

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

GRUNDTVIGS HØJSKOLE

FREDERIKSBORG

1952

GRUNDTVIGS HØJSKOLE

FREDERIKSBORG

1952

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN

v. ERNST J. BORUP

REDIGERET AF S. HAUGSTRUP JENSEN

Edo. Munch: *Historien*.

OM HISTORIE OG HISTORIEUNDERVISNING

Uddrag af C. P. O. Christiansens Artikler

Det er af en Bevægelses Historieopfattelse, at en stor Del af dens Kraft beror, thi en Historieopfattelse er en Livsanskuelse, der er ført til Bunds, idet den kaster sit Lys over de Kræfter, der har været og endnu er de drivende i Menneskelivet, ja i Verdens-Udviklingen. En Historieopfattelse giver det Menneske, der ejer en saadan, en uhyre Kraft. Den lærer ham at se et stort Perspektiv bag alle Dagliglivets Foreteelser og at fortolke disse ud fra et eneste Princip. Han ved, hvad Mennesket er, hvorfra det kommer, hvordan det altid har været, og hvordan det gaar. En Historieopfattelse giver Kraft i en holdningsløs og vaklende Tid, hvor Mennesker svajer for Radioen og Dagspressen.

Kun to gennemførte Historieopfattelser har haft virkelig Magt i Verden: Kristendommen og Marxismen.

(D. U. 1934 5. Sept.)

*

Historisk Liv er der kun i den Del af Livets Verden, hvor der er Veje til Vækst, til Ændring, til Brud med det forbigangne og til Nyskabelse. *Historisk Sans* er der kun, hvor man til Hjælp for Nutid og Fremtid vil fastholde det i Mindet eller i Virkelighedens Verden, som saaledes blev til. — Den historiske Folkehøjskole bør derfor ikke blot styrke Kærligheden og Viljen til de blivende Værdier, men den bør ... betone de brydende, gærende, ofte respektløse Kræfter, der ligger bag de historiske

Gennembrud, vise Nedbrydningens Nødvendighed og det nyes Paa-krævedhed.

*

Ved Siden af Kampen for gamle Livsværdier, Slægtens, Folkets Kristenlivets og Arbejdsglædens, bør den historiske Højskole være Vidne om den evige Livsfornyelse og Nyskabelse, som atter og atter er brudt igennem i Tidernes Løb. *At kende Historien er at tro paa helt nye Veje og helt nye Horisonter*, er i Stilstands- og Tørkeperioder at være fuld-sikre paa, at disse kun er en Overgang til nyt Liv. Tørke skaber Tørst, Tørst skaber Vilje til Mættelse, og Længsel er de nye Tiders Morgenrøde.

*

Det levende og søgende i Nutiden vil først gennem sit Møde med Fortidens Kunst, Digtning, religiøse Liv og Samfundsfærd, naa til Klarhed over sine Maal, faa Kraft til at bryde med Samtidens Fordomme og faa Tro paa, at Livet kan omformes efter andre Maal end de i Nutiden hævdundne. ... Banebrydere for den nye Tid ... tager Tilløb i Fortiden for at springe gennem Nutidens hæmmende Skal, saa det inde i dem, der længes efter Livsudfoldelse, kan gro frem. — Og dette sker ikke blot i store, banebrydende Sjæle. Det sker i os alle, naar vi stilles Ansigt til Ansigt med Fortidens Daad.

*

Historien viser, at Tilskyndelsen til det nye fødes ikke i et Kosmopolis som det gamle Romerrige, men i historisk bestemte Folkeenheder, indbyrdes dybt forskellige, hver med sine ejendommelige Forudsætninger og sin Evne til at vise ny Veje gennem et langsomt prøvende Samspil, hvor det ene Folk laaner Erfaringer fra det andet, hvor Grupperinger om Fællesopgaver vil finde Sted, vil Tidens Vanskeligheder blive overvundet. Det er derfor livsvigtigt at holde sig selv og andre for Øje, hvad Fremtidsværdier der rummes i Folkeslagenes Særliv og deres særegne Kald.

*

Uden Fortidshistorien som en Magt i Nutidskulturen vil denne svækkes i sin Livsforstaaelse — i sin Livsvarme og i sin Livsfornyelse.

(Fortidsliv bag Nutidsstrid.)

*

Et af de Forhold, hvori en Tidsalders Livsart og Livskraft viser sig tydeligst, er dens Forhold til Historien. *Vokser Historien i Betydning*

for Folket, eller trænges den tilbage af Nutidens Interesser. En Tid og et Folk kan være uhistorisk stemt som Frankrig før den store Revolution, da det nærrede Foragt for svundne Tider og saa Minderne om Fortiden som Hindringer paa Vejen fremad mod nye Maal. Det kan være historisk stemt som Israel, for hvem de historiske Ørkenminder var saa overvældende stærke, at det magtede, omgivet af en højtstaaende kananæisk Kultur, at bevare sin Egenart og omsmelte og omforme alt, hvad det modtog, saa det blev til Næring for dets egen Vækst. Historisk stemt i samme Forstand var Valdemarernes Storhedstid, den danske Reformation, Guldalderen og Fyrrernes Danmark.

*

. . . Enhver, der arbejder blandt unge ved, hvor stærkt optaget de bliver af Bondens, af Husmandens, af Arbejderens Historie, langt mere end af Adelsens, Kongernes og Statens Historie. Enhver, der kender Forholdet mellem Bønder og Arbejdere, ved ogsaa, at her er en Vilje til at slaa Bro mellem Arbejderverdenen og Bøndernes og Borgerskabets Verden. Indrømmes maa det . . . at den gamle Historieundervisning i uforsvarlig ringe Grad har taget sociale og økonomiske Hensyn. Man har tidligere i vor Historieforklaring lagt saa stor Vægt paa den religiøse og nationale Side af Historien, at det Billede, der herigennem er givet af Menneskelivet og Menneskenaturen har været lige saa ensidigt som det, de udpræget marxistiske Historikere nu om Dage giver. Vi har troet paa Idéernes Sejr ved egen Kraft, paa det rene Evangeliums alt overvindende Magt i en Menneskehed, der tørstede efter dybere Liv. Vi har troet paa den rene nationale Idé og har udsondret den fra andre Sider af Livet. Tilbageslaget herimod har været voldsomt, men velfortjent og selvforskyldt. Det er sagt, at efter Saxo og hans utallige idealistisk-nationale Efterlignere kom Arup, og at Fremtidens Historikere vilde blive bestemt af ham. Dette er ikke sandt. Efter Arup og herhjemme takket være Arup og mange med ham kommer den Tid, da et nyt og sandt Billede af Menneskehedens Kampe for første Gang kommer frem, en Historieskrivning, hvor Aand og Legeme faar hver sit, hvor Idéer og Økonomi, ikke mindst økonomiske Idéer, kæmper deres indbyrdes Kamp i den historiske Skildring som i det virkelige Liv. Aldrig vil vi slutte Fred med hinanden, „de økonomiske“ og vi andre, men vi vil lære af hinanden og bruge hinanden til at tage Hensyn til mægtige historiske Kendsgerninger, til Menneskelivets Dobbeltnatur, til økonomiske saavel som til aandelige Forhold, og igennem denne Kamp fødes i en nær Fremtid en ny og sandere Historiefortælling.

Til de begejstrede Tilhængere af den økonomiske Historieopfattelse

skal det nemlig siges, at vi andre *altid* finder deres Paavisninger utilstrækkelige og overfladiske. Det er rigtigt, at Forholdet mellem de sultne Ørkenstammer og de fede Beboere af Floddalene er af afgørende Betydning for Dynastier og for Folkeslag, men det, at Aandsretningen blev den babyloniske, at Kultur og Aandsliv netop her blev semitisk særpræget, forklares ikke af Sult og Fedme, ikke af Valutasvingninger og Handelsforbindelser, end ikke af „naturlige Aarsager“. Det, der dybest interesserer os i Historien, er ikke de økonomiske Loves Mekanik, i ensartet Funktion fra Urtiden til Nutiden, men det er, hvad Menneskeviljen skaber for nye Livsforhold, hvad Menneskesjælen faar ud af de givne Muligheder, hvordan den reagerer, hvordan den brydes af og, ikke mindst, hvordan den frigør sig fra de økonomiske Nødvendigheder.

Syner og Drømme, Mod og Vilje, Kærlighed til Kvinder og Børn, til Kammerater og Folkefæller, ja til Menneskeheden, Trang ikke blot til Rigdomme, men ogsaa til Bedrift og til Ære er de Sjælekræfter, der sætter de økonomiske Love i Gang. Lad Lovene saa eftervise, hvor de er, lad Videnskabsmænd saa vise deres regelbundne, rytmiske March gennem Tiderne. At gøre disse økonomiske Forhold til det fundamentale er det samme som at gøre det kropslige til det fundamentale i Forholdet mellem Mand og Kvinde, Ernæringsprocessen til det fundamentale i Menneskelivet.

Det før oversete, Arbejdslivets historiske Udvikling, skal med, men paa den Plads, der tilkommer det, og vi maa taalmodigt og lærevilligt finde os i, at man i Opdagerglæden over det materielles og økonomiskes historiske Betydning overdriker denne. Tiden skal nok vide at sætte alt paa rette Plads, og vi tvivler ikke om, hvilken det bliver.

*

Nutidshistorie er ikke Historie og har som Regel intet af dennes opdragende, forklarende og forædlende Værdi i sig. Nutidshistorien kalder paa Lidenskaberne og Ensidigheden, Nutidshistorien uddyber Skellene mellem Klasser og Partier. Fortidshistorien kalder modsat paa Dømmekraften og Evnen til Forstaaelse. Motiver, Handlinger og Resultater ligger her klart udbredt for os. Vi har — naar det gælder Verdenshistorien — ingen Egeninteresser i Begivenheder, intet Klassefællesskab med de handlende. Her er netop den Livets spændende og opdragende Bog, som skaber den dybe Kultur i Menneskesind og vænner os til at dømme ret om Livets Fænomener. Der er imidlertid en modsat Vej at gaa: „Historieundervisningen skal lede Eleverne til Forstaaelse af Nutiden“, „skal knytte Fortid til Nutid“. En Tanke, som nogle af os Historielærere forlængst har søgt at gøre til Hovedtanken med al vor

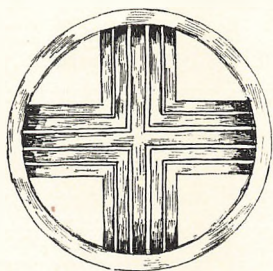

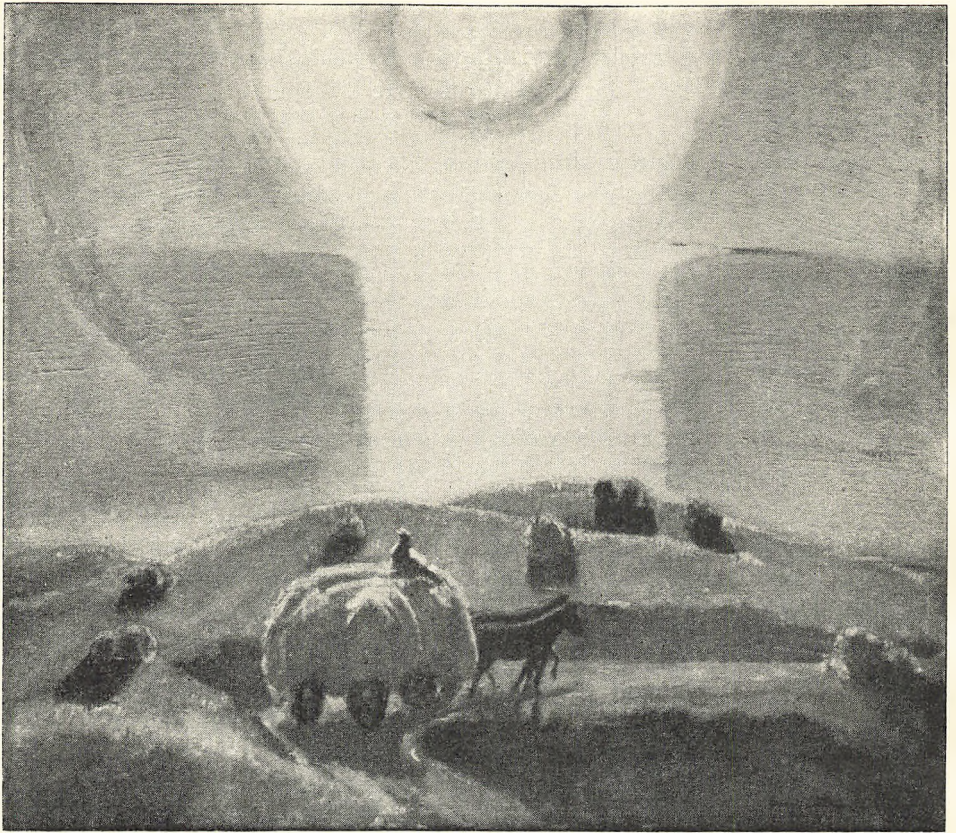
Historieundervisning, og som efter vor Overbevisning er den eneste Maade, hvorpaa Historieundervisningen kan imødekomme Ungdommens Krav om Nutidsoplysning uden at afskaffe sig selv.

Er det Nutiden, Eleverne vil have belyst? Godt! Lad dem saa i Historien møde Forklaringen paa alle de Modsætninger og gaadefulde Grundforhold, som Naturen frembyder. Lad Historien belyse den dybe, ofte tusindaarige Modsætning mellem Nationerne, mellem Religionerne, mellem Stænder og Klasser, mellem rig og fattig, mellem Østen og Vesten, mellem primitiv og fremskreden Kultur . . . saa de i dem faar Forstaaelse og Perspektiv i den forvirrede Verden, der omgiver dem paa alle Kanter, og som ikke kan fattes uden gennem Verdenshistorien og Danmarkshistorien. Lad der aldrig være et Navn, et Aarstal, en Kendsgerning i vor Undervisning, uden at Eleverne kan se Nutidsvirkningen deraf blandt os den Dag i Dag.

Saaledes vil Historieundervisningen kunne blive det Fag, der giver Dybdevirkning i Nutidsbilledet og Forstaaelse af Livet og henter stærke Viljestilskyndelser op fra de skabende Tider. Dertil er Faget født og baaret. Ikke til at være en Kommentar til Dagbladene og en Udrustning til Ungdomsklubbernes Diskussioner. Det er ikke Udviklingen fra 1880 til nu, der giver den virkelige Forstaaelse af vor Tid, og det er langt mindre de i Tiden fra 1880 til nu opstaaede Livsværdier, der gør Livet værd at leve for os Mennesker og sætter os Maal at kæmpe for. I Olie-lampens Skær er de dybeste Tanker om Menneskelivets Mening tænkt og de største Beslutninger om Menneskehedens Skæbne fattet.

Dansk Udsyn 1934. 1. Hefte.

E. Zeuthen: Sol over gyvelbakker.

FOLKEHØJSKOLEN I EN KRISETID

Der siges, at det er den vigtigste højskoleopgave at kalde interesse for tilværelsens spørgsmål frem hos ungdommen. Hal Koch har udtrykt det sådan: „Vi vil ikke vække til noget bestemt. Ingen ved jo alligevel, hvad dagen bringer. Men når man er vækket, er man parat til at modtage. Det er denne åbne modtagelighed, der må skabes. Vi vil skabe en vækkelser, en opvågning til det gådefulde og store, som livet er.“ Udtalelsen svarer nogenlunde til Poul la Cours aforisme: „På resultaternes enge skal du ikke slå lejr. Du skal vælge det evige opbrud.“

Dengang Thomas Bredsdorff flyttede fra Frederiksborg i 1907, holdt han en afskedstale, hvor han rørte ved det samme, men kom til et andet resultat, ud fra mange års erfaringer fra arbejdet mellem højskoleelever: „Får man med folket at gøre, med de brede lags ungdom og ikke med

kulturtilbederne, da trænger et helt andet syn sig frem og tager magten. Man forstår, når man virker blandt folkets ungdom, at i folket spørges der atter og atter om det, som står fast. Folket vil nok sættes i bevægelse, men ikke anderledes, end at det altid ved, hvad der stiles imod, hvad det er for et roligt sikkert mål, som skal nås. Den, der slet intet ved herom, han kan ikke få noget virkeligt at gøre med folket. Der er i folket altid en afgjort mistillid til det, der kun er bevægeligt. Folket vil ikke narres; det vil ikke have skin, men virkelighed. Det vil ikke blot leve; det vil vide, hvad det skal leve på, og hvad der skal nås.“

Enhver, som kender blot lidt til Kochs og Bredsdorffs højskolevirksomhed ved, at de to korte udtalelser ikke rummer deres hele opfattelse af højskolens arbejde. Men da citaterne på den anden side tydeligt udtrykker modsætninger, der i dag er meget fremtrædende inden for skolen, har jeg fremdraget dem her som udgangspunkt.

Skolefolk og forbrydere

Op gennem tiden har skolen næsten som en selvfølge fundet sit felt paa det område, Bredsdorff anviser. Så længe bevidstheden om kirken som skolens ophav levede, var kristendom hovedbaggrunden for den vejledning, skolen gav. Da senere staten trådte i kirkens sted som stifter og opretholder af skoler, kom efterhånden også tanker om vore pligter som samfundsborgere til at præge.

Men i dag er det arbejdet med kundskaberne, der er rykket ind på førstepladsen i praktisk taget alle skoleformer. Endog højskolen har for nylig fået opfordring til at bevæge sig i samme retning, i husmandsskole-retning, flere fag og kundskaber.

Udviklingen skyldes forskellige forhold, men navnlig, at moderne lærere er meget skeptiske over for den opfattelse, at de bør sige noget til deres elever om, „hvad der skal leves på“, og „hvad der skal nås“. Og et udtryk som „livsoplysning“ kalder paa smilet hos dem som portrætter i et gammelt familiealbum.

Alligevel bliver stadig flere af skolens folk klar over, at de ikke sådan kan opgive eller forsømme den oprindelige og egentlige opgave, uden at risikere, at den havner hos de gangstere, som til enhver tid er parat til at lyve sig ind på opdragelsens område. Mange kan ikke glemme oplevelserne, som de selv har været ude for.

I 20'erne og 30'erne, mens opdragelse og undervisning i de demokratiske lande blev mere og mere objektiv og neutral, altså blot kundskabsmeddelende, begyndte onde eller blinde kræfter at råbe op om tilværelsens love og mål. Nazisterne forkyndte „krigens stålbad“, som forløser af

menneskets bedste egenskaber. Løgne om vor afstamning og historie, om jord og blod, flød af deres højttalere. — De allieredes agitation under krigen var vel mere nobel end aksemagternes, men som al propaganda inficeret med usandhedens bakterie. Efterkrigstidens bølge af skuffelse skyldes i højere grad alle de falske forestillinger om ideelle samfundsforhold, der groede i propagandaens luft, end den stammer fra den faktiske udvikling, som har fundet sted. Den var kun at vente efter to verdenskrige i eet slægtled. — I øjeblikket smeder vi for frihedens skyld sammen med andre folk en ring af militær som et nødvendigt modstykke til jerntæppet. Men vi er på samme tid inde i en kold krig, der fortier og forvansker, skriger op og overdriver og prøver at isolere øst og vest fuldstændig fra hinanden bag propagandabestemte dæmninger af bedreviden om modparten. Halfdan Rasmussen gør stillingen op:

„Vi har begrænset hinandens liv
til væbnet fællesskab, kniv mod kniv.
Vi har forhærdet hinandens sind
og lukket mørke og had derind.“

Under de forhold må skolen igen finde tilbage til sit gamle område, at hjælpe mennesker til større selverkendelse. Alle fag i alle skoleformer skal naturligvis bruges til at forøge børns og unges færdigheder og kundskaber. Men fagene må samtidig underordnes skolens mål. Og hovedmålet er at gøre eleverne til bedre mennesker. Det lyder meget banalt. Men det betyder kun, at skolen skal hjælpe dem i gang med at tænke redeligt og handle ansvarligt over for sig selv og deres medmennesker. Med andre ord: kundskabsarbejdet må igen forenes med livsoplysningen.

Det er slet ikke for at holde fast ved en gammel kliché, at selv moderne højskolelærere ikke vil slippe ordet „livsoplysning“. Det er, fordi det er et godt ord. Det betyder helt enkelt en oplysning *fra* livet, altså bygget på erfaringerne. Dem finder man imidlertid hverken i filosofiske spekulationer eller i psykologiske teorier, men i historien. Det er den, som kan give besked om, hvad der til nu har klaret sig med hensyn til menneskets virkelighed. Det drejer sig ikke om historie i fagvidenskabelig forstand, men i ordets videste betydning, også omfattende sagn og myter, historiefortælling og digtning. Ikke mindst i de former træder erfaringer frem i lyset. Hvis vi vil repetere vore egne oplevelser i den sidste menneskealder, går vi til historiebogen. I den kan hentes mange kundskaber. Men ønsker vi at forstå tiden helt, må vi også ty til digtningen. Digterne er ikke historikere, men de bedste er gode at spørge til råds, både fordi litteraturen afspejler, hvad der rører sig i samtiden, og navnlig fordi en

digter, hvis han er navnet værd, tjener sin tid og sit folk og mennesket i det hele. Igennem hans værker kommer tidens hændelser imod os som levende erfaringer og afklaret sammenhæng.

Langt mere værd end guld —

Under et otte dages ophold på en højskole anmodede en københavnsk fabriksarbejderske om at få skolens brochure at se. På forsiden var det obligate billede af skolen og et par linier af en sang:

„Hvad solskin er for det sorte muld,
er sand oplysning for muldets frænde,
langt mere værd end det røde guld
det er sin Gud og sig selv at kende.“

Hun studerede planen omhyggeligt. Var der noget, hun kunne ønske anderledes? Der faldt en bemærkning om, at verset måske forekom hende malplaceret i en reklametryksag. Til stor overraskelse svarede hun, at „alle de fag, som stod på remse inde i planen, sikkert var go'e nok — det var nu ikke så meget det, hun var ude på — men verset skulle blive, hvor det var, for det hentydede på noget, som hun nemlig kunne tænke sig. Og hun var vis på, at mange af hendes arbejdskammerater ville forresten også være enig heri“. — Sådan rykker en jævn udtalelse os tilbage til Bredsdorffs anvisning, at en lærer ikke kan nøjes med at vække. Han må vide, hvad han vil vække til. Højskolen må sige noget om, „hvad der skal leves på, og hvad der skal nås.“

Kampens vilkår

Hvad der skal leves på? Fordringsfuldt og uoverkommeligt, tænker mange. Ikke mindst nu, hvor vi er fyldt med uro, og tiden hvileløs. Dog — i realiteten har den, som føler sådan, allerede selv berørt det grundvilkår, der først skal nævnes. Det er den verden på godt og ondt, som livet er, og enhver skal leve i. Højskolen vil skildre den på mange måder. Gennem historie og litteratur og gennem samfundslivets spørgsmål skal højskoleeleven møde de rige, men farlige muligheders kæmpende verden. Alle vegne i fortidens historie og i nutidens spændte modsætninger står mennesker og nationer ved de store fronter. Tilværelsen er kamp. Tiden er altid til stigen eller fald. Der er alt for mange — vi kalder dem eskapister — som håber for sig, at der må trække gråt og vådt op, så udsigten kan tilsløres og de slippe for at se mere end den fredsomme plet, hvor de selv står. Men folkehøjskolen vil noget andet. Den vil være et sted,

„hvor ej forgæves
der sandhed kræves,
hvor hjerter varmes og tåger hæves
ved ordets magt.“

En skole, som netop åbner udsigten over det land, vi alle må leve i, spændingens land, hvor liv og død, godt og ondt, altid kappes om overtaget. Men også en skole og en undervisning, som ægger os til selv at gå på plads under kampens vilkår. I et nytårsdigt siger Erik Knudsen til alle vore mange ulykkesprofeter, at det er en fejl at tro, at „mørkets fyrster“ er alene på valpladsen:

“ — — Vi fornemmer
at også brystets klokker er i live
den tapre lille stemme under huden
og viljens tunge malm. Forkynd i dag
på årets fødselsdag, at vi vil vandre
med åbne hjerter i et lukket landskab
med øjne der tør se til alle sider
og med en tro, der ikke slår ihjel.

Så lidt! — Nej det er ikke lidt at kæmpe
en ærlig kamp. Hver time er et spring
en ny begyndelse, et større ansvar
hvori vi ene lever og består. — “

Den nattemørke gåde —

Under krigen stod et andet vilkår helt tæt ind på os. Der kunne være fest og mange lys tændt, og så for det forbi udenfor med et sug, så ruderne klirrede. Eller det kom inde fra os selv, pludselig som en usynlig kniv, blot ved en henkastet bemærkning. Lysene brændte videre, men et gråt skær blev tilbage i stuen og på ansigterne. Da vi nogle timer senere fulgtes hjem, lå markerne tunge med vintersæd og rodfrugt i oktobers mørke mildhed, og da kom det tilbage og stod der skrigende og klagende, til det igen krøb på plads under stormhatten. Siden blev der frihedsmaj. Men endnu er det her i aviser og radio med telegrammer om tusinders skæbne, krig i Østen, bundløs elendighed hos de farvede, forfølgelser og flygtninge rundt om os. Det er dødens vilkår. Også det har mennesker altid måttet leve på. Det er tungt at nemme, ikke mindst i livets gry, som Grundtvig kalder ungdomstiden i en salme, hvor han taler ærligere om døden end nogen digter i hans tid. Men nemme må vi det, også under

freden, at vi falder én efter én, hvordan vort fald end bliver, og alt vort synker ned og smuldrer hen. Så nattemørk er dødens gåde, at ingen selv tænder det lys, som kan kløve den. Spekulationer herover skal vi ikke indvikle os i på højskolen. Men vi må alligevel fortælle de unge om, hvad der blev af de fire gamle verdensriger, det assyriske, det babyloniske, det græske og det romerske, og om den lod, som de sidste store riger og deres førere fik under den anden verdenskrig. Med Grundtvig skal de forstå, at „alle verdens riger ældes, alle verdens konger dø“, og at „kort og langt dog er som siv folks og kongers blomsterliv.“ Får det vilkår lov til at synke til hjertets rod, nedbrydes allerede nu vor forfængelighed, og følelsen af egen magtfuldkommenhed knækkes. Kommer den tone ind, ødelægges selvkredsning og egoisme, og der bliver mere plads til frihed, forståelse og fællesskab mellem mennesker. Ja, mislyden fra dødens land er altid med, hvor der tales sandfærdigt om, hvilke vilkår vi skal leve livet på.

Kompasset, som peger mod Gud

Jeg har nævnet disse grundforhold først, fordi tiden har blottet dem ubarmhjertigt for de fleste. Men trods kamp og død er der noget tredie. En gammel skolesang siger, at

„folk gav verdens skaber mund
til med ham selv at tale.“

Analysere man ikke forkert, står der, at alle mennesker blev udstyret dermed af Gud. Der bruges mange navne for det vilkår. Vi kan kalde det troens liv, og enhver ejer det, hvadenten han vil eller ej. Både kristne og dem, vi kalder hedninger, er fælles derom. Længe før kristendommen var troens liv og det deraf opståede troens ord hos os med kraft og styrke. Hos mange knyttedes troens liv til idealer og lykkeplaner, til konger og riger, til alt det, som dør, skønt det ville være rimeligt, om det ytre sig i et troens ord til livets giver. — Alt dette er det samme, som de gamle tænkte på, når de fortalte om Urdas hellige kilde. Digterne sysler ofte dermed. Poul la Cour nævner det vagt, når han taler om poesien. En finsk forsker, Eino Kailau, kalder det menneskets dybtåndelige behov. Det er trangen til godhed, sandhed og renhed. Længslen mod det fuldkomne — mod Gud. Vor tid har talt meget om menneskets legemlige behov, behovet for instinktlivets fri udfoldelse, specielt snakkes der om det seksuelle behov. Men man gør sig selv og andre en dårlig tjeneste, hvis man overser det dybe åndelige behov. Det var for at forklare dette, at man brugte udtrykket „skabt i Guds billede.“ Men også på nutidssprog kan man høre det samme sagt, bl. a. af mange af de ubegribelige unge

lyrikere, men navnlig af ham, der blev deres forløber og vejviser, Nis Petersen. Han benytter ikke det stærke bibeludtryk. Han siger stilfærdigt, at „enhver af os er udstyret med et kompas, der peger i retning af Gud“. Dermed vil han netop understrege, at ikke blot døden og de kæmpende muligheder, men også det gode er en realitet i menneskets eksistens. Også det grundvilkår er det givet os at leve livet på.

Vækkelse og oplysning

Det har været typisk for højskolen, så længe den har været til, at den ikke har villet nøjes med at kalde interesse og modtagelighed frem hos eleverne. Den har derudover søgt at give dem oplysning om den tilværelse, som de vel oftest er fyldt af forventning til, men som dog ualmindelig mange moderne unge står præget af sørgmodig forknythed overfor. En sådan livsoplysning kan naturligvis gives med forskellige grundanskuelser som baggrund, og højskole kan det endda være. Men det har været karakteristisk for den grundtvigske folkehøjskole, at den har gjort sit arbejde ud fra en virkelighedsopfattelse af, hvad der er vore vilkår som mennesker. Ud fra den kendsgerning, at tilværelsen er en aldrig afsluttet kamp mellem drager og stjerner, et spændingens land. Og ud fra bevidstheden om menneskefaldet, at enhver rammes af nederlag til sidst, og at vi altid, hvis vi er ærlige, må ende med at tvivle på os selv, vor egen eksperimenteren og vore egne resultater. Men også ud fra overbevisningen om, at Gud har formet sit billede på os, at det gode er en virkelighed i menneskets skabelse, at med andre ord „tonen fra himlen“ genlyder på mangfoldige måder gennem alle tider, hos alle folkeslag og i hvert enkelt menneskes liv.

Alt dette er der på højskolen ikke talt og skal der ikke tales teoretisk om. Men der er blevet undervist og fortalt om historie og digtning og samfundsforhold med denne virkelighedserkendelse af menneskets situation som baggrund.

Spejl og instrument

Martin A. Hansen siger om litteraturen, at den både skal være spejl og instrument. Det er også folkeoplysningens hverv. Når Thomas Bredsdorff hævdede, at højskolen må tale om, „hvad der skal leves på“, så er det spejlets opgave. Livsoplysningen hviler på erfaringerne, afspejler livsvilkårene som det forsøgsvis er antydnet i det foregående, er en oplysning *fra* livet. Men Bredsdorff føjede til: „Folket vil nok sættes i bevægelse, men ikke anderledes, end at det altid ved, *hvad der skal stiles imod*“. Her er det instrumentets opgave, vi har for os. Som Villemand

spiller, så tonerne fører hans brud tilbage til livet, sådan skal livsoplysning også sætte i gang i retning af det, der skal nås, være en oplysning *til* livet. I sin nye bog, „Galileis kikkert“, tvivler Erik Knudsen på, at den unge digtning har magtet den side. Den har afspejlet tidens mørke med isnende ærlighed. Men det har knebet med at være instrument. Næsten misundeligt skriver Erik Knudsen om de store forsangere i sidste århundrede, bl. a. Grundtvig og Bjørnson, hvis sangværker satte mennesker, ja, nationer i gang. Mange højskolelærere står i dag med omtrent samme indstilling til det 19. århundredes igangsættere. Vi hører de gamle instrumenters klare toner ... kun spiren frisk og grøn i tidlig vår ... nogle kan gå ad den lyslange bro ..., men tidens bitre ting kan gøre det svært for mange at synge med og at tale med tilsvarende virkning.

Men alligevel må vi holde os til Bredsdorffs anvisning, gøre forsøg på at tale også om „det, der skal nås“ — livets mål, bestemmelsen. Det er imidlertid her, de store vanskeligheder melder sig. For at fejle de værste fejlgreb til side: det kan ikke være opgaven at sige, hvilket politisk parti, hvilken militærordning, hvilken børneopdragelse, hvilken skolestruktur, hvilken udenrigspolitik, hvilken kirkelig retning o.s.v. eleverne bør vælge. En lærer må nødvendigvis give sine egne synspunkter og gøre det så indtrængende, han kan. Men al folkeoplysning skal have en sådan karakter, at den frigør de unge til *personlig stillingtagen* og til *ansvar for næsten*.

Med de to udtryk er vi i nærheden af Bredsdorffs „rolige, sikre mål“. Forhen kaldte højskolefolk det altid „det sandt menneskelige“ og „det folkelige“. Tilsyneladende er der tale om to forskellige forhold, noget personligt og noget fælles. Men i virkelighedens verden ligger de klods på hinanden. For et sandt menneskeliv er altid et liv i fællesskab med andre, altså et folkeligt liv, et liv i medmenneskelig forpligtethed. Det ene kan slet ikke tænkes uden det andet.

Men i forbindelse hermed mener jeg, at redelig oplysning af vore vilkår i sig selv er den bedste hjælp på vejen mod målet. Derfor har 1940-ernes ærlige digtning også haft langt større indflydelse end den forløjede lyrik fra den første verdenskrigs tid. Sandfærdig oplysning om kampens kår fører os ind i livets og tidens bestandige strid. Talen om menneskefaldet afslører, hvor forloren vor optimisme ofte er, hvor kort vor egen indsats rækker. Og talen om skabelsen fjerner mennesket fra førstepladsen, sætter Gud i centrum som livets ophav, reducerer den enkelte, tildeler os netop den plads, vi kan tilkomme, både i forholdet til Gud og medmennesket, nemlig en tjeners plads.

På den baggrund tør vi nu formulere, hvad der skal stiles imod. Målet

er „det sandt menneskelige“. For min skyld kan man gerne kalde det „personlig redelighed“. Valget af ord ligger der ikke megen vægt på, blot der kommer kontakt med enhver tids mennesker.

Men målet er også ansvaret for medmennesket. Mere end rigeligt tales der om medmenneskelighed, om forbundethed, om folkelighed, solidaritet og samvirke. Det er blevet efterkrigsårenes bestandige forkyndelse. Den gamle almue snakkede hverken om solidaritet og fællesskab. Slet ikke! Men de vidste, at hvis de forsøgte at gå alene, gik de bort fra sig selv. De levede i bevidstheden om, at de var til for hinandens skyld. Og dette er helt enkelt, hvad det endnu drejer sig om, at vi véd det, og at vi indretter os derefter i hverdagen.

Men om målet gælder så i øvrigt det samme, som blev sagt om vilkårene, at vi kan ikke tale teoretisk derom på højskolen. Teoretikere og livsanskuellesdebattører er der desuden tilstrækkeligt af. Men der er brug for flere og flere, som vil leve livet i større sandhedskærlighed både over for dets vilkår og dets bestemmelse. Derfor vil det også igen vise sig, at historien bliver højskolens bedste hjælper. Vi må forlade de grå, teoretiske betragtninger og gå ad den gamle vej, den historisk-poetiske oplysning, som allerede Ingemann pegede på:

„Stig op af graven, du slægt, som døde,
forkynd dit fald og afmal din brøde,
advar os mod udslettelsens dom
og vis os, hvorfra din frelse kom.“

Der går et stille tog —

For blot syv år siden standsede den anden verdenskrig. Vi blev klar over, hvem der dengang var de stærkeste, men derudover ved vi ikke meget om, hvad resultatet bliver. Endnu går kampen videre på liv og død. Og den trækker sin frontlinie ikke blot gennem hvert bryst, men også på tværs af alle de officielle frontlinier, vi selv fastlægger. Under sådanne forhold kan det på højskolen ikke være nok at sætte de unge i bevægelse, at vække til modtagelighed, at føre dem ind i det evige opbrud, som la Cour taler om. Vågen modtagelighed og følelsen af opbrud er de fleste unge på forhånd i besiddelse af, dybt foruroligede som de er over tidens spændinger og farer. Det er sand oplysning om menneskets virkelighed, der er brug for mere end nogensinde. Kan højskolen igen løfte den opgave, vil også nu en skare af unge drages med i det tog af mennesker, som går igennem tidens uvej, arbejdende for at sandhed og godhed må sejre i deres egen kreds, i vort folk og i den verden, som er om os.

S. Haugstrup Jensen.

L. Segerstråle: Moder Finland (studier).

DRAGEN OG SNOREN

Kan I huske, når vi som børn legede med drager? Først skulle dragen laves. Drengene slog pindene sammen til dragens skelet og fæstede stoffet på. Og vi piger lavede imens den lange hale med alle papirstumperne fæstet godt fast. Og så kom det store øjeblik, når vi stod ude på marken, og en af drengene holdt i dragen — slap den løs, men beholdt snoren fast i hånden. Og dragen dansede hen ad marken, løftede sig — men blev det til noget? Og så endelig. Der stiger den, vores drage, højt, uendelig højt, derop, hvor vi aldrig selv kan komme, den duver for den lette vind, hviler på luften. Drengen holder stadig fast i snoren. Han ved, hvad det gælder. Men da sker det — hvordan? Ingen forstår det. Men han har sluppet snoren, og vi ser dragen ligesom kæmpe lidt op og ned, og så daler den i en lang, skrå linie ned til jorden.

Hvorfor? Den hvilede dog paa luften, det så vi. Og snoren kunne jo kun binde den, det var da umuligt, at den tynde snor, som tilmed gik nedad, kunne bære den oppe. Forstå det, nej. Men det var sådan. Og det måtte man ikke glemme næste gang.

*

Men mange har set, hvordan det, som bandt en til hverdagen, til slid og kamp og vanskeligheder, samtidig var det, som gav livet værd, fordi

det gav perspektiv, mål, mening med ens liv og derfor udløste alle kræfter. Her i Norden finder vi det tidligt udtrykt i Egil Skallagrimssons kvad „Sønnetabet“.

Egil har mistet sin sidste søn, ættens håb. Det er en knusende sorg. Bødvar var rask og rank, altid var de enige, så den gamle følte det, som den unge holdt hans hus oppe og stivede dets støtter af. Han var som en staldbroder for sin fader, uræd for stål. Og det ved man, at bar er broderløs bag, og ene mand har lange øjne. Der lever ikke en, han nu kan stole på. Men dette, at ætten lakker mod enden, rammer ham på en anden måde. Han synes, livsstrengen i hans bryst er bristet. Han har ved sin digterevne styret ordet, viddets velslebne våben. Digterevnen var ham det rigeste i livet, den skyldte han guderne endnu mere tak for end alt andet. Men nu er der lukket for digtergaven. „Fra sindets lønkamre vælder den ikke. Det volder sorgen.“ Nu ser han, at det var slægten, som vel bandt ham til arbejde og kamp. Men det var også den, som gav indhold og forløsning til hans digtning, „inderst i sjælen slynger et løv-værk, de gamles minde, sig gennem min tanke“. Sønnen, fremtiden, er nu berøvet ham, og ene er den, hvem ingen elsker. „Derfor bruser nu brændingen ind mod hans båds-kure og dundrer på døren til faderens dysse“. Havet, som tog hans søn, har sønderlidt slægtsbåndene, og da han ikke kan hævne sig på havet, er der ikke andet tilbage end at dø. Derfor har han lagt sig paa sin seng og vil ikke tage næring til sig.

Egils kloge datter forstår, at det, som har båret ham hidtil, slægtsfølelsen, også er det eneste, som kan kalde ham tilbage til livet igen. Hun lægger sig derfor ind i alkoven til ham for tilsyneladende at følge ham. Men det lykkes hende at overtale ham til først at drikke gravøl over broderen og at prøve at gøre mindekvadet over ham. „Det er ikke at vente, at jeg kan sætte noget sammen,“ siger Egil, „men det skal forsøges.“ Og det går, som datteren har håbet. Mens han digter kvadet, kommer den døde søn til at betyde det samme for ham som de tidligere af slægten: Mindet om ham udløser digterevnen, og Egil ser atter, at meningen med hans liv, det, der løfter det op til en udfoldelse, som gør det værd at leve også nu i ensomhed og sorg, er den digtningens gave, „den idræt for guder, ypperst af alle fra oldtiden“, og det sind, som kan fylde digtet, og som han også har fra guderne. Og så kan han begynde livet på ny, „glad og med god vilje bie mine dage på døden“.

Han har atter fået evne til at duve for vinden, da „snoren“, slægtskabsfølelsen, holder ham oppe.

*

Slægtsfølelsen har ikke blot reddet Egil, men utallige mennesker overalt i vor verden gennem de mange århundreder. Det er ikke blot

i middelalderen, man har en fornemmelse af, at der er en linie, man må følge, hvis livet skal lykkes, og at vi kan få øje paa den ved at se tilbage til de gamle og lytte til dem. Slægtens samlede erfaring om, hvad der i det lange løb tjener os og den, kan blive en livsmagt for os. Og skulle det ske, at vi fejlede, så vi kom ud af „linien“, kan slægten slå kreds om os og hjælpe os tilbage. Måske rent ydre set, måske sker det i vort indre liv.

Denne slægtsfølelse var en styrke i samfundet. Men man nævnte den aldrig, fordi den var en selvfølge, en forudsætning for hele livet, som det dengang formede sig. Men er det sådan endnu, at den er en livsmagt, er det faste i en glidende og flygtig tid?

*

To forhold i vor tid virker imod dette: Samfundslivet i de store byer og den vidtdrevne individualisme, som fordrer den enkeltes lykke og frie udfoldelse.

Børn går ikke mere ind i forældrenes arbejde. Vi har ikke som før fast bopæl, men bor snart paa Nørrebro, snart paa Vesterbro. Boligerne er så små, at det næsten er umuligt at få det hjemliv, som før var så centralt i vor tilværelse, at det sammen med arbejdet var livets indhold. I det øjeblik arbejdslivet og hjemlivet skiltes, var det, som om „snoren op til dragen“, slægtsfølelsen som livsmagt, blev så tynd, at den hvert øjeblik truer med at bryde.

Kravet om fri udfoldelse og den enkeltes lykke som det afgørende er gammelt. Som vi kender det, stammer det fra Rousseau, som lærte os så meget godt — og så meget farligt. Rousseau følte sig helt fri. Han løb hjemmefra, følte sig hverken bunden til den del af slægten, som levede før ham, eller dem, som han selv satte i verden. Der var heller ingen anden livsmagt, som svarede til slægtsfølelsen. Det gjaldt om at give sig hen i stærke, rige følelser i tro til, at alt det, som stammer fra naturen er godt, men det, som er skabt af mennesker, er ondt.

Men er dette muligt, når der er tale om de mange og ikke om en enkelt strålende begavelse, som man kan bære over med, fordi han bringer meget andet stort og godt. Mennesket forekommer dog aldrig enkeltvis, men altid som søn, ægtefælle, fader o. s. v., altid som led i en slægtsenhed. Kan vi lade hånt om det, uden at vort liv går i stykker og bliver meningsløst? Kan vi, som det blev sagt 1789, forme livet om efter vor egen trang til lykke, uden at se os tilbage. Kender vi noget menneske, som står helt frit, frigjort fra enhver bundethed og ansvar for andre mennesker og alligevel finder en mening med sit liv. Jeg tror det ikke. Meningen finder vi kun, når vi er aktive dele af en helhed — og det nærmeste for os alle er slægten.

Har vi fundet noget andet, som vi nu har i stedet for den gamle slægtsfølelse? Kan solidaritet erstatte den. Nej, for der er trods alt noget upersonligt over solidariteten i sammenligning med slægtsfølelsen.

*

Men trænger vi ikke i vor tid særlig stærkt til den forbindelse, som ikke bærer os, så vi kan sove, men som kan give os mulighed for vor flugt, vort arbejde, vor indsats i helheden, vor bærekraft under vanskelighederne.

En finlandsk maler har fortalt om, hvordan han oplevede denne nødvendighed under finlandskrigen, Lennart Segerstråle, som har malet de store fresker om Finlands opvågnen og opbygning.

I forsommeren 1939 malede han midtermotivet: Mor Finland, som holder sin faldne søn oppe. Men da krigen kommer, ser han, at Mor Finland ikke har det rette ansigt. Nu lærer han, hvad der må stå i det: Det, som kan bære et menneske igennem at give sig selv eller sin søn for fædrelandet, — det, som giver et folk kraft til gennem 1000 år at give „frihedsofret“ for at bevare Finland. Det, som for folket som for den enkelte er „snoren“, som gør det muligt at holde sig oppe.

Legemlig talt lever man i en sådan tid bundet til jorden i usikkerhed fra time til time om mad og husly, liv og lemmer. Åndelig talt lever man på højderne, fordi de største spørgsmål, liv og død, tid og evighed, tro eller tomhed, er over en, da man ser, hvad der holder, og hvad der ikke kan bære. Maleren kalder det: Den nøgne virkelighed, — og netop i øjeblikkets konkrete prøvelser viser det tidløse sig, det gode og det onde, det stærke og det svage, det holdbare og det svigtende.

Maleren møder en række mennesker, som alle står ved mørkets afgrund, hjælpeløse og ensomme. Muligheden for, at disse oplevelser alligevel kan blive en styrkende udvikling for dem, siger maleren, ligger i deres livssyn. Om de bygger på en grundværdi, et livscentrum, et uforanderligt udgangspunkt, som belyser alt i en eneste ubrudt sammenhæng.

En sådan grundværdi var slægtsfølelsen for tidligere slægtled. Jeg ser ikke nogen anden erstatning nu end troen på, at vi er skabt af Gud til et liv i al fremtid, — men det er ikke rigtigt at kalde det en *erstatning*, for har vi denne tro, vil vi ogsaa opdage, at den vækker ansvar og samfølelse overfor slægten.

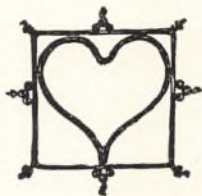
*

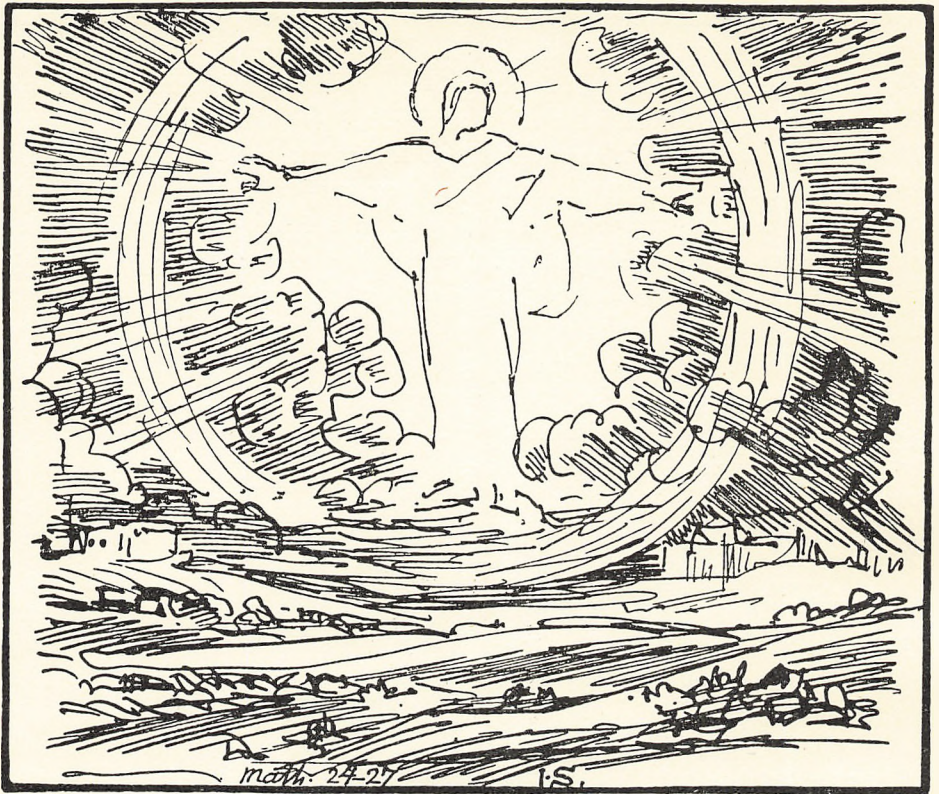
Da Segerstråle endelig fandt Mor Finlands ansigt, var det da ogsaa hos prøvede kvinder, som havde denne tro. Noget af det fandt han hos en soldaterkone, hvis hus blev bombet, mens hun var i beskyttelsesrum. Da

hun kom tilbage, stod huset, men alt var ødelagt og lå som en dyng af brokker på gulvene, men midt i det stod en potteplante, helt uskadt, så frisk, som hun havde forladt den. Og hun sagde til maleren: Er det dog ikke et tegn på, at vold ikke når det fineste? — Andet så han hos en gammel enke, som havde levet de mange år sammen med en eneste datter. Nu var datteren kommet til skade ved bombardementet, og den gamle sad paa sygehusets trappe og ventede på, om det blev liv eller død. Det blev maleren, som måtte sige hende, at nu var det forbi. Men den gamle sagde fattet og stille: Gud ved, hvad han gør. Han har heller ikke før taget fejl. Nu er der kun eet tilbage at gøre: at takke livets herre for, hvad min datter har været for mig i alle disse år.

For dem begge to var der ingen ængstelse for, at der ikke skulle være mening med det altsammen, også det tungeste. De blev holdt oppe af en snor, som aldrig blev løsnet.

Pip Christiansen.

Joakim Skougaard: Herrens genkomst.

KØDETS GANG – OG MÅNENS LYS

For to år siden gjorde jeg i årsskriftet opmærksom på Ole Wivels digtsamling fra 1948, „I Fiskens Tegn“. Når jeg valgte ham blandt de moderne digtere, var det ikke blot, fordi det er almindeligt anerkendt, at han indtager en central stilling imellem dem — som digter, som redaktør, som forlægger. Hans stilling er central også i den forstand, at han stadig synes at være på talfod med de fleste af dette hidsige og højst forskelligartede kuld af poeter. Det var heller ikke, fordi han omtrent ved samme tid blev højskolelærer i Askov. Det, der i første omgang tiltrak mig, var hans udtalt kristne symboler og dermed tankeindholdet i hans digte. D. v. s. tankeindholdet er måske nok et for fattigt og snævert udtryk. Lad os hellere sige den livsholdning eller livsforståelse, som ligger bag digtene, og som han vel vil bevæge os

i retning af med dem. Og her har Wivel jo gjort det lettere for sine læsere, fordi han ikke blot er digter og har udgivet en ny digtsamling, „Maanen“, men også har skrevet en række artikler i tidsskriftet *Heretica*, hvoraf to er udgivet som bogen „Den skjulte Gud“. Holder man alt dette sammen, er det muligt at danne sig et nogenlunde klart billede af hans livsholdning eller livsforståelse.

*

Først endnu et par ord om „I Fiskens Tegn“. Det er vist ikke forkert at kalde denne digtsamling for en bekendelse til Kristus. Neden under eller midt igennem en moderne digtsamlings traditionelt uforståelige eller sære formsprog mærkede man et menneskehjerte banke for ingen anden end Jesus Kristus, man mærkede en betagelse af hans ord og gerninger i de ofte overrumplende og forbløffende udtryk, som alligevel stod der som hårde og klare glimt af bundethed til Kristus, og som gav samlingen sin grundkarakter, der jo også kom til udtryk i dens titel.

Noget lignende gælder om den følgende samling, „Jævndøgnselegier“, fra 1949. De første digte i denne lille samling er fulde af kulturkrise, det moderne livs elendighed. Men ingen forvandling kan ske, hedder det, intet kan finde forløsning, før Kristus selv kommer. Om der tænkes på hans dommedagskomme eller en eller anden form for nærvær midt i vor verden, siges ikke, men en indirekte og klar bekendelse til Kristus er der i hvert fald udtryk for i digtene. Det centrale digt i samlingen hedder „Bekendelse“, og det peger tydeligt frem mod „Den skjulte Gud“. Det, han her bekender, er faktisk, at Gud er skjult. Overalt har han søgt ham, i naturen, hos træerne og dyrene, men

intet af dette var dig.

Alt var beaandet,

bar en duft af din kappeflig eller stod

som et spor, et tegn, en tomhed efter dig.

På den ene side: Naturen er beåndet — jorden har sjæl, som et digt i „Maanen“ hedder, og det er en meget væsentlig ting i Wivels livssyn. Dermed er et grønbechsk krav opfyldt, som mange af jer vil have mødt i en lidt anden form i Holger Schröders foredrag på skolen. Man kunne måske ligefrem sige, at naturen ikke længere er natur, i hvert fald ikke mere natur, end vi mennesker selv er. Vilhelm Grønbech så det jo som en af de væsentligste årsager til kulturkrisen, en af de mest skæbnesvangre fejl i vor kultur, at tingene og dyrene er blevet rent og skært materiale for os, uden sjæl og ånd, og som vi derfor bruger hensynsløst og ansvarsløst. Vi har unddraget dem Guds herredømme og dermed

overgivet dem til dæmoner og djævle. Derfor rejser naturens kræfter sig nu imod os med djævelsk magt og truer med at ødelægge os og vor såkaldte kultur helt. Ligegyldigt materiale findes i virkeligheden slet ikke. Enten bliver træer og dyr og ting igen hellige for os, besjælede og beåndede som del af Guds gode skabning, eller også bliver de dæmoners eller djævels onde værktøj, som ødelægger også alt menneskeliv. — Læg mærke til, hvordan tingene beåndes eller besjæles i al moderne dansk digtning, lige fra Martin A. Hansen til Poul la Cour. Grønbech har ikke levet forgæves. Hos Wivel er det meget tydeligt, ikke mindst i hans sidste digtsamling.

Men på den anden side: Intet af dette var dig — selv om alt var beåndet. Gud var ikke at finde der, i hvert Fald ikke den Gud, hvis billede Kristus er. Ejendommelige er med henblik på den sidste digtsamling linierne:

*Længe vaagede jeg i maanskinnet og mørket,
følte din nærhed
naar de urolige træskygger løb
som sortklædte kvinder på plænen.*

Måneskinnet og mørket er noget af det, hvori Gud er nærmest, men også om det lyder det ubønhørligt:

intet af dette var dig.

Endnu ejendommeligere er måske slutningslinierne:

*Men aldrig har noget bakkedrag
eller en drejning af vejen ført mig
til menneskers ensomme, faldefærdige hytter
hvor du en aften i skumringen bankede paa.*

Wivel er, som man kan læse i „Den skjulte Gud“, en modstander af den megen moderne tale om, at Gud simpelthen findes i vore medmennesker, i „næsten“, og at vor opgave og bestemmelse som mennesker derfor kan udtrykkes med ordet solidaritet eller næstekærlighed. — Man sammenligne i øvrigt også disse linier med Martin A. Hansens novelle, „Agerhønen“, som i hvert fald åbner den mulighed, at Gud faktisk en aften banker på døren til en faldefærdig hytte.

*

„Den skjulte Gud“ er, så vidt jeg kan se, i meget høj Grad et opgør mellem Grønbech og det, man kalder „Tidehverv“. At forklare, hvad det er, ville føre for vidt. Derimod et par ord til om Grønbech. Vil man

have et indtryk af ham, vil jeg anbefale det lille hefte „*Angst-Religion*“, som er udgivet af Wivels forlag, og hvis grundbetragtninger Ole Wivel åbenbart kan give nogenlunde udelt tilslutning. Her skal kun nævnes een side af sagen, til gengæld en vigtig. Hvad Wivel egentlig kræver og længes efter, er, at kristendommen skulle blive det, Grønbech kalder en *folkereligion* : en religion, som fremmer og styrker livet her på jorden. Grønbech bruger dette udtryk i modsætning til det, han kalder en *frelsesreligion* : en religion, som har en så radikal mistillid til verden og livet her, at formålet tværtimod bliver at redde eller frelse det enkelte menneske eller den enkelte sjæl ud af denne tilværelse. Og hans betragtning er videre den, at det er hellenismen : den græske kultur og religion på Jesu tid og i århundrederne deromkring, der har gjort kristendommen til en frelsesreligion, hvad der i virkeligheden ikke var holdpunkter for i Jesu eget evangelium. Endvidere mener han, at denne indgribende omformning kun lykkedes i de kredse eller lag, hvor teologi og filosofi betød noget, og det vil ganske vist sige de toneangivende lag, men det almindelige folk fortsatte i virkeligheden i sin hedenske folkereligion under kristendommens nye former og skikke. Ole Wivel har i „Maanen“ et par vidunderlige digte om den tid, da kristendommen endnu var folkereligion i den forstand, „Stadil ved fjorden“ og „Jelling“. I det sidste hedder det bl. a.:

*Kirken ruger paa sine drømme,
trodsigt og tungt,
mindes maaske dengang dens skib
var brusende ungt.*

*Dengang den her mellem hedningehøjene
lagde sig fast
med kraft til mennesker, korn og kvæg
i sin mægtige last.*

*Nu er den hærget, glemslen nær,
fattig og ond.
Dens klokke kan lyde som ukvemsord
i en oldings mund.*

Kritikken af den nuværende kirke får stå ved sit værd. Lad ham endog kalde den ond, hvis han vil. Jeg skal ikke forsvare den.

Men spørgsmålet er, om ikke en grønbechsk folkereligion — hvad enten den er knyttet til kirken eller ej — er en ligeså alvorlig forvanskning af Jesu evangelium som den grønbechske frelsesreligion. Hvad Wivel kræver i „Den skjulte Gud“ er jo, at Gud igen skal blive en

levende kraft i vort liv og vor kultur. Han vil høre hans røst, mærke hans nærvær, han vil velsignes eller i det mindste dømmes af ham. Han vil det personligt, som menneske, og det samme skal ske med menneskelivet eller kulturen som helhed. Først det kan gøre tilværelsen til liv.

Er der noget forkert i det? vil man spørge. Nu er Wivel jo ikke ukendt med moderne teologi eller upåvirket af „Tidehverv“. Det er jo ikke tilfældigt, at han gør op med denne den mest markante og konsekvente retning i den kirkelige forkyndelse nu om dage. Han ved godt, at Gud ikke er til for at redde kulturen, at Gud ikke kan stævnes for vores domstol, at vi ikke kan kræve ham til regnskab eller stille krav til ham. Men alligevel forekommer det mig, at han ikke vil gå ind på Guds betingelser, hvis man kan sige det sådan. Han fastholder det menneskelige udgangspunkt, ja, han, som tillader sig at sige, at „paa Luthers træ voksede ensomhedens frugter,“ fastholder sig selv som udgangspunkt, hvad Luther aldrig gjorde. Og her er vi ved hovedsagen. Luthers hovedord er tro, og troen forudsætter, at Gud er skjult. Ellers var den ikke tro. Men er den først tro, er der på den anden side ingen grænse for, hvad der flyder af „liv og salighed“ af den. Mindre ord kan slet ikke gøre det. Man kunne ønske, at Wivel ville læse Luther med samme flid, som han åbenbart har læst Grønbech. Luther er ikke tidehvervsmand, han er ikke intellektualist, hans Gudsforhold er ikke tænkning. Hele verden er for ham Guds, læs blot opremsningen i forklaringen til 1. trosartikel. Men Gud er Gud og ikke en garant for menneskelig lykke eller kulturens beståen. Også ulykkerne er Guds, også døden og djævelen og alt ondt er til syvende og sidst Guds, den skjulte Guds. „Alt står i Guds faderhånd“ — hvor ubegribeligt det end er. Også Luther har skrevet en bog om den skjulte Gud, den, der hedder „Om den trælbundne vilje“, og den stikker nogle alen dybere end Wivels, og bør måske alligevel nævnes i denne sammenhæng, selvom en egentlig sammenligning selvfølgelig er både uretfærdig og urimelig. For Luther er udgangspunktet bestandig Gud og ikke mennesket. Forudsætningen for hans tale om den skjulte Gud er imidlertid, at Gud en gang har vist sig, og det på en højst forbløffende og meget nærgående måde, idet han simpelthen blev menneske. Han nedlod sig i og udtrykte sig gennem ikke blot de finere dele af et menneske: sjælen eller ånden, men han blev kød og blod. Han gik al kødets gang fra fødsel til grav. Og denne enestående kødets gang, som naturligvis kun for troen er noget guddommeligt, og som afsluttes med en komplet ubegribelig opstandelse, spiller en langt ringere rolle i Wivels senere betragtninger og digte end den gjorde i „I Fiskens Tegn.“

Men denne vidunderlige tro kan intet menneske selv kæmpe sig frem til. Al respekt for Wivels slutresultat: udholdenhed og troskab. Alle andre steder gælder det måske, men ikke her. Hvis Gud er Gud, kommer han kun nær på sin egen måde, og når han selv vil. Det kalder man i kirken Den hellige Ånd, og det er noget andet end menneskets ånd, som Wivel for enhver pris vil have os til at vise troskab og ikke forråde. Vel, endnu engang, al respekt for menneskets ånd. Men Guds ånd blæser, hvorhen den vil, så sandt Gud er Gud og en skjult Gud. Forbindelsen med ham kommer ikke i stand, fordi vi har noget fint i os, som vi kalder ånd, og som er af samme art eller væsen som Gud, men fordi Gud, som er ånd, blev kød som vi og gik al kødets gang.

Hvorfor skulle Gud blive menneske, hvis mennesket selv kunne trænge ind i hans skjulthed, omend kun med opbydelsen af al sin troskab og udholdenhed og kun med sin „ånd“? Men det kan Wivel faktisk — om jeg ellers har forstået „Maanen“ ret. „Den skjulte Gud“ er et eneste krav om, at et menneske skal *kunne* det som menneske. Og i digtsamlingen „Maanen“ sker det virkelig: Gud er ikke længere skjult, men åbenbarer sig for mennesker i månelysset, udenom Kristus — for slet ikke at tale om kirken. Spørgsmålet er, om Wivel ikke dermed strengt taget fra at være digter er blevet profet.

*

„Maanen“ er en vidunderlig, fin og gribende digtsamling — ligesom også „Den skjulte Gud“ på sin vis er et gribende menneskeligt dokument. Vi har ikke for meget af den slags, og man føler sig i dyb taknemmelighedsgæld til Wivel, fordi han hæver sin klare pande og røst med den slags tanker og ord. Hvem bliver nogensinde færdig bare med det første afsnit, hvor natten endnu er måneløs, mørket og angsten hersker endnu, men hvor længslen efter opstandelse, visheden om forvandling dog behersker alt? Hvem kan gå uberørt forbi et digt som „Brød“? Det er jo helt evangelisk i sin uselvskhed og hengivelse.

Iøvrigt forløber samlingen i fem afsnit, som jeg ikke skal gennemgå i enkeltheder, hvor interessant det ellers kunne være. Der er god logik også i digtsamlingens opbygning. Lad os i stedet springe lige ind i dens centrum, digtet „Mørket og Maanen“, hvor det endnu er uvist, om månelysset kan bringe forløsning, eller mørket : kulturkrisen vil sejre. Det hedder her:

*Alting er muligt nu —
frelse og undergang.
Mørket og maanen synger
den ældste sang.*

*Aftenmørket og maanen
kæmper om menneskets mod,
sænker angst og forhaabning
ned i vort blod.*

*Mørket og maanen synger.
Mennesket lytter stum,
vendt mod de evige gaaders
verdensrum.*

Dette er skæringspunktet. Så langt kan jeg helt følge Wivel. Så meget kan mørket og månen virkelig sige os: alting er muligt, frelse og undergang. Mørket er angst og månen er håb, men alt ender i uvished. Wivel er endnu kun digter, ikke profet.

I digtet „Den skjulte Gud“ bliver tegnet tydeligere, talen klarere. Da månen bryder frem i natten betyder det, at

*Himlen er nær. Og den evige
hæver sin røst.*

*Det tomme verdensrum
bli'r paany fortættet!
Jeg gaar over skinnende enge
skyldfri og lettet.*

*Føler de gamle kræfters
levende spil
i mit blod, og jeg synger forvandlet
og jubler dertil!*

*Maanens skælvende nærhed
bringer mig bud
fra de fjerneste himmelegnes
skjulte Gud!*

Sålangt kan jeg ikke følge med, hvor gerne jeg end ville. Vist er månen del af Guds gode skabning, vist kan dens lys være os et tegn i mørket, men kan det bringe os skyldfrihed, forvandling og bud fra den skjulte Gud, hvorfor er da Kristus kommet i kødet?

Og endnu mindre kan jeg følge ham i slutningsdigtet, „Aabenbaring“.

*Tiden er haard som panser
og isnende som det blod,
krigen i unge bristede
aarer efterlod.*

*Men ikke meningsløs
og ikke gudsforldt!
Der skinner en dunkel sol
dybt i den flammende nat.*

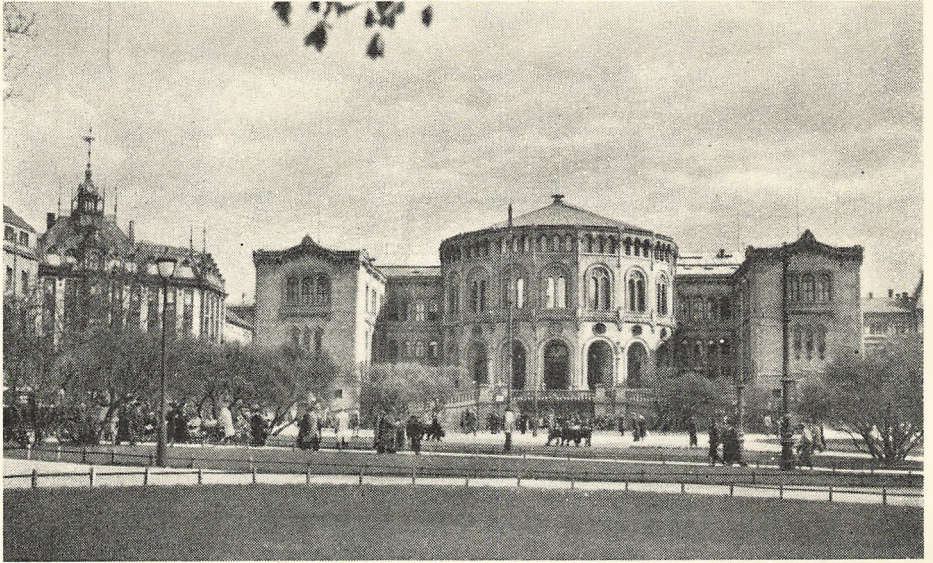
Kan månen som Guds tegn i mørket virkelig bringe nogen slags forsoning eller mening til det frygteligste, vi har oplevet: krigens unge døde? Hvorfor må det ikke have lov at blive ved at være meningsløst? Vi lever dog i tro og ikke i beskuelse, som Paulus siger, selvom vi er kristne.

*Det store skjulte mønster
du i din stilhed, Gud,
smilende grundede over
og slog paa væven ud,

hænger i verdensnatten
paa hvide stjernesøm
og rækker sin underfulde
mening ind i min drøm!*

Vist er der et skjult mønster hos Gud, men afsløres eller åbenbares det af månens lys i mørket?

Kort sagt: Wivel er en større digter end nogensinde. Kritikken af kirken er den samme. Men den er forstærket. Kristusglimtene er forsvundet eller næsten forsvundet, og i stedet er kommet en poetisk-religiøs profetisme, der som poesi betragtet vel er befriende og opmuntrende, men som religion betragtet er temmelig forstemmende, netop fordi det er religion og ikke kristentro. Dertil vil Wivel måske svare, at „Maanen“ er poesi og kun skal betragtes som poesi. Det forekommer mig dog, at grænsen mellem poesi og profeti er overskredet, hvad den ikke er i „Den skjulte Gud.“ Og skal den grænse overskrides, så man hellere, at det skete på grundlag af solens klare lys i Kristus og hans køds gang på jorden, end på grundlag af månens matte genskær i den beændede skabning. Men poesi er jo en kostelig ting, som ikke kan rette sig efter råd. Lad os hellere takke poeten for at han trods alt forkynder et lys, selvom det kun er et genskær. Det er dog bedre end idel mørke. Og det er ægte nok. Ligesom månelyst er et ægte genskær af solen, er der virkelig i skabningen „et spor, et tegn, en tomhed“ efter Gud. Wivel er ærlig nok til ikke at gå ud over sin poetiske erkendelse. Og en dag ser han måske virkelig daggryet, solopgangen nærme sig i mørket.

Vilhelm Nielsen.

Stortinget, Oslo.

NORGE OG SØNDERJYLLAND

Politisk idealisme er alltid en styrke for det parti eller folk som tar den i sin tjeneste. Fra 1830-årene var framgangspartiet i Norge i pakt med vel-dige idestrømninger ute i Europa, frihet og nasjonalisme. I første omgang åpnet nasjonalismen folks øyne mere for likheten enn for forskjellen i de nordiske folks kulturer. Dessuten var vi i mange henseender avhengige av tysk åndsliv, og da tidens nasjonalisme i Tyskland blev en bevegelse for å samle de mange tyske stater, kom den også her i Norden til å fremme samlingstanken. Skandinavismen blev altså nasjonalismens første frukt. Men det skulle snart vise seg at skandinavistene ikke forstod de veldige krefter de bygget sin bevegelse på, de så ikke at nasjonalismen var en dybdebevegelse som bare på overflaten virket umiddelbart sam-lende. Snart blev de skyllet ned av den bølge som de selv red fram på — dog etterlatende en sans for nordisk enhet som ikke var uten betydning for ettertiden.

Store deler av folket i Sverige og Norge, vel også i Danmark, stod utenfor skandinavismen som hadde sine varmeste talsmenn blandt stu-denter og diktere. På de store skandinaviske studentmøtene hadde de lovt hverandre å stå sammen i „onde og gode dager.“ Det var proble-mene i Slesvig-Holstein som presset fram slike løfter. Men da krigen

virkelig bröt ut, viste det seg — noe politikerne vel burde ha forutsett — at Danmark måtte kjempe alene, og sorgen og forbitrelsen blandt skandinavistene var stor. Jeg skal ikke her gjøre rede for krigen i 1864 og de politiske begjevenheter som i Danmark knytter seg til denne, men forsöke å vise hvordan problemene i Slesvig-Holstein på en merkelig og avgjørende måte kom til å gripe inn i norsk politikk da saken kom opp i det norske Storting.

I mars 1864 blev det norske Storting innkalt til ekstraordinert möte for å ta stilling til den svensk-norske konges anmodning om å få bruke den norske her og flåte til støtte for Danmark. Resultatet blev i all korthet sagt et diplomatisk avslag: Skulle Norge gå med i krigen, måtte England også gå med (flertallet) eller både England og Frankrike (mindretallet).

At Stortinget ikke sa klart fra, kan bebreides, men er likevel forståelig, presset som det var både av sin krigslystne konge, og de mange halve löfter om hjelp som den svensk-norske minister Manderström og ikke minst grev Hamilton i Köbenhavn hadde gitt danske politikere. Det var i virkeligheten stor uoverensstemmelse mellem den skandinaviske politikk kongen förte og Stortingets politikk. Vil en derfor söke å finne selve bakgrunnen for Stortingets avslag, må en ha klart for seg at det mellem konge og Storting var en alminnelig strid om den politiske makten i landet. Denne striden hadde pågått siden 1814. Et forslag framsatt av kongen ville ifölge sakens natur vekke til kamp. Ved behandlingen av Slesvigproblemet kan en kanskje ikke si at selve saken kom i annen rekke — dertil var den for alvorlig — men at den bestående skjulte strid mellem konge og Storting i hög grad var med til å skape Stortingets avvisende holdning. Det slesvigske spørsmål dannet med andre ord utgangspunktet for en av de mange politiske styrkepröver som er så karakteristiske ikke minst for sidste del av det 19. årh. i Norge. At kongens politikk led nederlag, betydde et nei til Danmark, men det betydde samtidig en avgjort seier for Stortinget og dermed et stort steg nærmere målet: full politisk og nasjonal selvstendighet.

Men Stortingets politikk stod ikke bare i motsetning til kongens, men i sitt innerste vesen også til den danske. Norge måtte ut fra sine nasjonale forutsetninger anse den danske politikk i Slesvig-Holstein for tvivlsom. Allerede i 1848 uttalte ministrene Stang, Riddervold og Sörensen, „at de ikke kunde finde Danmarks Paastand om Slesvigs Indlemmelse i Danmark for bestandig at have nogen utvivlsom moralsk Begrundelse — —.“ Vi tör også antage, at Danmark ikke skulde blive stærkere ved at erholde Ejderen til Grændse, hvorved det utvivlsomt

i det sydlige Slesvig vilde komme til at herske over en i egentlig Forstand underkuet Nationalitet, der ved sine Sympathier stedse vilde drages hen til et mægtigt Nabofolk, og heller ikke for Europas tilkommende Rolighed forekommer det os ønskeligt at etablere en i Nationalitetsforholdene saa lidet begrundet Grændse.“

Alt i 1848 stod det klart for disse norske politikere det som først senere blev en selvfølge også i Danmark, at der måtte bygges på nasjonalitetsprinsippet som uttrykk for et folks nasjonale vilje og oppdrift. Det var dette prinsipp grunnloven af 1814 bygget på. Da Norge blev tvunget inn i unionen med Sverige, reddet man grunnloven, og det var ut fra denne at framgangspartiet drev sin politikk mot unionen. Det var også den eneste farbare vei, sviktet en nasjonalitetsprinsippet, var en snart et lett bytte for de krefter som arbeidet for å knytte Sverige og Norge tettere sammen — et offer for skandinavistene.

De politiske muligheter i norsk politikk da Slesvigproblemet blev behandlet, var i grunnen bare to: skandinavismen som vilde styrke unionen, eller en politikk basert på nasjonalitetsprinsippet. På en måte stod man ved et skille — og måtte velge, og valget kunne bli avgjørende. Fra en side sett var det landets nasjonale framtid stortingsmennene behandlet i marsdagene 1864, ikke alle av dem var klar over dette, men mange ante det, og noen enkelte forstod det klart, de som var eller blev førere i det nasjonale framgangspartiet. Stortingets avslag ble et nei til Danmark, men samtidig et ja til den nasjonale linje i Norge — en seier som pekte fram mot unionsoppløsningen i 1905.

I en slik historisk skisse må en utelate mange i og for seg viktige detaljer som ville gjøre bildet rikere og fyldigere, og vise den dramatiske dragkampen i ulike faser fram til den avgjørende stortingsbeslutning. Men det er min overbevisning at bak alle politikkers kompromier og krinkelkroker, finner en denne bakgrunn som jeg foran har forsøkt å skissere. Hvordan utviklingen ville ha blitt om Norge hadde gått med Danmark i krigen, vet en selvsagt ingen ting om, men ut fra det som virkelig hendte kan en trygt si at Stortinget i sitt standpunkt styrket den nasjonale linje.

Ibsens dikt „En broder i nød“ er et vredesutbrudd og savner all forståelse for Norges holdning. Men hans dom har vært merkelig seiglivet — enten har en ydmykt böyet sig for den eller protestert mot den. Men en har hatt vanskelig for å lösrive seg fra denne magiske problemstilling: Sviktet Norge eller ikke? Men Ibsens vredesutbrudd förte i alle fall det gode med seg at nærsagt hvert norsk skolebarn mer eller mindre fullkomment har fått seg forklart problemene ved Danmarks sydgrense som bakgrunn til forståelse av Ibsens diktning, serlig „Brand“

og „Peer Gynt“. At det dermed også er sått inn i barnesjelene sympati og interesse for menneskene i Nord- og Sørslesvig, er der ingen tvil om.

Men etter 1864 ble det en dyptgående likhet mellom forholdene i Sønderjylland og i Norge, begge steder var der en kjempende nasjonalitet som arbeidet for frihet og selvstændighet. Begge steder var selvbestemmelsesretten i prinsippet anerkjent, nu galdt det om å kjempe til friheten var en realitet.

For det nasjonale Norge føltes nu Sønderjylland — liksom Köbenhavn hadde gjort det for skandinavistene — nærmere enn noen annen del av Danmark. Mange kjente igjen Norges egen nasjonale kamp i det som foregikk der. Og der var nordmenn som først etter å ha blitt kjent med forholdene i Sønderjylland, forstod de nasjonale problemer i sitt eget land. Folkehøgskolen, og i serdeleshet Askov, ble den store formidleren. Her ble det talt om forholdene i Sønderjylland, og gang på gang måtte en nordmanns tanker gå tilbake til forholdene i Norge. Per Sivle, Norges store skald, fikk på Askov avgjørende inntrykk — og mange andre med ham, folk som senere gikk i brodden for det nasjonale arbeid. Folkehøgskolen virket ved en alminnelig belysning av nasjonale problem og ved sitt klare standpunkt når det galdt Sønderjylland direkte inspirerende på det nasjonale liv i Norge.

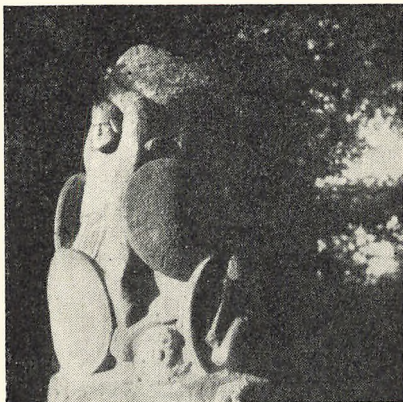
Og Björnson og Sønderjylland. Han som ellers fjernet seg fra folkehøgskolen og det nasjonale, glemte aldri de danskes kamp. Og tro han ikke ved sine sanger har et visst ansvar for denne kampen? I alle fall var Björnsons „Vi vil væрге vårt land“ blandt de sanger som var forbudt.

Og fra 1889 kom Björnson og H. P. Hanssen i kontakt med hverandre, en kontakt som visstnok utviklet seg til vennskap. Dette året fikk H. P. Hanssen 300 kr. av Björnson til en reise i Norge, der han skulle tale om sønderjyske spørsmål. I 1897 skriver Björnson til H. P. Hanssen etter opplysninger og materiale som han ville bruke i Tyskland mot regjeringens framferd i Sønderjylland, og i senere brev spørre Björnson hvorvidt det ville være til gagn om han reiste rundt til forskjellige tyske aviser for å få i stand en bevegelse mot regjeringen. Og i mai 1898 skriver han i „Die Zukunft“ og „Verdens Gang“ en artikkel der han sterkt går inn for rettferdig behandling av det danske mindretal. H. P. Hanssen skriver i „Et Tilbageblik“ at „Artiklen føltes som en kraftig Haandsrækning i en kritisk Tid“. Året etter er H. P. Hanssen til et møte i Kristiania der han treffer sammen med Björnson og blir invitert til Aulestad der de i ro og mak kan snakke om Sønderjylland. På Aulestad opplevde H. P. Hanssen „en uforglemmelig Dag, som havde givet mig nye stærke Indtryk af den Kærlighed hvormed Björnson omfattede Sønderjylland“. Den 2. pinsedag 1906 talte Björnson på Skamlingsbanken. „Det var sidste

Gang Björnson talte for Sönderjyderne. Da han faa Aar efter döde, var der ogsaa Landesorg i Sönderjylland, thi bedre Ven har Sönderjyderne hverken för eller senere haft i Norden“, skriver H. P. Hanssen.

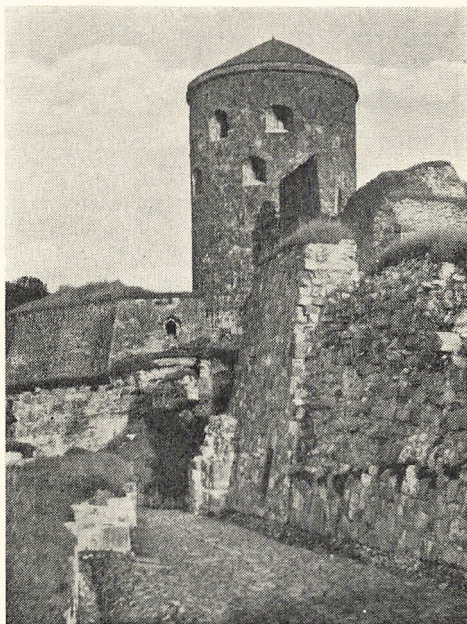
Björnsons vennskap med H. P. Hanssen og sönderjyderne synes videre å vise at Björnson nettop gjennom sitt arbeid for Sönderjylland fikk öye for nasjonalitetsproblemets europeiske aktualitet — ja, internasjonale aktualitet kunne vel vi i dag legge til.

Olav Akerlie.

„TANKER I EN BORGGÅRD“

Regntunge efterårsskyer går i hurtigt følge hen over himlen. Det ene øjeblik er solen skjult bag et mægtigt skybjerg, sort, men med gylden rand, det næste skinner den ned over borggården og får granitkvadrene i de tykke mure til at lyse i rødt og gråt. Jeg står ved den i urbjerg nedsprængte brønd og har om mig ruinerne af den engang mægtige Bohus fæstning, grænseborgen mellem de tre nordiske riger. Her byggede man år 1308 den første fæstning, vel af træ, og skiftende slægter har senere bygget til. I ufredstider har man søgt sikkerhed på holmen mellem Göta elv og Nordre elv, bag de syv porte og de stadig tykkere mure. For mange har det sikkert givet en tryghed, som når man i barndommen låste døren ud til omverdenen, og denne dermed var borte, ikke eksisterede mere. For andre har det nok samtidig givet en frygtelig følelse af indestængthed, og fra et af de tre store tårne har de stirret ned ad elvene, vejene ud i verden.

Uvilkårligt begynder fantasien at arbejde med nogle af de skikkelser, som historien melder om, dronning Blanka, der måske her sang for sin lille søn „Ride, ride ranke —“, dronning Margrethe, Nordens fuldmægtige frue, den unge prins Christian, der kom den belejrede fæstning til undsætning, men tredive år senere som den detroniserede kong Christian d. Anden forgæves bankede på porten, da han herfra forsøgte at genvinde sit rige. — Men i det samme drøner en eskadrille jetjagere hen

over himlen og overdøver et øjeblik vindens tuden i ruinmurene, fortid og nutid mødes næsten brutalt, og tankerne føres i nye retninger. En fæstning som denne, engang Nordens stærkeste, mange gange belejret, men aldrig taget med stormende hånd, er i dag uden betydning; fårene, der græsser på voldene, er nu de eneste faste beboere. De mægtige mure står som vidnesbyrd om kampe her i nord, forsøgene på med vold at herske over andre, og fangehullerne fortæller om en hård og brutal tid, af hvilken vi har set uhyggelige genspejlinger og mere i nyere tid.

Og tankerne går til et land med ruiner af en hel anden art, det land, hvor Europas kulturblomstring begyndte, og hvor de skønne tempelruiner taler deres særegne sprog. Det er Göran Schildts bog „I Odysseus' kølvand“, der fører mig herhen. Sammen med sin hustru foretog han for et par år siden i sin sejlbad „Daphne“ en fart fra Nord-Italien til Grækenland og besøgte mange af de steder, der omtales i Odysseén. Foruden selve den friske skildring af sejladsens farer og eventyr og den vidunderlige frihedsfølelse mellem himmel og hav får man et møde med den klassiske oldtid ved besøgene i ruinbyerne fra Akropolis til små ukendte templer på fjerne øer i det ægæiske øhav. Og ud fra sit dybe kendskab til denne fortid, der bliver levende blandt ruinerne, giver han et billede af den klassiske kultur, hvorpå så meget af vor vesterlandske bygger.

Fra tempelbygningernes søjlerækker og statuernes skønne former lyser en renhed og skønhed, der ligesom bringer bud om et harmoniens folk. Og ganske naturligt opstår det spørgsmål: hvoraf kommer denne harmoni, som vor tid trænger så hårdt? Hans svar bliver, at „lever man med sin ånd i ansvarets, frihedens og omskiftelsernes sfære, bliver stilhed det største behov. Så længe grækernes liv var sådant, at de fik nok og mere end nok afløb for deres sjælsevner i hverdagens opgaver, så længe deres nationale liv bandt dem helt, udtrykte også deres kunst en trang til ligevægt og sund hvile.“ Af deres liv i en rationel og begribelig verden opstod harmonien, der igen gav sig udtryk i deres kunst. Nok fandtes der forhold, der til tider truede med at sprænge harmonien, men de store tænkere genskabte den i hvert fald for en tid — ved en balance mellem modsætningerne. Når vi nu med tidens afstand betragter deres kunst, filosofi og litteratur, opstår for os noget af et idealsamfund, hvor vi kan hente hjælp og inspiration i vort modsætningsfyldte og urolige fartens århundrede. Vi trænger til harmonien i deres kunst, sandhedskravet i deres tankegang og de store, enkle følelser i deres dramaer; men her lyder forfatterens advarsel: alt dette kan vi ikke sætte som mål, det fremkommer kun som resultat af et harmonisk samfundsliv, hvori alle borgerne er dybt engagerede. Borgerne, ja, her er vel en af de skygge-

sider, som C.P.O. altid kom til, når han havde skildret den klassiske oldtids storhed, slaverne, som vi intet hører om, men som vel bar deres del af omkostningerne ved kulturbloomstringen uden selv at få del i den. Fra et andet lille kulturfolk ikke langt derfra kom det kærlighedsbudskab, der skulle gribe afgørende ind i Europas kultur og efter århundreder ophæve slaveriet og sætte barmhjertigheden i højsædet. For mit øre lyder en af Kaj Munks skønneste replikker (fra „Sejren“): „Javist er retfærdigheden nødvendig, men om man havde råd til at gøre sig fattig som Gud og nøjes som han med barmhjertighed!“

Da Bohus fæstning byggedes, havde kristendommen og den klassiske kultur allerede virket længe her i Norden, historisk set, for når jeg står her på urbjerget og tænker på de geologiske perioders tidsregning, svinder vor jo som et fnug, og udviklingens muligheder bliver uendelige, måske der engang kan blive fred og harmoni mellem mennesker, en vis optimisme kan melde sig, men kun for et kort øjeblik, for hvad hjælper det med det lange løb, naar det er her og nu, vor skæbne afgøres. Og spørgsmålet melder sig da: har vi mulighed for at nå frem til den ligevægt mellem modsætninger, der ikke bliver stilstand, men vækst? Svaret må naturligvis blive et ja! Som aldrig før har vi trods alt mulighed. Teknik og videnskab har givet os tidligere uanede midler i hænde, kristendommen, den antikke kultur og andre gamle kulturer kan vise os vejen mellem vejene, for der er vel flere veje at gå for at løse opgaven. Problemerne er mange, men som et af hovedproblemerne står spørgsmålet om forholdet mellem individ og fællesskab, et modsætningsforhold, der ikke kan ophæves trods alle ismernes forsøg derpå, men kun balanceres i en bestandig levende vekselvirkning til gensidig berigelse.

Som med individer så med nationer. Bohus fæstning ligger her vel netop som et vidnesbyrd fra en tid, da man ville ophæve modsætningerne med magtbud, men nu er den ruin, og mellem de folk, der engang krigedes her, findes i dag „grænser, som skiller ej, men forener rigerne Gud os gav“. (Jeanna Oterdahl). Grænsen findes overalt og må findes, mellem mennesker, samfundsgrupper, nationer og forbund, men de skal mere og mere blive mødesteder i stedet for skillelinier.

„Der løber træthed mellem gren og løv, og mellem blomst og rod brød tvedragt ud. På grænserne, hvor tingene mødes eller skilles, vil jeg opslå mine telte. Bekrige jer med lykke“, siger Poul la Cour i „Voksende Lykke“ — at skabe mødepladser ved tidligere skillelinier, er en stor opgave og kræver kendskab og forståelse. Göran Schildt slutter sin bog med at tale om målet for sine sommerrejser, hvor han hvert år underlægger sig et nyt stykke land, „et forenet Europa — om ikke i virkeligheden, så i hvert fald i to af dets borgeres hjærter“.

Nu er det kun få givne således hvert år at besøge et nyt land, og besøget alene gør det jo langt fra; men vi kan rejse på mange måder i dag: radio, film, blade, bøger og først og sidst i mødet mellem mennesker fra andre lande. Her er overalt muligheder for at fjerne skillelinier og skabe mødesteder for mennesker, forudsætningen for et Norden, et Europa, et Nationernes Forbund.

Da jeg forlader borggården, skinner solen og belyser fæstningsmuren, hvor en lille klynge blomster har fæstet rod i en revne i granitten. Uden menneskers arbejde ville selv denne stærke mur brydes af livets kræfter, smuldre for vejr og vind og give næring til nyt liv. Måtte menneskenes kræfter kunne vende teknikken til at blive brugt ikke i dødens, men i livets tjeneste, tænker jeg, da en ny flok jetjagere farer over himlen, og min vej går fra borgruinen forbi den gamle kirke til et mødested for nordisk ungdom, den nordiske folkehøjskole i Kungälv.

Guldagger.

FN paa Grundtvigs højskole.

LIDT OM EUROPAS FREMTID

Et græsk sagn fortæller om kunstneren Daidalos. Han var i tjeneste hos kongen af Kreta, der vogtede ham som en helligdom. Til sidst følte Daidalos sig som en fange, og frihedstrangen vågnede i ham. Da kongen lod alle havne bevogte, måtte Daidalos og hans søn Ikaros prøve at slippe bort ad luftvejen. Derfor skabte kunstneren af fjer, som blev holdt sammen af voks og snore, to par vinger. Inden de startede, fik Ikaros det råd at holde sig midt mellem himmel og hav. Kom han for langt ned, kunne luften ikke bære ham. Kom han for højt op, ville solen brænde hans vinger.

Daidalos styrede fremad med sikre vingetag. Men Ikaros følte flugtens sødme. Han svang sig højere og højere op uden at mærke, at solstrålerne gjorde vokset i hans vinger bestandigt blødere. Efter en tids stolt flugt styrtede Ikaros i havet. Da Daidalos nåede frem, fandt han kun nogle løse fjer, der vuggede i bølgegangen.

*

Endnu forstår vi europæere vel næppe helt, at vi ikke længere spiller første violin i nationernes koncert. Men allerede i 1835 skrev den franske diplomat Tocqueville, at Amerika og Rusland syntes kaldede til en dag hver at holde den halve verdens skæbne i deres hænder.

Indtil år 1900 levede englænderne i ubekymret ro, sikre på Englands

absolutte magt og ukrænkelighed, udtalte Churchill i 1930. Det engelske imperium er nu forvandlet til et statssamfund. — Lader vi Churchills ord gælde hele Europa, har vi en god karakteristik af det gamle Europa. Sammenholdes dette med, hvad belgieren Spaak har udtalt i Europafor­samlingen, forstår vi, hvilket skred der er sket. „I adskillige år har Europa nu levet i frygt for russerne og af hjælp og støtte fra amerikanerne.“

Opregner vi USA's, Ruslands og Europas styrkeforhold i millioner indbyggere, kan man sige: I adskillige år har nu 320 levet i frygt for 210 og af hjælp og støtte fra 150.

Nogle har konstant hovedpine på grund af krigsfrygt. Andre har resigneret. Men alle ved, at fremtidige krige vil blive totalitære og stadig frygteligere. Efter den anden verdenskrig troede ingen på en varig fred, og tanken om Europas forenede stater blev atter aktuel. I 1948 samledes repræsentanter for alle Europa-bevægelser til en kongres. Denne krævede indkaldelse af en parlamentarisk forsamling til fremme af Europas politiske enhed. Resultatet blev undertegnelsen af statutterne for Europarådet i maj 1949. — En måned tidligere var Atlantpagten blevet oprettet.

Europarådet samles i Strasbourg og består af to forsamlinger. *Ministerudvalget* har størst myndighed og dannes af de 14 deltagerlandes udenrigsministre. Det karakteristiske ved *den rådgivende forsamling* er, at den hverken er sammensat af regeringsrepræsentanter eller af privatpersoner. Medlemmerne skal være et udtryk for den offentlige mening og udpeges af de enkelte landes politiske partier. Når en sag er vedtaget i forsamlingen, skal den have ministerudvalgets godkendelse, inden den kan tilstilles staterne som et forslag til overvejelse.

Rådet har vedtaget en *overenskomst om menneskerettigheder*. Dens overholdelse tænkes sikret gennem en mellemeuropæisk domstol. „*Den grønne plan*“ behandler mulighederne for en udvidelse af landbruget i Europa. Men de to vigtigste resultater af rådets virksomhed er fremsættelsen af Schumann-planen og planen om en Europa-hær.

Schumann-planen omhandler en forøgelse og samordning af Europas stål- og kulproduktion. For disse varers vedkommende skal alle toldgrænser mellem Frankrig, Italien, Vesttyskland og Benelux fjernes. Herved skabes et fællesmarked med 150 millioner forbrugere, og den fælles overledelse muliggør en langt mere rationel drift.

Europahæren vil være et værn mod den øjeblikkelige fare fra øst, og den vil tillige umuliggøre indbyrdes europæiske krige. Europas sikkerhedsproblem kan kun løses gennem tysk deltagelse, og da ingen af de tidligere besatte lande tør gaa med til en national tysk hær, bliver der kun eet antageligt kompromis: oprettelsen af en europæisk hær. — I modsætning til Schumannplanen er planen om en Europahær endnu ikke vedtaget af deltagerlandenes rigsdage.

Europaadaet har befundet sig i en næsten konstant krise. Årsagen hertil har navnlig været modsætningen mellem „funktionalisterne“, der kun ønsker samarbejde på nøje afgrænsede felter, og „federalisterne“, der er tilhængere af en forbunds-stat efter USA's mønster.

Schumann-planens lande har i sommer besluttet at danne en lilleeuropæisk forbundsstat. De skandinaviske repræsentanter sagde fra, da England ikke vilde være med. England kan ikke medvirke uden at bryde forholdet til det britiske statssamfund. Det vil sikkert være for farligt for Danmark at deltage, når politisk ustabile lande som Italien, Frankrig og Vesttyskland bliver de dominerende; men på den anden side har vi ikke råd til at forspilde nogen mulighed for en udvidelse af et Lilleeuropa, da Europas forenede stater vil kunne betyde en større sikring af fremtiden, økonomisk, politisk og kulturelt.

Hvis Europa blev en økonomisk enhed, kunne vi drage de samme fordele af et stort marked, som man i dag gør i USA og Rusland. — I 1951 var de europæiske landes samlede indtægt 130 milliarder dollars. En fransk nationaløkonom har udregnet, at hvis Europas produktions-effektivitet havde været lige så stor som USA's, ville den samlede indtægt have været 470 mldr. dollars, en stigning på 340 mldr.!

Lande med en høj levestandard nærer en naturlig frygt for at få den forringet, hvis de indgår et forbund med lande, der har en lavere standard. Overgangstiden må nødvendigvis også skabe mange vanskeligheder. Men i det lange løb vil en sammenslutning uden tvivl være til alles fordel.

Når man er bange for, at danske repræsentanter vil få alt for ringe indflydelse i et Europa-parlament, må man gøre sig klart, at vi der vil få den indflydelse, der tilkommer os. Sammenlignet med i dag vil deltagelse derfor kun betyde en forbedring af vor stilling.

En europæisk forbundsstat kan bygge på en udjævning af alle forskelle og grænser; men den kan også bygge på de nationale stater. Vi ønsker ikke at give afkald på vor folkelige kultur. På det kulturelle område bør forbundsregeringen derfor kun have myndighed til at sikre de nationale mindretal et mindstemål af frihed. De nationale regeringer må have den største myndighed i alle spørgsmål vedrørende kirke, skole o. l. Det er en selvfølge, at kun demokratiske stater optages.

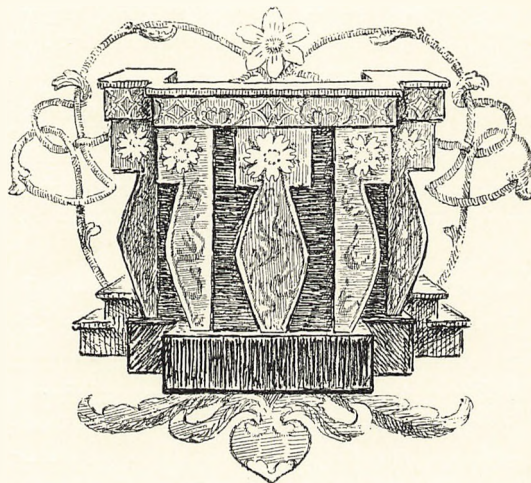
Mange har en god portion skepsis tilovers for internationalt samarbejde. Glosen „utopisk“ heftes på ethvert forslag, der har et arbejdsprogram for fremtiden. Disse skeptikere har ikke forstået, at verden er blevet en anden efter to verdenskrige. Det nittende århundredes styreformer er ikke længere tilstrækkelige. Skeptikere vil imidlertid have vanskeligt ved at benægte den udvikling, der har fundet sted blot de sidste fem

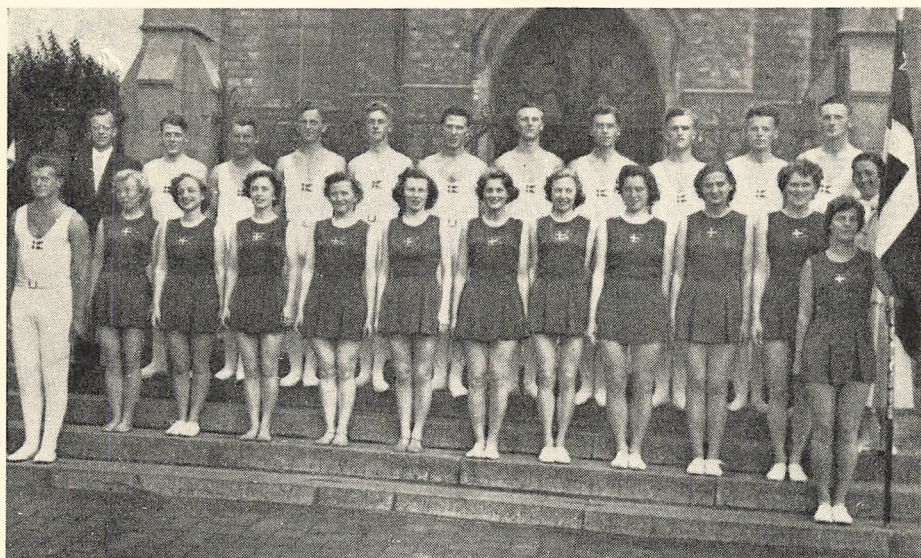
år. Oprettelsen af Europaråd, NATO m. m. viser, at en ny udvikling er ved at komme i skred.

Optimister taler om, at et forenet Kontinentaleuropa vil kunne danne en Atlantunion sammen med USA og det britiske statssamfund. Kun fremtiden kan vise, om der er hold i sådanne planer. — Vi må overveje hver enkelt situation uden at skæve til patentløsninger. Daidalos tog den lige vej midt mellem himmel og hav. For Ikaros havde det været lige så skæbnesvangert at flyve for lavt, som det blev at flyve for højt.

I sommer startede den europæiske ungdomskampagne. Dens formål er at sprede kendskab til europæiske problemer. Et sådant arbejde må vi støtte. Men i vor optagethed af Europa må vi ikke glemme, at selv om Europas forenede stater er et vigtigt skridt på vejen, kan kun en effektiv udbygning af FN sikre fremtiden.

Sv. Erik Bjerre.

I Marchienne-au-Pont.

REJSER I SOMMERENS LØB

Sydpaa. Engang sidste vinter fik vi gennem den danske kulturgesandt i Bruxelles indbydelse til at komme til Marchienne-au-Pont i Belgien med et gymnastikhold og give opvisning der i pinsen. Blandt eleverne var der stor interesse for turen, og vi sagde ja. Det blev hovedsagelig delingsførere fra sidste vinter, der kom med paa holdet; men derfor skal det ikke kaldes et elitehold — det svarede vel til et hovedkredshold i god træning, og vi mente derved at give et gyldigt billede af dansk gymnastik i dag.

Det kvindelige hold, der var med paa turen, var K. K. G.'s elitehold under ledelse af Karen Degner. Vor rejseleder, fru Ingeborg Haagen, Hillerød, havde ved hjælp af sine forbindelser faaet arrangeret yderligere to opvisninger, henholdsvis i Tyskland og Holland.

Vi fik en herlig, men ogsaa anstrengende tur med bus igennem en del af Europa.

Den første opvisning var i Frankfurt a. M., hvor en gymnastikforening var vært for os. Der kan ske meget med et folk paa 7 aar, og der var ogsaa her sket meget. Foreningens Formand udtalte i sin velkomsttale haabet om, at samarbejdet mellem de forskellige folk maatte føre til en varig fred uden frygt. Tyskerne sang et for os helt ukendt vers af

„Deutschland über alles“, og dette vers giver — i modsætning til det første — helt udtryk for et demokratisk syn, og man kunne mærke, at stemningen i salen var paa linie med de tanker.

Paa eet punkt var det dog lidt vanskeligt at glemme aarene 1940—45. Der kom flere og vilde hilse paa os, fordi de havde været i Danmark under krigen — ja, enkelte endda i længere tid før krigen!

Naa, men aftenen gik godt. Foruden de to danske holds opvisning blev der ogsaa givet opvisning af tre tyske, hvoraf mandsholdet viste en række fine spring.

Opvisningen i Marchienne-au-Pont i Belgien var i forbindelse med en stor byfest, hvortil der ogsaa var indbudt et stort fransk militærorkester. Til opvisningen havde vi en platform paa ca. 8×8 m (godt 1 m høj og anbragt i en afspærret gade), og det er mig stadig ubegribeligt, at karlene paa saa lille en plads kunde præstere saa god en opvisning. Der var ca. 3000 tilskuere.

Det var byens gymnastikforening, der havde fået vores opvisning lagt ind i byfestens program, og foreningens medlemmer viste sig at være særdeles straalende og omsorgsfulde værter.

Men blev vi godt modtaget i Tyskland og Belgien, saa tror jeg alligevel, at vi følte os mere paa linie med hollænderne. I byen Deventer havde 7 gymnastik- og idrætsforeninger slaaet sig sammen om indbydelsen, og det betød, at vi havde et stort publikum, der forstod, hvad vi vilde med vor gymnastik.

Det var lidt om opvisningerne; men vi oplevede ogsaa meget andet. Ingen af de danske karle havde tidligere været sydpaa, saa der var nok at se: ruinbyerne i Tyskland, den skønne Rhindal, vinmarkerne, Zuider-sødæmningen og de mange byer, vi besøgte. Mange andre ting — vores forsinkelse i Tyskland, der medførte en nats køreture gennem Belgien — Aage Brøns' eventyr i Marchienne-au-Pont — karlenes besøg på en champagnefabrik i Rüdeshheim — eller deres efterhånden utrolige sprogkundskaber — alt det burde der egentlig ogsaa fortælles om; men det er der desværre ikke plads til.

Nordpaa. Nu er vi igen kommet i gang med saadanne Norgesrejser, som skolen havde før krigen. Efter afslutningen af Göteborgkursus var vi ialt 29, der tog af sted paa en 10-dages tur. Karen og Haugstrup var med, og de øvrige var elever fra flere forskellige aargange — ældste mand var 66 og elev fra 1911—12.

Naar der er noget, man selv har været glad for at se, vil man gerne vise det for andre, og derfor var det let at være rejseleder paa turen.

Lad mig først nævne et lille træk: Da vi sejlede paa Sognefjorden,

Rådhuspladsen, Oslo.

hvor fjeldene rejser sig næsten lodret fra vandet op i over 1000 meters højde, hørte jeg en af karlene, der stiltfærdigt — ligesom for sig selv — sagde: „Det her — det er sgi' løwn!“ Saadan virker den norske natur tit paa en dansker — mange gange stærkere end ventet — man kan slet ikke forud forestille sig den norske naturs storslaaethed. Hele tiden bliver man overvældet af nye og stærke indtryk, og menneskets begrænsning bliver virkelighed for én. Derfor er Norge det helt rigtige land at begynde med, naar man vil rejse til udlandet.

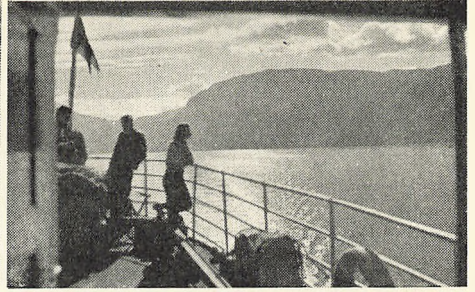
Vi var paa Østlandet med de smilende dale — men vi var ogsaa paa Vestlandet, hvor turen mellem Tyin og Lærdal gav os noget af det barske Norge — her saa vi natur i ordets egentligste forstand. Vi kørte over store fjeldvidder og var oppe ved snegrænsen, og der blev lejlighed til en rask sneboldkamp.

Overalt viste vejanlæggene os, hvordan nordmændene har taget kampen op mod naturen. De store kraftanlæg er ogsaa udtryk for denne kamp. Vi besøgte baade salpeterfabrikken i Rjukan og en af kraftstationerne. Paa fabrikken skulde vi skrive under paa, at vi ikke vilde udnytte vor viden fra besøget til at starte en lignende fabrik. Dog skulde pigerne ikke skrive under paa denne erklæring, og det var de — mærkeligt nok — meget fornærmede over!

I Gausdalen havde Berthe Nordrum ordnet et møde for tidligere frederiksborgelever paa Vonheim — Christopher Bruuns gamle højskole. Der var mødt flere, som havde været elever her, og derudover var der andre, som gennem aarene har staaet Frederiksborg nær. Haugstrup og den norske forfatter Inge Krokann talte, og vi havde en god aften sammen med nordmændene. Tidligere paa dagen besøgte vi Aulestad, hvor Else Bjørnson paa en helt uforglemmelig maade fortalte om sine bedste for-

På Vossevangen.

Sognefjorden.

ældre. Besøget hos Mathea Lunde er ogsaa en af de ting, vi mindes med glæde.

I Lillehammer ligger Maihaugen, der er et sidestykke til Frilandsmuseet i Lyngby, og den dygtige omviser forstod at gøre fortiden levende for os, da hun viste os Bjørnstadgaarden. Det viste sig, at hun var tipoldebarn fra gaarden, og det var nok derfor, hun kunde gøre den gamle norske bondekultur saa levende for os.

Desværre fik vi ikke lige saa god en omviser paa Eidsvoll.

I Voss var vi ogsaa i kontakt med befolkningen. Torstein Bjørke tog imod os — klædt i folkedragt — og havde om aftenen faaet samlet ungdomslaget, som viste os baade skuespil og folkedanse. Højskolelærer Mjølster førte rundt paa Voss højskole og fortalte senere om dens stifter, Lars Eskeland. Næste formiddag besøgte vi Gertrud Berges nye husflidsskole, og bagefter tog vi ud til familien Bjørke paa Mönshaugen. Sammen med sine forældre viste Torstein os rundt overalt paa gaarden, og jeg tror nok, de danske elever gerne vilde have haft en hel dag til besøget — vi befandt os nemlig godt der!

Fra besøget i Oslo vil jeg kun nævne raadhuset med de prægtige vægdekorationer — det var det nye Norge, der viste sig for os.

Lad mig til slut nævne, at vi paa turen havde Norges dygtigste chauffør!

Ja, det er kun enkelte glimt fra Norgesturen. Jeg maa bekende, at det er vanskeligt at skrive om en saadan rejse — den skal opleves! Men det faar I ogsaa mulighed for. Først i september næste aar starter vi igen mod nord. Maaske bliver ruten ændret lidt, saa vi faar endnu mere at se; men vil I med, maa I melde jer til i god tid. Nærmere meddelelser om turen vil fremkomme i det nye elevblad.

Bent Jakobsen.

Vinterholdet 51-52.

SKOLEÅRET 1951 – 1952

Naar vi ser tilbage på året, der er gået, møder vi så mange lysstrejf, at vi ikke kan nævne dem alle. Det lyseste var dog, at Begtrupps og C. P. O. Christiansens skole igen fyldtes med dygtig og modtagelig ungdom. Vi er klar over, at vi skylder mange Frederiksborg-hjem og talrige tidligere Frederiksborg-elever tak, fordi de ikke holdt dem, som var yngre, fra at søge hertil. Gamle elevers trofasthed mod skolen mærkede vi også stærkt i dagene efter elevskriftets udsendelse i fjor. Ikke engang »normal afgang« kom vi op på. Senere blev det sommer, og elevmødet kom med så mange deltagere, at det for os blev et varmt og fast håndslag. Tak!

Alligevel vil Karen og jeg fra vort første år på Grundtvigs højskole navnlig ikke nogensinde kunne glemme den støtte, som vi fra første færd fik af fru Christiansen. Det drejede sig ikke kun om en smule venlighed nu og da, men om et stort, praktisk arbejde, som hun udførte, for at alting kunne være godt i orden til os. Og det var godt altsammen uden undtagelse. Vi modtog hverken en forsømt eller ribbet skole, men her skete en meget rundhåndet overdragelse. Og vi mødte hos Pip ikke blot hjælpsomhed, men en helt uafkortet interesse for, at det skulle gå Grundtvigs højskole godt i fremtiden. Derfor er det hende, tankerne først går til, når der skal fortælles om årets gang.

Vinterskolen

Elevflokkens bestod af ialt 142, 72 nørrejyder, 17 nordslesvigere, 4 sydslesvigere, 18 fynboer, 17 sjællændere, 7 fra Lolland-Falster-Bornholm-Bogø-Tåsinge, 1 færing, 1 finne, 3 nordmænd og 2 svenskere. 68 havde været på efterskole og

ungdomsskole, 6 på højskole eller landbrugsskole tidligere, og 18 havde gået på realskoler og gymnasier. Af C. P. O.s lærere fortsatte Karen og Vilhelm Nielsen, Bent Jakobsen, Sigrid Jørgensen og Stryhn. Det var i høj grad dem og Grete Søndergård, der hjalp os nye — lærere såvel som elever — til hurtigt at føle os hjemme på Frederiksborg. Nye som vi var Svend Erik Bjerre, Mette Fog Pedersen, Sigurd Kramer, den norske lærer, Yngvar Ustvedt, og den svenske, Josef Redfors. Ustvedt faldt godt til både i arbejdet og det frie samvær, men ved nytårstid måtte han afbryde på grund af militærtjeneste. På det tidspunkt indskibede Inger og Olav Akerlie sig i Oslo for at holde ferie i Danmark. Olav havde været her før, og nu var han netop færdig med teologisk embedseksamen og endnu ledig. Vilhelm stillede sig ved landgangen med en stilling. Akerlie sagde ja til den, og de kom begge. Vi har været ængstelige for, at vi ikke magtede at fortsætte den nordiske side af skolearbejdet her, men Akerlie, Ustvedt og Redfors og vore første nordiske elever — den allerførste kom fra Else Bjørnson på Aulestad — har givet os tro på, at vi skal sætte kræfterne ind på at videreføre Frederiksborg i denne linie. Op imod halvdelen af alle blev i sprogtimer eller frifagtimer elever hos de nordiske lærere. Den udvidede undervisning i nordiske emner (»nordisk studiehold«) er Vilhelm Nielsen leder af. Og mens vi er ved frifagene — de mange små særhold, hvor hver vælger efter egen interesse — skal det nævnes, at også Mette Fogs hjemstavns- og boliglæretimer, Vilhelm Niensens kristendomskundskab, Sønderjyllandsholdet, Karens vævehold og Sigrids håndarbejds hold, Bjerres sociale psykologi og Karen Niensens dramatisk hold var med til at give vinteren præg. Mellem 80 og 90 meldte sig til sprogundervisningen i tysk, svensk, nynorsk og navnlig engelsk. Det var ualmindelig mange, men det fortæller på sin vis noget om, hvor stærkt unge nu føler, at den store verden er rykket dem ind på livet. Hele fem på vinterskolen rejste til USA, andre valgte Norge og Schweiz. De to største valgfri hold fik dog Stryhn til landbrugstimerne og Bent Jakobsen i gymnastiksalen til delingsføreruddannelsen.

Diskussioner, møder og „ungdomsforeningsaftener“

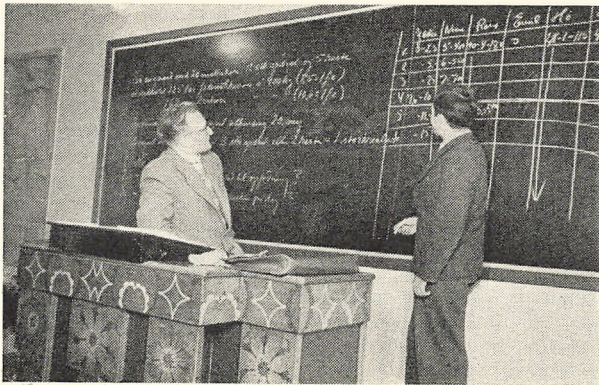
I forbindelse med samfundslæreundervisningen var der debat hveranden torsdag, for det meste med fremmed indleder. Gdr. *Jakob Nielsen*, Kæderup, og konsulent Stryhn lagde for sammen med Drewsen og Carl Johan om landbrugsmedhjælpernes uddannelsesforhold. Det viste sig, at forsamlingen nærmest var afvisende over for en lærlingeordning. Fabrikinspektør *Grethe Jensen* indledede om arbejderbeskyttelse, og denne gang samlede diskussionen sig især om arbejdsforholdene i landbruget, selv om vore håndværkere gav os indtryk af forholdene også på værkstederne. Cand. jur. *Carl Jørgensen* talte om bevægelsen »Een verden«, men der kom ingen god forhandling i gang. Vi måtte ind på sagen i spørgetimen. Jeg husker i den forbindelse endnu det alvorlige spørgsmål: »Hvordan kan vi virkelig arbejde og kæmpe for noget, som vi ikke tror på?« Måske kan jeg give bedre svar nu, at vi naturligvis må tro på det, vi kæmper for. Men selve det, at vi kæmper og føler, at vi må gøre det, viser jo, at her er ikke tale om en ren tro, men at der er tvivl i den. Så megen tvivl, at vi må ud i kampen og arbejdet . . . fordi det kunne gå anderledes, end vi ventede . . . De sidste diskussioner angik de politiske partier. Vore indledere var folketingsmand *Hækkerup*, landsretssagfører *Henry Christensen*, fuldmægtig *Povl Skadegård* og

3. november.

Lordag aften.

Foderenheder?

Philishave.

cand. polit. *Lauge Dalgaard*. Som fællestræk var det de 18 måneders beredskabs-tjeneste, udenrigspolitikken og forholdet til Sydslesvig, som fra vor side tiest blev bragt på bane. Den konservative folketingsmand sendte afbud i sidste øjeblik. Men da skolens bestyrelse netop var samlet, gik fhv. statsminister *Knud Kristensen* på talerstolen og fortalte om sin vinter på Frederiksborg. Stiltfærdig og fyldt med lune talte han om Begtrup og Bredsdorff. Jeg tror, det gik sådan for mange, at to billeder i spisesalen fra den aften blev levende for os.

Den gode skik med månedsmøde 3. søndag i hver måned blev fortsat. Hver gang indledede vi med gudstjeneste i frimenighedskirken. Tre foredrag berørte udenrigspolitiske spørgsmål. *Arne Fog Pedersen* talte om hovedlinier i dansk udenrigspolitik, professor *Nyboe Andersen* om atlantpolitikens økonomiske og sociale følger og forstander *Johs. Novrup* om UNESCO.s arbejde i de underudviklede lande. Det var nyttige foredrag, fordi vi trænger til at vide mere om uroen i verden efter den anden verdenskrig, også for bedre at kunne tage stilling til vort eget udenrigspolitiske omslag fra neutralitet til alliancepolitik. Ved julemødet talte forstander *Dahlerup-Petersen* om værdier i tilværelsen. Forfatteren *Bjarni Gislason* holdt foredrag om forholdet mellem Danmark og Island og viste lysbilleder. Der er i Danmark stadig megen surhed over for islændingene, fordi de opløste unionen midt under krigen. Højskolen deler ikke den surhed. Vi ved, at det islandske Altings beslutning ikke kom af uvilje mod kongen og vort folk. Unionsopløsningen var kun sidste fase i en lang national selvstændighedskamp. Hvad overpatriotiske danske kredse end mener, så har Islands frihed dog bragt os nærmere til den Nordens enhed, som består i samfølelse og samvirke mellem frie og stærke folkeliv i hver enkelt del af Norden. »Hvordan kunne et folk, der selv har kæmpet og kæmpede for sin frihed, vente at mit folk skulle komme og tigge om sin frihed?« spurgte Gislason. — I februar blev månedsmødet holdt på afstemningsdagen. Forstander *Fr. Heick*, Store Jyndevad, talte om syd- og nordslesvigske problemer, især om skolespørgsmålene. Der var i foredraget den tveklang af håb og ængstelse for vort folk, den dobbelte tone, vi alle kender, men som mennesker fra grænselandet kan give særlig vederhæftigt udtryk for. Det festlige møde, som fyldte gymnastiksalen helt, sluttede med, at Karen Nielsen fremsagde sønderjyske digte, og Kramers dygtige kor glædede os med sine sange.

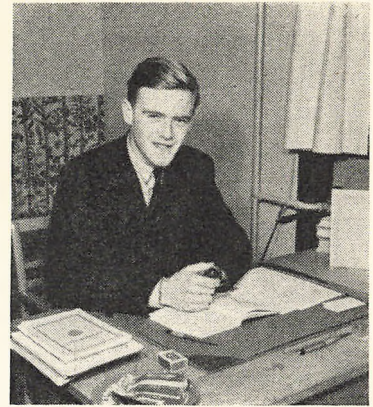
Som et særligt indslag i skolelivet forsøgte vi hveranden torsdag med »*ungdomsforeningsaftener*«. For at gøre elevernes egne aftener gode, men også for at gøre dem til bedre deltagere i foreningsarbejdet på deres hjemegn, gennemførtes en række »hjemmeaftener i ungdomsforeningen«. Lærerne gav støtte ved forberedelsen, men ellers blev alt fra velkomst til aftensang udført af elevbestyrelsen. På den måde fik vi en »nordisk aften« med Djurhuus, Ingalil og Lena, Laura og Ella, Gertrud, Elli, Lothar og Hans Lorens på talerstolen, en dialektaften, en »danske i udlandet«-aften, en særlig fin H. C. Andersen-aften, hvor Karen Niensens dramatikere var i ilden, en diskussionsaften om ungdomskommissionen og endelig vel den af »ungdomsforeningsaftenerne«, som fængslede os mest, et FN-modelmøde med en lang række glimt fra sikkerhedsrådets forhandlinger om Korea. — Ja, vi ved, at foreningsarbejdet rundt om trænger til fornyelse, og at det navnlig er vigtigt, at medlemmerne kommer mere aktivt med. Måske kan højskolens »ungdomsforeningsaftener« hjælpe lidt i den rigtige retning.

Redfors.

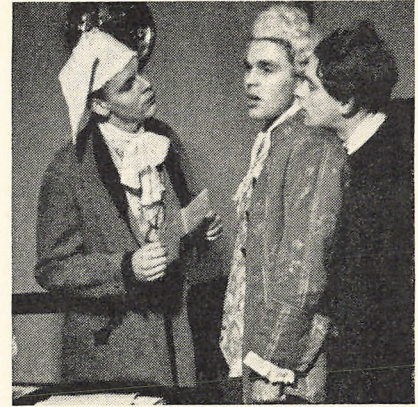
Sigrid.

Ustvedt.

Fra »Den stundløse«.

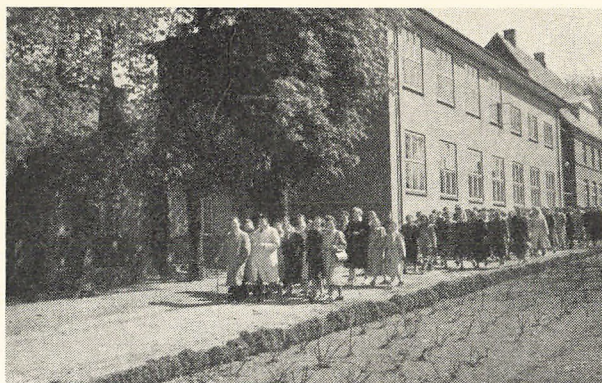
Skuespil, fester, udflugter etc.

Med til at markere en skolevinters gang fra den første aften i november, hvor vi var til velkomstmøde i foredragssalen, og til afslutningen sidst i marts, er ikke mindst de fælles udflugter, skuespillene og festerne. Første dag var en søndag, og der var planlagt ryste-sammen-tur til Fredensborg. Men det blev regnvejr med vældigt bladefald, og vi gik i slotskirken i stedet for. Om aftenen læste vi Leck Fischers »Fronten«, et lille redeligt skuespil fra besættelsetiden. Søndagen efter holdt Frederiksborg amts gymnastikforening stævne på skolen. Delingsførerne deltog, vi andre var i Selskov og Gadevang. Kramer underholdt om aftenen. Søndag d. 18. læste vi Jul. Magnussens »Skyldig eller uskyldig?« Skuespillet er gammelt, men siger adskilligt godt om barnets stilling i skolens verden. Hen på måneden kom Helsingørturen, og en aften var her rigtig skuespil, først det dystre irske »I kløftens skygge«, opført af Just Thornings aktører, bagefter scener af »Per Gynt« ved Karen Nielsen og Emil Petersen. Vi er fra flere lignende lejligheder *Emil Petersen* megen tak skyldig for god hjælp. Adventssøndag var vi i frimenighedskirken, hvor Vilhelm Nielsen prædikede. Om aftenen opførtes »Erasmus Montanus«. Anden søndag i advent var mange til kirkekoncert i slotskirken. Den dag så vi også filmen om bondefrigørelsen, »Kongen bød«. Længere hen på vinteren fik vi den gribende kinesiske film »Den gode jord« og en alt for svær Michelangelo-kunsthjælp at se. Om morgenen den 13. kom det første, dejlige pust af jul. Da Lucia med sine terner og stjerne drenge viste sig i spisesalen i den grå decembermorgen, fornå vi, at nu var jul nær. Kort før ferien var den første udflugt til København med besøg bl. a. i Radiohuset, Rigsdagen (der var statsråd, så vi fik lejlighed til i Snapstinget at tage en del ministre i øjesyn) og på FDB's tekstilfabrik. Om aftenen hørte vi operaen »Liden Kirsten« i Det kongelige Teater og så den gamle æventyr-ballet »Kermessen i Brügge«. Tre dage efter holdt vi julefest med julesang og -tale, og vi fik sangkoret og det elevorkester, som var opstået, at høre, og så et smukt lille krybbespil. Allerede samme aften begyndte flokken at spredes ud over landet.

Helligtrekongersdag vendte alle tilbage. Torstein Bjørke fra Voss var nu kommet til. Lørdag aften stod i nytårsballets tegn. Dagen efter gik vi til Æbelholt klosterruin. Midt i måneden var en stor flok på »Leidersdorff« for at høre den amerikanske gesandt, mrs. Andersons foredrag om negernes stilling i USA. To gange i løbet af foråret var vi indbudt til store koncerter i Hillerød, hvor Arne Hammelboe og Lavard Friisholm ledede et 70 mands symfoniorkester. Mon ikke Svend Methlings recitation af »Guldhornene« til Hartmanns musik og Karen Heerups sang fangede os mest? Den anden københavnstur i februar begyndte med trippen og trasken fra sten til sten i Frilandsmusæet, derpå til Vesterbro, Saxogade og Saxogården, hvor vi så og hørte om børnehaven og fritidshjemmet. En aften gjorde Vesterbros ungdomsklub »gengæld« med et meget livligt besøg. Dagen i Københavns sluttede med Kaj Munks »Egelykke« i Folketeatret. Midt i februar kom 20 teologer fra Pastorseminariet og fulgte undervisningen en dag igennem. Fastelavnsmandag festede vi, her var ca. 100 gæster, mest gamle elever, vinterens elevkomedie, »Den stundesløse« af Holberg løb af stabelen, instrueret af Karen Nielsen og Lothar fra Flensborg. Først i marts fulgte Sveriges-udvekslingen. Det blev en god uge, men der er fortalt derom andetsteds i elevskriftet. Midt i marts læste Emil Petersen »En sælgers død« for os. Der var

3. maj 1952.

Ut vi nu vandra —.

Tur til Kullen.

»Gildet på Solhänge».

nogle korte visitter på »Sophienborg«, statens forsøgsgårde og Nordstens maskinfabriker. 19. marts holdt vi forældredag, helt fra Salling var her gæster. Skolens formand, ligningsdirektør H. C. Henningsen, og skolens tilsynsførende, pastor Johs. Christiansen, og deres hustruer var her også. Men så gik vinteren på hæld. For tredje gang planlagde vi Fredensborgtur til søndag d. 23., men aftenen før — mens her var kusine- og fætterbal — kom vinterens største snefald, så den udflugt *skulle* vi gå glip af. Endnu en aften — den næstsidste — forårsdigte af dramatikerne ved kaffebordet — og så var der kun afslutning og afsked tilbage.

Sommerskolen 1952

Tredje maj mødte næsten alle sommerpigerne i det dejligste vejr. Hans og Svend havde haven så fin, og alle flag var hejst imellem de høje træer. Vi blev så mange, at en villa og en gård i nærheden måtte tages i brug, 160 ialt, 84 nørrejyder, 24 nordslesvigere, 1 sydslesviger, 15 fynboere, 9 sjællændere, 1 københavner, 8 fra Lolland, Falster, Femø og Langeland, 1 bornholmer, 4 færinger, 3 nordmænd, 2 finner, 3 islændinge og 4 svenskere. 7 havde før været på højskole, 37 på efterskole eller ungdomsskole, 31 havde været elever på forskellige eksamensskoler. Som ny leder af delingsførerne trådte Cecilie Tøpholm til med Jytte Schacht som hjælper; de fik ca. 40 delingsførere at arbejde med. Nye lærerinder var desuden Agnete Bjerre, Kirsten Jakobsen og Inger Akerlie. Sigrid Moberg kom endnu engang til Frederiksborg som svensk lærerinde, og Inger Hansen hjalp os ved klaveret. Men ellers var staben den samme som på vinterskolen, bortset fra Sigrid Jørgensen og Redfors, som vi måtte tage afsked med, da den sluttede.

Vi klarede prøverne den første formiddag, skønt det var en søndag, gik derpå tur mellem nyudsprungne bøge i Selskov og Indelukket og var i kirke om aftenen, befrielsesaftenen, hvor Vilhelm Nielsen talte. Og så kom det daglige skolearbejde hurtigt i gang. Bortset fra nogle klare forsommerdage i maj og en halv snes hede julidage indbød vejret først og fremmest til stilfærdigt indendørs arbejde, til lytten og flittigt arbejde med bog og pen, nål og tråd. Det er ikke altid en varm sommer bliver saa god en højskoletid som en kølig og regnfuld. Midt i maj begyndte desværre en kraftig influenza at rumstere, og i et par uger måtte Konstance udfylde flere sygeplejerskers plads. Det lykkedes alligevel at gennemføre 17. maj-festen. 14-15 nordmænd, bosat i Hillerød og omegn, fulgte skolens indbydelse. Jeg talte om Wergeland, de norske piger underholdt, og der var film fra Nordnorge, Olav dirigerede det hele og måtte til sidst rykke ud med »Prinsessen, der ikke lod sig målbinde«. Dagen efter var her månedsmøde med mange gæster. Jens Rosenkjær holdt foredrag om den nyeste naturvidenskab og dens indflydelse på verdensbilledet og på vor menneskeopfattelse. Om aftenen læste Emil Petersen og Karen Nielsen Strindbergs »Påske«. Strindberg har skrevet mange, triste skuespil, som er svære at forstå. I de fleste af dem går mennesker til grunde, eller de forstenes i onskab og egoisme. Men i »Påske« peger Strindberg på, at der trods alt er en mulighed for at leve videre og udvikles, derved at mennesker bliver grebet af noget uden for sig selv. Mennesker møder så mange lidelser, men i »Påske« siger digteren til os, at den største lidelse er at nære had og foragt. Mod denne findes

kun een hjælp: at erkende nåden og blive taknemmelig. Det var svært for Elias, hans sind var så hårdt og stolt. Det var også svært for hans mor at indse sine fejl, dengang hun anklagede alle, undtagen sig selv og sin mand, for de ulykker, som havde ramt familien. Men de oplevede begge underet, påskens under, i deres sind. — Allersidst i maj sendte vi de 12 delingsførere af sted, som hele måneden havde trænet til en tourné i Belgien. De sluttede af med en flot opvisning; Bent har foran fortalt om rejsen.

Mellem sommerens udflugter husker vi navnlig tre, rejsen til Kullen, egnsbesøget i Søborg og en midsommerdag ved Tisvildeleje. Turen til Sverige gav hele den oplevelse, som det er for de fleste første gang at sætte foden på fremmed jord, at gå ad en fjeldsti og balancere mellem klippeblokke. Besøget i Søborg var lagt tilrette af foredragsforeningen deroppe med gdr. Ejner Lundbak i spidsen. Vi tænker med taknemlighed på de 35—40 nordsjællandske familier, som gæstfrit åbnede deres hjem for os. Sidst på eftermiddagen var vi med dem i kirke og ved ruinerne af Søborg slot. Om aftenen var alle værter og gæster samlet til et stort møde i forsamlingshuset. Jeg talte om et af Grundtvigs digte, og de to Karen'er og Bjerre læste og spillede komedie for os. Måske blev Søborgturen en særlig stor oplevelse for jyderne og de nordiske elever. Her mødte de rigtig naturen, som den er på de danske øer. Vi var jo i den egn, hvor Johannes Helms kort efter 64 skrev sin fædrelandssang. Og her lå det altsammen endnu: de grønne lunde og de brede sletter i sollys pragt med kornet i bølgende flugt helt ud mod Kattegat og Sundet og sejlernes »tusindtal«.

Vort eget sommermøde på valdemarsdagen havde fuldstændig fyldt gymnastiksalen og scenen. Professor Hal Koch holdt foredrag om vort europæiske livs-syn. Nogle af hans tanker brændte sig fast: Det bærende i europæisk kultur er kommet fra Grækenland og Palæstina og har noget med det at gøre, at mennesker gennem opdragelse og oplysning skal lære sig selv at kende og stræbe efter at være sig selv, leve i personlig sandhed og medmenneskelig forpligtelse. Men denne europæiske kultur trues i dag fra Amerika, hvor produktion og effektivitet er blevet det store ideal, mens mennesker mere og mere reduceres til blot at være et led i det vældige produktionsmaskineri. Og den trues fra Sovjet, hvor det er staten og partiet, som er idealerne, og i en sådan grad, at den enkelte knuses i statsmaskinen og partimaskinen. Der er ingen tvivl om, at både de østlige og vestlige statssamfund vil mennesker noget godt. Men ser man på virkeliggørelsen, på det, som sker begge steder, må man alligevel nære frygt for, at Vestens produktion af isskabe, biler og flyvemaskiner og Østens dyrkelse af staten og af de mange femårsplaner til dens trivsel vil kunne smitte Europa på en så skæbnesvanger måde, at noget centralt i europæisk kultur dør, at der ødelægges noget i vor opfattelse af mennesket. — Om aftenen læste skuespillerinde Louise Jørgensen op. Mesterligt reciterede hun Jakob Knudsens hovedværk »Sind«, som jo netop på sin vis siger noget om det, Hal Koch talte om, menneskets formning og opdragelse, dets ret til at være sig selv og dets dybe forpligtethed over for andre mennesker.

Sidst i juni kom sang- og musikdagene, nummer nitten i rækken af »musik-lejre« på Grundtvigs højskole. Det var jo Pips og Grytters, Schultz' og Hjelmborgs gamle tradition, som vi gerne ville fortsætte og forny. Vi blev hurtigt klar over, at vi måtte begynde helt forfra og begynde for os selv, d.v.s. uden at indbyde fremmede sangmennesker. Men hvordan ville det gå, når pigerne ikke

havde de skolede stemmer at støtte sig til? Først allierede vi os naturligvis med Sigurd Kramer, som er vinter-sanglærer her. Han kom i forbindelse med organist Jørgen Berg, der før havde hjulpet til ved musiklejrene, og med kommune-lærer Åge Nielsen, begge København. De viste sig alle tre at være fortræffelige sangpædagoger med en helt enestående evne til at sætte det, vi havde for, i gang. De smittede ligefrem koret med sangglæde. Og der blev sunget, sunget meget og sunget godt. Kramer, Berg og Åge Nielsen fik støtte af nogle unge musikfolk fra konservatoriet. Og snart blev der øvet og prøvet, sunget og muciseret, så hele skolen fyldtes deraf, indtil afslutningskoncerten kom både til sangerne og til os, der måtte være tilhørere, med en helt enestående skønhed.

Endnu en stor begivenhed: elevmødet! Der var kommet så mange »gamle«, at vi blev op mod 700. Det følte sandt, da vi før Emil Petersens foredrag lørdag eftermiddag sang om den kæde af minder, der ikke er rustet. Om aftenen var der underholdning med sang og musik. Niels Heie spillede violin, Karen Nielsen reciterede og sangkoret sang under Bent Jakobsens ledelse. Søndag var vi i kirke hos Vilhelm Nielsen. Cecilie Tøpholm havde alle sine gymnaster og delingsførerne i ilden. Og Pip og jeg talte for så mange, at det sprængte alle rammer. Det var til alles glæde, at Pip var hos os under hele mødet. På friluftsscenen gik Henrik Ibsens »Gildet på Solhaug«. Det var en god forestilling, gode hovedpersoner, fin replikbehandling, nogenlunde sang, udmærkede statister. Vi fik virkelig et pust af norsk middelalder, stærke viljer og gribende optrin. Og himmelen holdt undtagelsesvis sine sluser lukkede, så længe det stod på. Mandag formiddag kunne vi slutte mødet med tak for tre gode dage. Endnu var der dog gymnastik for gamle elever ved Rigmor Hansen og Bent, og Olav Akerlie talte (hovedpunkterne af hans foredrag er trykt foran), og Vilhelm Nielsen ledede en spørge- og samtaletime om aktuelle spørgsmål.

Tjim-bim-bam.

Sommeren bragte mange besøg. De kom i store og små flokke, lærere fra USA, bibliotekarer fra Holland, seminarister fra Magleås folkehøjskole, elever fra Trøndartun folkehøgskule og fra St: Sigfrids folkehøgskola. Den største invasion kom fra Sörängen med overnatning af 70 elever og en halv snes lærere med rektor Hilding Sallnäs i spidsen. Men der har i årets løb været gæster fra alverdens lande. Navnlig mange fra de »underudviklede« lande, fra Filippinerne, Korea, Japan, Indokina, Pakistan, Indien, Persien og Sudan, men også fra Syd-slesvig og Grønland, Norge, Sverige, England, Schweiz, Tyskland og Finland. Og mange gamle Frederiksborg-elever, og også Ry-elever fra vor tid der, har be-

søgt os, når deres vej faldt forbi. Ikke mindst de besøg og breve og hilsener og gode tanker i årets løb siger vi her en varm tak for.

Elevmødet faldt sent, og kort efter kom forældremødet med særlig velkomne gæster fra mange egne. Men nu gik sommerskolen hastigt på hæld. Endnu mere kunne vi standse ved fra de tre måneder. Husker I den aften, schweizerne kom og der blev sangerkamp mellem dem og os og eleverne fra »Hvilan«, som også var her, anført af rektor Christoffersson? Husker I ungdomsforeningsaftenerne? Husker I de elendige boliger, vi så i Saxogade? Husker I »Svenska flaggans dag«, da Moberg, Sirvi, Gurli og de to Karin'er havde pyntet i spisesalen med svenske farver og birkeløv? Og husker I den dejlige aften på Fruebjerg i Gribskov og bagefter stilheden ved Gribsø? Tak til jer alle for den meget kønne gave, jeg modtog fra jer på min fødselsdag, efter at jeres højskoletid var forbi, og I igen var rejst til jeres hjem og arbejdssteder.

Fra august til november

I den anden uge af august var her »8 dage på højskole«. Det er en gammel skik helt fra Holger Begtrup's tid. Allerede i 1911 begyndte han på Frederiksborg den række af otte dages møder, som siden har været afholdt på folkehøjskolerne i samarbejde med Københavns højskoleforening og med forstander Borup, Vartov, som drivende kraft. Ca. 70 mennesker af alle aldre og erhverv fra by og land deltog her i ugen 6.—13. august. Vi samledes til foredrag og til samtaletimer i valgfrie grupper. En del af tiden blev brugt til udflugter og underholdning.

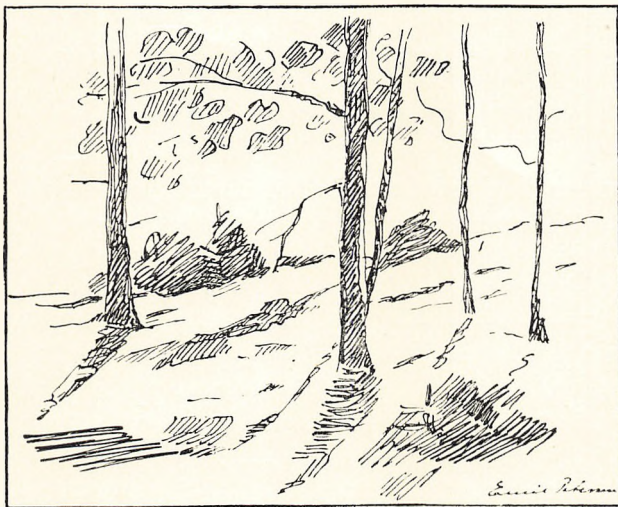
I dagene 28. august til 3. september afholdtes *det 8. Göteborgkursus*. Det første fandt sted her i 1943. De andre kursus har været rundt om i de nordiske lande og altid med C. P. O. Christiansen som igangsætter. Af naturlige grunde havde man nu ønsket at holde mødet på Frederiksborg, og det blev da også i høj grad et mindemøde for C. P. O. Her var deltagere fra alle nordiske lande, i alt ca. 80, flest fra Danmark og Norge. Talerne var rektor Lindgren og biskop Bjørkquist fra Sverige, forstander Haugsand og professor Godske fra Norge, pastor Sorthan fra Borgå i Finland, fra Danmark Holger Kjær og Kai Thaning, Vald. Nielsen, Bukdahl, Hårder, Engberg og Arnfred og lærer Niels Kjems fra Sydslesvig. (Udførlige referater findes i »Højskolebladet« og ugebladet »Landet« fra midt i september.) Mens vi selv sammen med lærerne havde klaret de vellykkede »otte dage«, var vi denne gang kun med som værtsfolk, idet kursus blev ledet af Pip, Engberg og Kjær. Hvad »Göteborgtanken« rummer, er det ikke nødvendigt at skrive om til gamle Frederiksborg-elever. Men der kan være grund til at understrege, at selv om man på mange højskoler aldrig har taget ordet »Göteborg« i munden og har været tilbageholdende over for planerne om en fremtidig »Göteborgskole«, så har dog det folkelige, det nordiske og det universelle, som jo er Göteborgtankens hovedord, været noget afgørende på enhver folkehøjskole. Det forekommer mig, at det bedste ved den slags kursus er selve samtalen mellem nordiske skolefolk og andre, der sysler med at klare sig de vigtige spørgsmål vedrørende folkeoplysningens mål og grund. Disse gode samtaler, som C.P.O. fik sat i gang og ledede til sin død, kunne meget vel fortsættes til hjælp for os i vort daglige skolearbejde og også fortsættes uden hensyn til det spørgsmål, om der engang skal komme en stor »Göteborgskole«, og hvordan man i så fald bør gå frem i den sag.

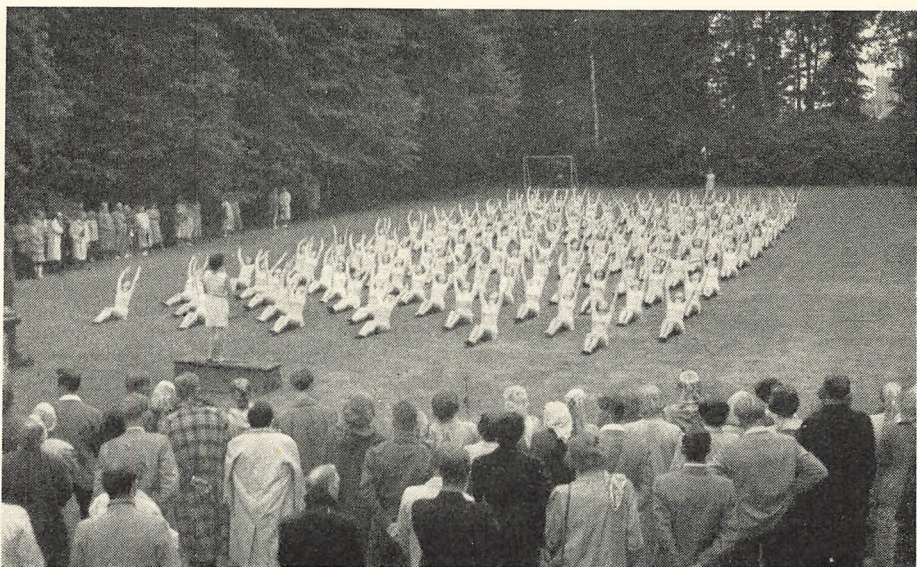
Efter Norgesrejsen, som er omtalt andetsteds, gav vi den 19.—21. september husrum til københavnske fabriksarbejderes tillidsmandskursus og 27.—28. til et week-end-møde for teologiske studenter og deres lærere. Allerførst i oktober holdt vi efterårsmøde, som navnlig de sidste to dage var godt besøgt. Ordførerne var forstander Rosenstand, Korinth, fhv. landbrugsminister Bording, der er gl. Frederiksborg-elev, magister Emil Frederiksen, højskolelærerinde Thora Vest, Povl Engberg, »Købmandshvile«, og undertegnede. Første aften læste lærerkredsen og Emil Petersen det franske skuespil »Antigone«, lørdag aften indledede Vilhelm Nielsen en debat om den nye digtning, og søndag afsluttedes med fru Anna Sophie Seidelins oplæsning af Dostojewskis roman, »Idioten«.

Ja, så gik resten af efteråret hurtigt for os alle med møder og kursus og forberedelser til vinterskolen. Frederiksborgkredsens møder siger vi særlig tak for. Tak fordi så god en flok møder op og ofrer tid og penge på sagen. Navnlig siger vi tak til dem, der trofast arbejder med ordningen af møderne.

Nu står novembermørket igen tæt ind på ruderne. Dybt hælder året. Men skolens vinduer er oplyst i aften, hvor denne beretning afsluttes. En ny flok unge på ialt 135 har begyndt deres højskoleophold. Det rolige, daglige skolearbejde er allerede kommet i gang. Men til de gamle elever sender Karen og jeg på alles vegne, som er knyttet til Grundtvigs højskole, en venlig hilsen med ønsket om en glædelig jul.

S. H. J.

Sommergymnastik 1952.

ELEVFORENINGENS GENERALFORSAMLING

blev holdt under Elevmødet d. 13. Juli. Fhv. Ligningsdirektør *Henning-
sen* valgtes til Dirigent. Formanden, Forstander *Ernst J. Borup*, udtrykte
i sin Beretning sin Glæde over, at Elevmødet trods Forstanderskiftet
var usædvanlig godt besøgt og over, at der ikke havde været ekstraordi-
nært Frafald i Elevforeningen, men tværtimod en Medlemsfremgang fra
3037 til 3159 Medlemmer.

Formandens Beretning og Regnskabet for 1951—52 blev enstemmig
godkendt. Der bevilgedes for 1952 Kr. 1200 til Elevunderstøttelser, Kr.
200 til Frederiksborgkredsen i København og Kr. 200 til Lærernes Rejser
til lokale Elevmøder.

Det vedtoges at udsende et firesidet Medlemsblad 3 Gange om Aaret
— foruden Aarskriftet og i den Anledning og paa Grund af Porto-
stigning at forhøje Kontingentet fra Kr. 4,00 til Kr. 5,00.

Formanden redegjorde for Indsamlingen til C. P. O. Christiansens
Mindefond, og der valgtes et Udvalg til at forvalte dette og træffe Be-
stemmelse om dets Anvendelse. Udvalget kom til at bestaa af fhv. Lig-
ningsdirektør *Henning-
sen*, Forstander *Borup*, Lærer *Emil Petersen*,
Andreas P. List og *Fritz Teichert*.

Formanden, Ernst J. Borup, og de to Bestyrelsesmedlemmer, Jacob Nielsen og Albert C. Svendsen, genvalgte for to Aar. Ligeledes Revisorerne Emil Petersen og Jacob Nielsen.

Under Eventuelt drøftedes Spørgsmaalet om, hvornaar Eleverne juberer, om det er i det Aar, da de kommer paa Skolen eller i det Aar, da Opholdet afsluttes? Dette har Betydning, naar Jubilarer sætter hinanden Stævne ved et Jubilæumselevmøde. Der var Stemning for at vælge det Aar, da Opholdet paabegyndes, saaledes at f. Eks. Elever fra Vinteren 1951—52 fejrer 10 Aars Jubilæum ved Elevmødet i Sommeren 1961.

Under Middagen før Generalforsamlingen blev der talt af Forstander *Haugstrup Jensen*, som mindedes C. P. O. Christiansen, af Fru *Margrethe Christiansen*, som talte for Jubilarerne, af *Henningsen*, som takkede det nye Forstanderpar for det første Aar og ønskede Lykke til Gereningen, og af *Borup*, der takkede Skolen for Elevmødet og opfordrede Elevforeningen til at arbejde for Højskolens Sag ud over Landet.

Trods Regnvejr under det meste af Mødet blev dette godt og vellykket, og baade Gymnastikken og Friluftsskuespillet blev gennemført.

E. J. Borup.

Beretning fra Landselevforeningen

... Sekretariatet i Vartov er mere og mere kommet til at indtage en central plads i arbejdet. Vi har et stedse stigende antal henvendelser — både skriftlige fra folk ude omkring i landet, men vi har også mange personlige henvendelser fra folk herinde i København. Man må naturligvis ikke regne med, at et arbejde som dette straks resulterer i den store elevtilgang, men vi har dog siden januar 1952 formidlet 63 elever til 25 forskellige skoler, og i en stor del af tilfældene har det drejet sig om mennesker, hvor vanskelige forhold, økonomiske og personlige, skulle udredes. Det er os en glæde, at vi har kunnet tage os tid til at behandle hvert tilfælde som en opgave, således at kontoret her aldrig får præg af forretning, men at vi er villige til at ofre i nogen tilfælde op til flere timer på en forespørger, som søger råd og må have lettet sit hjerte. Det er vort mål at gøre Højskolernes Sekretariat til et kontor, hvor folk er trygge og glade for at komme, fordi de mærker, vi er villige til at høre på dem uden at spørge, om vi får noget ud af det...

På kontoret har vi en særlig chance for at få et samlet indtryk af alle de vanskeligheder, der melder sig i dag for unge, der vil på skole: det utilstrækkelige i den ny understøttelseslov, vanskelighederne ved at få orlov, faste udgifter til husleje m. m., som byboere stadig må betale, selv om de tager på skole. — En stor del af de mennesker, vi kommer i forbindelse med, og som vi må hjælpe, er folk med komplicerede problemer — arbejdsløshed, invaliditet og allehånde psykiske vanskeligheder, som ikke forefandtes i »det gamle højskolemilieu«.

Igennem sekretariatet kom i sommer 400 mennesker (væsentligst byboere) ud

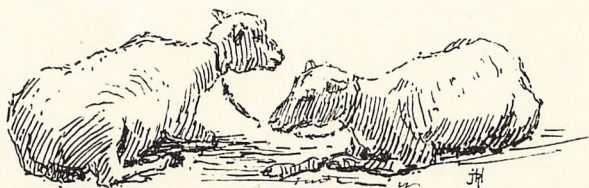
på 11 højskoler til korte feriekurser. Deltagerne var fremskaffet gennem reklame i sporvogne, omtale i aviser etc., og at dømme efter de mange begejstrede breve, vi har fået fra deltagere, har dette møde mellem højskolerne og »højskolefremmede« været lykkeligt.

Vartov aftenhøjskole. I lighed med sidste år driver landselevforeningen en aftenhøjskole i Vartov med det formål at gøre byboere fortrolige med højskole. Vi har i år fire emnerækker: 1) Kritikerne fortæller om efterårets bøger. 2) Storbyen som milieu (hvor vi med deltagerne gennemdrøfter alle de problemer, der knytter sig til at leve i en storby). 3) En studiekreds om en række af de nye film, hvor en filminstruktør giver en »faglig« vurdering af en række nye film, og deltagerne siger deres mening om handling, idé o.s.v., og endelig 4) en musikrække, der hedder »I selskab med den gode musik«. Vi har fået en række kendte højskolefolk til at medvirke i denne aftenhøjskole og håber på, at den kan hjælpe til at opbygge interessen for den danske folkehøjskole.

Fabrikshøjskolerne. Vi håber i år at kunne oprette fabrikshøjskoler i endnu en række byer, men vil naturligvis være interesseret i at skolerne selv tager mere initiativ i denne sag.

Det har været drøftet at tage et arbejde op i landdistrikterne i lighed med fabrikshøjskolerne, men ideen er foreløbig stillet i bero ud fra det synspunkt, at der allerede forefindes så mange udmærkede organer i ungdoms- og gymnastikforeninger, at der ikke er nogen grund til, vi blander os ind i dette. — Alligevel bliver det nødvendigt i den kommende tid at slutte en nærmere kontakt mellem eleverne ude omkring i landet og sekretariatet, og hvis man har idéer til, hvor og hvordan det ville være naturligt for os at tage en opgave op, modtager vi med taknemmelighed råd og vejledning.

Thyra og Erik Halvorsen.

Foreløbig plan for møder og fester 1953

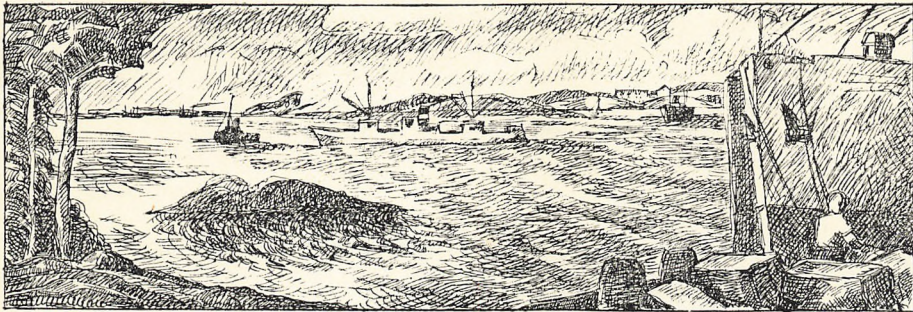
Månedsmøder holdes den 3. søndag i hver skolemåned med gudstjeneste kl. 14, foredrag kl. 16 og underholdning om aftenen. Hertil er alle velkomne! I februar er månedsmødet dog altid på afstemningsdagen 10. februar kl. 16.

Fastelavnssøndag den 15. februar: skolefest. Vinterens elevkomedie begynder kl. 18,45. Tidligere frederiksborgelever er meget velkomne. Medbring tæpper til evt. overnatning.

Elevmødet er som sædvanlig den anden lørdag og søndag i juli måned. Det bliver i 1953 den 11. og 12. juli. Alle gamle elever med pårørende er hjerteligt velkomne! I år har årgangene fra sommeren 1928 og vinteren 1928—29 25 års jubilæum og sommeren 1943 og vinteren 1943—44 har 10 års jubilæum. Vel mødt!

Karen og Haugstrup

MEDDELELSER

Skolens lokale tilsynsførende, pastor Christiansen, Hillerød, døde i september. Vi skylder ham tak for venligt samarbejde i den korte tid, vi kom i berøring med ham. Pip har skrevet følgende mindeord:

»Pastor emeritus Johannes Christiansen, tidligere præst i U.S.A. og Hillerød, og i mange år sognepræst i Tjæreby, er gået bort. Med ham har Grundtvigs Højskole mistet en trofast ven og medhjælper. Pastor Christiansen var allerede før vi kom til skolen den stedlige tilsynsførende og beholdt denne opgave til sin død.

I vort samarbejde så vi pastor Christiansens typiske egenskaber. Han var utrolig beskeden. Mange gange har han sagt til mig: Jeg synes ikke, jeg kan gøre nok for skolen, kunne De dog ikke finde en, som ville betyde mere på denne plads. Og samtidig krævede hans ansvarsfølelse, at han kendte skolen sådan, at der var mening i at sætte sit navn under alle skrivelserne til ministeriet. Derfor kom han ofte, uventet og stille, gik med til timerne, men uden at eleverne skulle tage hensyn til det, timerne skulle fortsætte helt som ellers, han sad som en af de andre dernede på bænken, ja, måske gik der lidt af timen, før man opdagede den »voksne« elev.

Det var en stor betryggelse, at vor tilsynsførende så helt var på linie med os, og at han så med så stor ærbødighed på den opgave, vi søgte at løse. Han havde samme indstilling som bestyrelsen: at skolens forstander skulle være helt frit stillet i sit arbejde. Men det er en stor hjælp at mærke samstemtheden, så man ved, hvem man kan gå til, hvis man trænger til at drøfte spørgsmålene med andre. Ofte har jeg siddet med pastor Christiansen i karnappen efter timerne, og altid mødt hans hjertelig for skolens vel.

Ære være han minde.

Fru pastor Christiansen har altid stået ved sin mands side, også i interessen for højskolen. Under pastor Christiansens gudstjenester i Frimenig-

hedskirken spillede hun orglet, og hun var altid parat til at hjælpe os andre, når det kneb for os. Hun ønskede ligesom han at tjene der, hvor hun var sat, og det lykkedes, saa vi altid vil mindes hende. Nu rejser hun over til Amerika, hvor de i mange år havde deres arbejde, og hvor hendes søn bor. Vi ønsker hende mange gode år derovre med tak for alt, hvad hun her har været for os.

Pip Christiansen.

*

Undervisningsministeriet har som ny tilsynsførende godkendt og udnævnt fhv. overbibliotekar *Anders Uhrskov*, Hillerød. Uhrskov var lærer på Frederiksborg 1907—1934.

*

Pip Christiansens adresse er jo Birkevang 24, Virum, Lyngby. Ved siden af sin foredragsvirksomhed har Pip nu dagligt undervisningsarbejde ved Bordings friskole i København.

*

Vinterskolens nye lærere var de norske lærere, stud. philol. *Yngvar Ustvedt* fra Oslo (adr.: Abbedisvinget 6, Bestun) og efter jul cand. theol. *Olav Akerlie* fra Ulvik i Hardanger og den svenske lærer, fil. mag. *Josef Redfors* fra Falköping (adr.: Själlandstorg 2 D 5, Malmö). Desuden Sv. *Erik Bjerre* fra Brøndbyvester, *Mette Fog Pedersen* fra Rødning og *Sigurd Kramer* fra Vallekilde (adr.: Jul. Valentinersvej 13 st., København F.). Sygeplejerske var *Bente Pedersen* (nu Bruun) fra Esbjerg.

*

Sommerskolens nye lærerkræfter var *Cecilie Tøpholm* som leder af delingsførerruddannelsen, *Agnete Fischer Jensen* fra Gram, gift i april med Sv. Erik Bjerre, og *Jytte Schacht* fra Marke v. Mørkøv (i vinter på Try højskole pr. Dronninglund). *Inger Akerlie* og *Kirsten Jakobsen* var håndarbejds lærerinder. Svensk lærerinde: *Sigrid Moberg* fra Jönköping (adr. Vansbro, Dalarne). Sygeplejerske var *Konstance Andersen* fra Haugesund.

*

Nyt om nuværende og tidligere Frederiksborg-lærere. Tidligere lærer (1896—1909) ved Grundtvigs højskole i Lyngbytiden, fhv. akademikasserer *L. F. la Cour*, Sorø, døde septbr. 1951. I en årrække var han forstander for Hindholm højskole. Fru *Astrid Hostrup*, der sammen med Helge Hostrup var knyttet til Frederiksborg højskole 1921—26, døde i sommer i sit hjem i Birkerød. Hun var mellem de første, der i et brev bød os velkommen til Frederiksborg. Fhv. højskolelærer *Ole Jensen* og hustru fejrede 1. juli diamantbryllup i deres hjem i Åbenrå (Kirkebakken 6). Tidl. landbrugslærer *Hans Bruun* er fra 1. dec. konsulent under Ringkøbing amts mejeriforening; foreløbig adr.: Skads ved Esbjerg. Tre sønner er ankommet hos familierne *Inger* og *Emil Petersen*, *Ellen Margrethe* og *Boye Andersen* og *Kirsten* og *Sigurd Kramer*. *Edith Gormsen* er lærerinde på Husflidshøjskolen i Kerteminde og *Rigmor Hansen* på Idrætshøjskolen i Sønderborg. *Agnete Frank*, nu: Lomholt, adr.: Ø. Jølby skole, Nyk. Mors. *Sigrid Jørgensen* er på »Højskolernes Håndarbejdsudvalg«, Askov, Vejen. *Ingeborg M. Henningsen* er vævelærerinde på Vestbirk.

Fire bøger. Redaktør B. A. Koch m. fl. udgiver i løbet af kort tid en bog om C. P. O. Christiansen paa Samlerens forlag. Bogen indeholder bl. a. nogle selvbiografiske artikler, som C. P. O. skrev kort før sin død, et stykke om C. P. O.'s pædagogiske udvikling af Pip og Age Møllers tale ved jordefærden i Askov. — *Landkänning* hedder et lille værdifuldt skrift, udgivet af den nordiske højskole i *Kungälv* ved Göteborg efter skolens første fem år. Det fås ved henvendelse til Anders Jensen, Vorbasse, for 2 kroner. Der er bl. a. artikler af Pip Christiansen (optrykt i elevbladet), af forfatteren Inge Krokann (om C. P. O.) og af Guldagger. — Elevforeningens formand, *Ernst J. Borup* har på Kirkeligt Samfunds forlag udsendt en bog om højskoleforstander Alfred Poulsen. — Rich. Andersen og Haugstrup Jensen har udgivet »*Kapitler af dansk digtning. Fra Herman Bang til Kaj Munk*« (Det danske Forlag) med bidrag af en række højskolefolk.

*

Gaver til biblioteket. Vi siger tak for værket »Nordens ungdom« I-II fra Svend Jørgensen (46-47), en bogpakke fra tidl. frederiksborglærer P. Rydbergt, digtsamlingen »Solhveger« af Gunhild Ingfeldt (tidl. Begtrup-elev). Desuden er kommet en række især landbrugsfaglige bøger fra forskellige foreninger og organisationer og fra husmandsforeningerne Roar Skovmands bog om husmandsbevægelsens historie. Biblioteket omordnes og katalogiseres for tiden af Anton Mariegård.

*

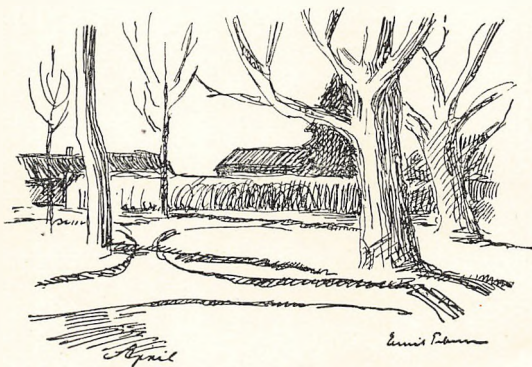
I oktober gik skolen over til fyring med olie. Ålborg værft leverede de to kostbare maskiner.

*

Det lille elevblad »Frederiksborg« kommer foreløbig tre gange om året, i marts, juni og september. Vilhelm Nielsen er redaktør. Det er planen, at bladet efterhånden delvis skal skrives af gamle elever. Send småstykker, indlæg, meddelelser o. lign. til V. N.

*

Adresseforandringer til elevforeningen sendes til kassereren, Guldborg W. Nielsen, Skolegade, Helsingø.

FREDERIKSBOR GKREDSENE

Den sydjydske kreds

Til vort forårsmøde på Vojens ungdomsskole talte Haugstrup Jensen og Boye; vi var ca. 40 gamle elever. Ved efterårsmødet i Gråsten talte Vilhelm, Karen læste og Rigmor Hansen fortalte om sit arbejde i Sønderborg. Der var 40 deltagere. Som kasserer nyvalgte fru Helene Boysen, Svendstrup, Als.

Ellen Margrethe Boye.

Fynskredsen

I 1952 møde 20. april, hvor Pip og Olav Akerlie talte, og 19. oktober med Emil Petersen og Haugstrup. Ved generalforsamlingen afgik Valdemar Rasmussen, og Arne Kjær Larsen, Grønnegyden, Søhus, blev nyvalgt; til ham bedes I meddele adresseforandringer o. lign. Det har glædet os, at der i årets løb er kommet en hel del nye medlemmer, men jeg opfordrer alle »gamle« til stadig at deltage. Tag venner og bekendte med. Forårsmødet kommer der meddelelse om i elevbladet.

Eskild Gormsen

Den østjydske kreds

Forårsmøde 9. marts på Håndværkerforeningen med Pip som taler, ca. 70 deltagere. Ved efterårsmødet 14. september på Østergades hotel talte Haugstrup og Emil Petersen. 60 deltagere. Nyvalgt til bestyrelsen blev Peder Svendsen (51—52) Svendstrup pr. Lerbjerg. Næste møde afholdes søndag d. 8. ell. d. 15. marts med Pip og en af lærerne. Indmeldelse i kredsen til Kirstine Madsen, Lindbjerg v. Randers, tlf. Linde 5.

Ella Ballegård

Københavnskredsen

Møder afholdt hver måned vinteren igennem med god mødeprocent. Efter jul er der planlagt møder i Vartov torsdagene d. 8/1, 19/2, 12/3 og 9/4, alle kl. 20. Frederiksborgelever i København og omegn, som vil være medlemmer, kan henvende sig til vor trofaste kasserer, Anna Østergård, Ulrikkenborgallé 35. Lyngby. Ny formand: Bente Nordqvist, Vendersgade 28, Kbh. K.

Bente Nordqvist

Den vestjydske kreds

havde to møder i 1952, i april i Ølgod med Vilhelm og Olav Akerlie, ca. 40 deltagere, og efterårsmødet i Varde, hvor Haugstrup og Bent var til stede, ca. 50 var mødt. Bestyrelsen er nu: Michelly Pedersen, Guldager, Else Nederby, Ådum og N. Chr. Poulsen, Storegade 38, Ølgod. Indmeldelse til sidstnævnte. Næste møde bekendtgøres i elevbladet.

Else Nederby

Den nordjydske kreds

Vi har holdt efterårsmøde, hvor Pip talte om Finland og Sv. E. Bjerre om Sydafrika. Bestyrelsen: Per Pinstруп, Møldrugård, Arden, Niels Bystrup, Fandrup, Charlotte Sørensen, Lødderup, Nyk. M., som modtager indmeldelser, Kirsten Simonsen, Jerslev og Anna Grete Østergård, Skovslunde, Nyk. M. Næste møde søndag d. 26. april i Nykøbing, hvor Vilhelm og Haugstrup taler.

Per Pinstруп

Svensk skärgård.

BREVE OG BRUDSTYKKER

På Wendelsberg

... Inden vi rejste, havde vi fået et par dessiner i al fortrolighed, bl. a. at svenskere har ord for at være, nå ja, en lille smule »stivere i det« end danskerne i almindelighed, men »nu kunne vi selv se, det var jo slet ikke sikkert!« Da vi havde taget afsked — den var lidt hård, vi vidste, hvad vi havde, men ikke . . . — og var nået til en eller anden by på den anden side Sundet, fik vi det første glimt af »stiligheten«, idet vi mødte de svenske kulturgesandter fra Wendelsberg. Vi blev taget med storm fra kupévinduerne af en flok, der råbte og sang og snakkede. »Hälsa på Wendels!« skulle vi selvfølgelig. Vi var faktisk imponerede af situationens »alvor«.

Jeg er sikkert gået glip af meget, men Wendelsberg har jeg oplevet, og det tæller en hel del. Da vi stod uden for skolen og for første gang tog den smukke, hvide bygning i øjesyn, tænkte de fleste vist: »Ja, ja, den præsenterer jo godt udefra, men lad os nu se, hvad der er *indvendig*.« — Det indvendige, javel — men glimtvis. Først tak til rektor Hallin for den velkomst, vi fik. Tak til lærerne for det, vi så og hørte i foredragssalen og andre steder; det var meget og godt! Og sidst, men ikke mindst, tak til vore svenske kammerater; I lærte os, at Wendelsberg er en skole, der står på jorden trods sine spir; derfor står den godt. — Hverdagen på Wendelsberg er jeg ikke den rette til at bedømme. De otte dage var så korte, selv om de bagefter, når jeg tænker på dem, bliver lange og fyldte med indhold. Men jeg mindes, at vi en dag drøftede den svenske højskole og den danske. Svenskerne holdt på, at vi skulde lære noget (og de

fik virkelig læst og lært meget, havde jeg indtryk af), mens vi med Mette Fog — hvem vi er megen tak skyldig for godt lederskab — slog et slag for »det levende ord«. Men uanset diskussionen, så tror jeg afgjort, at så vel som vi lærte en masse på Frederiksborg, så blev det levende ord talt på Wendelsberg. — Fra vore vandringer i kunstens verden vil jeg mindes et par ting. Den ene er blot en lille melodi, en stump af et tema fra en stor, russisk komponist, den langsomme sats i Tschaikowskys 5. symfoni. Hvis jeg engang imellem tilfældigt kommer til at fløjte de par takter — skønt jeg behøver kun at tænke på dem — ja, da finder jeg uvægerligt mig selv i foredragssalen på Wendelsberg — og så kommer der automatisk lidt mere fart i skovlen, selv om det regner og vejret er

surt. Hvordan går det til? Spørg ikke, sådan er det! — I Göteborg så vi en hel del, bl. a. hvad svenskerne formår i retning af moderne bilindustri. Vi så også indenfor i kunstmuseet, en prægtig, monumental bygning. Der var mange billeder, det kunne knibe at »se skoven for bare træer«, men takket være magister Frimann lykkedes det forbavsende godt. Der var bl. a. et maleri, som forestillede en mand; han sad paa en klippe midt ude i en elv og spillede

på en violin; jeg købte et postkort med ham som souvenir. Det er et godt billede. Vildt henrevet, med et fordrejet udtryk i ansigtet sidder han og spiller. Hans albue får man i hovedet, hvis man ikke passer paa. Hænder og fingre slår næsten gnister, sådan lyster de hans følelse og vilje. Det er, som om han med sin ånd forsøger at bremse fossen, der buldrer ned over klipperne. Men se, om han kan. Det hvide skum forsvinder, men vandet flyder videre, bliver roligere og dybere, så dybt, at selv ikke manden kan bunde. »Nøkken« hedder billedet. Gennem det har kunstneren (Ernst Josephson, en af Sveriges betydeligste) villet give udtryk for noget alment, menneskets brusende ensomhedsfølelse og dybe livsangst . . . Om aftenen var vi i teatret og så »Violen fra Montmartre«, en glad operette. — Kammeratskabet på Wendelsberg vil jeg ikke gøre forsøg på at beskrive; det er ens overalt, tror jeg, hvor det virkelig findes, og dog forskelligt fra sted til sted, fra time til time. —

Det første, vi så af gamle Danmark, var et festligt, uforglemmeligt syn af vore egne i Hälsingborg; den ene halvdel af Frederiksborg vinkede »god dag« til den anden, og »svenskekrigen« var overstået. — Herlige Sverige, herlige svenskere, otte dage på Wendels!

Gunnar Drewsen.

Svenskarna på Frederiksborg

Söndagen den 2. mars 1952 lämnade ett persontåg till bristningsgränsen fyllt med uppslupna¹⁾ och förväntansfulla wendelsbergare, Mölnlycke station på väg mot söder och kontinenten. Det var kallt, ogästvänligt, snöblaskigt och en aning ruskigt i luften, just en sådan vårvinterdag, som grusar alla ens förhoppningar om vårens definitiva ankomst, en dag som ger utlopp åt full och dyster

förtvivlan över att de två föregående dagarnas solvärme inte betydde punkt för vinter och kyla. Men vad gjorde väl det, att våren dröjde ännu en vecka. Ett gäng²⁾ kamrater, sammansvetsade efter nästen fem månaders visserligen nödtvungen men dock så fri och otvungen härligt familjär samvaro, gav sig iväg på sällskapsresa, och resans mål var den under hela vinterkursen så mycket omtalade och diskuterade Frederiksborg Höjskole på Själland.

I år var det sjätte gången ett elevutbyte mellan Frederiksborg Höjskole och Wendelsberg arrangerades. 1946 företogs den första utväxlingen, som ett försök att realisera en idé om förstärkt internordiskt samarbete inom folkhögskolan, själv en ursprungligen helt nordisk angelägenhet. Och det var väl knappast en händelse, att initiativtagarna till detta var C. P. O. Christiansen och Justus Elgeskog. Det lyckades väl redan³⁾ första gången. Utbytet gav rikt resultat både för lärare och elever, och numera⁴⁾ är den årligen återkommande vinterturen till Frederiksborg en fast institution.

Nåväl, vi satt alltså på tåget. Något uppseendeväckande att berätta hände väl knappast. Jo — i Falkenberg. Något bekant men likväl fullkomligt främmande i sångväg kom alla tågsättets rutor att firas ned. Var det inte Wendelsbergssången? Men vem sjöng den? Två sekunder efteråt var mysteriet uppkälat. Det var ju danskarna — dem vi aldrig fick träffa, eftersom de lämnade sin skola, när vi reste dit och kom tillbaka, först sedan vi lämnat den — som lurat ut tid och plats för tågmötet. Det var verkligen vackert och beundransvärt att lära sig vår sång som vi — väger vi erkänna det — själva inte kunde helt då vi andra utbytesdagen ombads sjunga den för våra hemmavarande danska kamrater.

Tyvärre blev vårt sammanträffande i Falkenberg mycket kortvarigt. Vårt eljest så förträffliga S.J. har tydligen mycket litet förståelse för dansk-svensk kontakt och nordiskt samarbete på folkhögskolefronten.

Efter avsittning i Hälsingborg och embarkering på överskeppningsbåten över Sundet, ankom vi helbrägda⁵⁾ till broderlandet vid pass klockan 18 samma dag, där vi mottogs mycket hjärtligt — vem hade förresten kunnat vänta något annat, då det var Danmark och frederiksborgarna som var värdar — av Svend Erik Bjerre och hans tolk, Josef Redfors. Vi åkte i trenne bussar, på fel sida hela vägen, till Frederiksborg via Hilleröd, och jag tror, att alla vi svenskar var ganska glada och tacksamma, då Grundtvigs Höjskoles vida portar öppnade sig för oss och lät oss passera in i något för de flesta av oss nytt, en dansk folkhögskola med allt vad därtill hör. Även mat hör dit. — En vällagad, varm, efterlängtat middag var det första vi upplevde efter det likaledes varma mottagandet. Kunde någon enda av oss tvivla på att vi var välkomna, när var och en blev »handgripligen« hälsad och därefter vänligt anvisad lämplig plats för födans intagande. Vi var ganska trötta, och ingen knorrade hörbart, när vi efter middagen tilldelades »værelser« för nattens sömn.

Och det vart morgon den andra dagen. Våra värdar hade måna⁶⁾ om vår hälsa och vårt goda humör satt reveljen en timma efter normal tid. Ingen knorrade fortfarande.

Så började själva arbetet. Att sitta stilla på en bänk och lyssna kan vara nog så arbetsamt, och en dalmas eller jämtlänning, som aldrig sett en dansk förr och som nu blev hänvisad att insupa lär- och visdom på danska, måste säkerligen uppbjuda sina sista krafter för att fatta allt som yttrades. Endast början är emellertid svår. Ganska snart lär sig en svensk förstå det danska tungomålet, vilket

också visade sig vara fallet denna gång. I öga efter öga tändes efter hand den fulla förståelsens glimt. Våra svenska ryggar rätades som tecken på säkerhet och trygghet inför vanskligheterna, och vem kunde för övrigt sitta passiv och hop-sjunken, när föreläsare och lärare, sådana som Haugstrup, Vilhelm, Bent och Bjerre satt i katedern.

Redan första morgonen blev vi övertygade om den starka nordiska gemensamhetsviljan genom Haugstrups föredrag om Nordens historiska bakgrund. Dessa Norden-tankar återkom sedan varje morgon, då Haugstrup föreläste i dansk och svensk litteratur och historia. Om han inte själv varseblev⁷⁾ den resonans och den tacksamhet som mötte honom från den uppmärksamma åhörarskaran, så vill vi nu omvittna densamma. Tack!

Vi lyssnade under danskveckan på många andra fina föredrag, Vilhelms litterära och politiska lektioner, likaledes Bents folkligt-fysiskt-kulturella översikter, Bjerres ekonomisk- och allmängeografiska upplysningar. Karens dikt- och prosaanalyser och Akerlies norska inslag uppskattades livligt. Josef Redfors' välvilja, då han som förmedlande länk — det behövdes förvisso i början — gav oss åtskilliga goda råd om danskt och danskar, förrådiska ord och mycket annat, är vi mycket tacksamma för.

Vi fick uppleva och se mycket under den vecka vi gästade Grundtvigs Höjskole. Besöket på Frederiksborg slott glömmet näppeligen någon av oss. Den som vid en vandring under ledning av så förträffliga guider⁸⁾ som dem vi hade, får se alla de rika konst- och kulturskatter, som Frederiksborg slott bjuder besökarna, har verkligen sett något. Även akustisk skönhet erfors, då slottskyrkans gamla orgel, en av Nordens äldsta, trakterades av kyrkans kantor.

En av veckans verkliga höjdpunkter var köpenhamnsbesöket. Vi åkte tidigt på morgonen och kom hem sent på natten, men vi hann också med en hel del. Grundtvigskyrkans mäktiga gotiska fasad och interiör tjusade våra sinnen. Thorvaldsens sköna skulpturkonst i Thorvaldsenmuséet tillfredsställde helt våra estetiska krav. Glyptotekets mångskiftande antika och mera moderna konstsamlingar bjöd till »gensyn«. Vilken känsla av myndighet erfor man inte, när man fick bestiga och sitta i Köpenhamns överborgmästares tjänstestol på Rådhuset, och vilka stolta vyer över Köpenhamn, Nordens huvudstad, upprullades inte, när vi som lön för gedigen klättrarmöda⁹⁾ slutligen intagit Rådhusornets tinnar.

Köpenhamnsdagen ändade i ännu en upplevelse. »Det Kongelige« gav operan Faust för bl. a. oss. »Det Kongelige« som byggnad och teatersalong betraktad är verkligen värt ett besök, och då vi dessutom fick se och höra nämnda opera, vars dramatiska handling tidigare så väl analyserats för oss, kunde man verkligen vara nöjd med arrangemangen för vår skull.

Trötta och sömniga men lyckliga över den gångna dagens händelserika förlopp återvände vi så småningom till skolan, där ett oräkneligt antal smörgåsar och hektolitervis med thé konsumerades på gränsen till en ny dag.

När vi nu efteråt samlar ihop våra minnen från vår utväxlingsvecka på Grundtvigs Höjskole, framträder så mycket, de ovan nämnda inslagen såväl som många andra, t. ex. aftonunderhållningarna med teater — tack för Fågel Fenix ni alla som medverkade —, sång, musik m. m., dansuppvisningar och sällskapsdans, avskedsfesten med all älskvärdhet och omtanke, den lilla men tydligt märkbara avskedssorgen på många håll och mycket, mycket annat, kan

vi inte tillbakahålla vår stora tacksamhet till alla som medverkat i detta trevliga utväxlingsarbete. Vår största tacksamhet riktar vi till våra danska värdar, lärare, personal och elever, som gjort vår danmarksvistelse¹⁰⁾ till det, den blev, och samtidigt betygar vi vår stora glädje, vi alla som fick komma till er och vara med om allt detta.

Tor Smedjer.

¹⁾ overgivne, ²⁾ flok, ³⁾ allerede, ⁴⁾ nu, ⁵⁾ i god behold, ⁶⁾ omhyggelige for, ⁷⁾ opdagede, ⁸⁾ rejseførere, ⁹⁾ klatren, ¹⁰⁾ ophold i Danmark.

Fra Østen — Japan.

Blandt de ting, jeg tog med for at gennemgå på rejsen, var en rapport om de japanske landboreformer, som efter amerikansk ordre er gennemført efter krigen. Det er ikke småting, der er ændret. Over 3,000,000 forpagtere har erhvervet den jord, de tidligere har dyrket. Velsignelsen ved reformerne vil imidlertid afhænge af, om de efterfølges af andre — kreditgivning, uddannelse m. v. Det, der hidtil er sket, vil bevirke, at japanske Bønder i den første menneskealder vil komme til at sidde med større udgifter end hidtil, og kan der ikke foretages noget, så de kan øge produktionen, er reformen næppe noget fremskridt.

Mr. Hewes skriver om uddannelsen, at det bør være noget i retning af det amerikanske konsulentsystem og den danske »prewar«-højskole. Amerikanerne regner åbenbart med, at den danske højskole skulle være blevet ringere efter krigen. De er åbenbart heller ikke klare over, hvor langt deres egne konsulenter står tilbage.

I Japan fik jordejerne erstatning, men straks efter blev pengene nedskåret til 1/300, så de er ruinerede. Samtidig med pengenedskæringen kom der forvirring i priserne, og selv om bønderne får mange yen, er indtægten på landet næppe over 1 kr. dgl. pr. hovede, og det er meget fattige kår.

Forleden talte jeg ved et landbomøde om andelsbevægelsen. Ved den efterfølgende diskussion tog en af lederne ordet og sagde, at det var noget sådant, Japan havde brug for. »Det er dette her«, sagde han og tog sig selv i hånden, »og ikke det amerikanske«, hvorefter han dunkede sin sidemand oven i hovedet.

Angående bedømmelsen af Amerikas økonomiske system har manden jo ret, det er noget af princippet »op med mig og ned med dig«. Dog ville det være helt forkert ikke samtidig at nævne de ledende amerikaneres meget store idealisme. Desværre er deres praktiske begreb ikke lige så fremragende.

Jordreformens begrænsning, — 3 ha. kan een ejer have, — bevirker, at nyopdyrkning næsten er umuligt. Japan har godt 1,5 millioner ha., som venter på opdyrkning. Efter krigen kom 10 millioner japanere hjem fra kolonierne, og mange blev sendt ud på disse ødemarker. De allerfleste har forladt dem igen, fordi arbejdet var stort og udbyttet ringe de første år.

Det er en almindelig mening, at når japanerne selv får lov at bestemme, vil jordreformen blive ændret, så de bønder, der har et stykke kultiveret jord at leve af, kan få lov at få tillægsjord i bjergene. Det bliver den ene praktiske anvendelige fremgangsmåde, hvis disse arealer skal under kultur. »Peoneering does not pay« er en gammel sandhed. Men det er langt vanskeligere her, end det var i Amerika, at leve af de udyrkede arealer, til der kommer kultur i jorden.

De amerikanske konsulenter er ledet fra oven, medens de danske dirigeres af de landmænd, de skal tjene. Efter mine erfaringer har de statsansatte konsulenter afgjort de største vanskeligheder med at opnå kontakt med praktiske landmænd. Derfor tror jeg, det er uheldigt, at det amerikanske system er indført her.

For tiden bor vi i Ymagata city, men om et par måneder bliver vort hus i Shinjo færdigt, så flytter vi 60 km længere imod nord. Forresten spænder mit arbejdsfelt over det meste af landet, og der forhandles om oprettelse af en hus-holdningsskole i Hakkeida, hvor det er tanken, at min kone skal undervise.

De bedste hilsener . . (Af et brev fra *Frida* og *Emil Fenger* til Pip og C. P. O. Fenger er landbrugslærer og med til at omordne Japans landbrug efter krigen).

Det schweiziske flag

Jeg har prøvet at få fat på nogle oplysninger om det schweiziske flags oprindelse og historie. Allerede de tyske kejsere havde ved siden af deres eget flag det hvide kors paa rød bund som flag på korstogene i det 12. århundrede.

Den første kanton, som løsnedes fra det tyske rige og blev erklæret »rigsfri«, var Schwyz, og denne kanton måtte bære det såkaldte »blodflag«, et helt rødt flag. I 1289 fik Schwyz som tak for sin hærs taperhed ved belejringen af byen Besançon i Burgund, et hvidt kors fæstet på blodflaget af Rudolf af Habsburg. Schwyz har i den senere tid altid været den politisk mest aktive kanton i det gamle Eidgenossenschaft (Edsfællesskab). I 1339 brugte forbundets hær for første gang korsflaget som fælles felttegn. Indtil 1830 var det schweiziske flag et korsflag med gennemgående bjælker, ligesom det nuværende danske. Men først i 1889 blev Schweizerkorset i sin nuværende form fastslået som landets symbol. Man kan altså sige, at det danske og det schweiziske flag står hinanden meget nær, da jo indtil for 62 år siden begge flag havde samme udseende.

Det er jo ikke blot flaget, men også folkets væsen og karakter, som ligner hinanden meget, og derfor synes jeg, at dansk og schweizisk ungdom skal bringes nærmere til hinanden. Hvis der blandt denne vinters elever findes nogle, som har lyst til at rejse til Schweiz og tage plads paa en gård hernede, så skal de kun skrive til mig. Vi har på vores gård plads til en eller to danske karle eller en pige, og jeg skal nok sørge for, at de får udbytte af deres ophold. Vi har nu i de sidste tre år haft danske karle og piger her på gården, blandt dem også to gamle Frederiksborgere. — Hjertelige hilsener . . (Af et brev til C. P. O. fra *Fritz Vogel* (48—49), Hofmatte. Ins. Bern. Schweiz).

Hilsen fra Norge

En høstmorgen 1951 ved ti-tiden, gikk den svenske og den norske lærer ved Grundtvigs Højskole ut av foredragssalen etter en av Haugstrups litteraturtimer. — begge var unge og mottakelige for nye inntrykk, begge kjente til innholdsløsheten og fattigdommen i litteraturundervisningen på universitetet og begge hadde båret i seg et hemmelig håp om en eller annen gang å få møte en levende undervisning. Vi sa ikke mange ordene da, men begge visste vi at her hadde vi møtt noe som ville få betydning for oss gjennom hele livet.

Haugstrup hadde lest eventyret om Krøblingen av H. C. Andersen for oss

og så talt om det etterpå, tilsynelatende på nokså alminnelig skolemestermaner — men gjennom de enkle ordene og forklaringene steg det levende eventyr, selve *myten* frem for oss, Andersens dypeste erfaringer om menneskene og livet kledt i kjøtt og blod. Vi opplevde hva diktning var, vi opplevde hvorledes en lærer kan åpne for diktningens veld så strømmene av liv, menneskelighet, skjønnhet og visdom som beveget dikteren også bryter frem i oss.

Andre litteratur- og historietimer fulgte denne vår store førsteopplevelse — vi erfarte at dansk historie nok var noe annet og sterkere enn den uendelige rekke af Frederik'er og Christian'er, vi lærte ett og annet om dansk almuekultur og almuetradisjon, bak ordsprogene så vi jo den verden av gammel, enkel og dyp folkelig visdom og kultur som høyskolebevegelsen bygger på.

Men det vesentlige blir dog at vi lærte ikke dette eller hint, vi opplevde noe i dypeste forstand menneskelig i den desverre alt for korte tiden ved Grundtvigs Højskole.

Ofte er det slik at vi først lenge etterpå blir klar over det, når avgjørende ting har skjedd med oss selv — og avgjørende ting skjer bare i oss ved møtet med noe levende, med mennesker. Og jeg har lyst til å takke skolen, i første rekke forstanderen, med noen ord av Albert Schweitzer som dekker noe av det jeg har på hjertet: »Mye av den mildhet, godhet, evne til å tilgi, kraft til å tåle sorg og motgang, sannferdighet og troskap som er utviklet i oss, skyldes mennesker som vi har oplevd disse egenskapene hos, enten nå den yttre hending har vært stor eller liten. En tanke som har fått liv, har fart som en gnist over i oss og har tent noe i oss selv«.

Takk allesammen for oppholdet på Frederiksborg.

Yngvar Ustvedt.

Til Norge fra Danmark

Tak, Norge, for al den Livskraft,
der Tvillingriget gav Liv og Saft,
gav Tømmer til Flaaden fra Køl til Mast,
fra højeste Chef og til Svabergast.
Tak for Sølv et fra Kongsbergs Skød
og Skillemønten fra Rörås rød.

Du glemte dig selv og hjalp din Bror,
du gav os Steffens, Hans Egede, Flor.
Danmarks Saga var Smaalands Id,
om ikke sammen var lagt vor Flid.

Mest Tak dog, Norge, du fandt dig selv
i Wergelandtidens højtduende Elv.
Trods Hungersnøds Angst og Trusel om Krige
du voved' at tro, du nægted' at vige.
Mod Sverrig, mod England du rankede dig.
Det blev 17. Maj, det blev 17. Maj.

Det skete, at Livskraften atter brød frem,
men samlet nu om de tusinde Hjem.

Hil Åsens, Sivles og Garborgs Strid
mod fremmed Væsen fra Danskens Tid.
Hil Norge, det unge, der nu rykker frem
fra Fjældgaarden ud til Pol-Isens Bræm.

17. Maj 1932.

C. P. O. C.

Havet och korset

Gunnar Edman är en av våra få verkligt betydande och intressanta kristna författare. Han bor i Ljungskile, där han också undervisar en del vid folkhögskolan. De följande raderna¹⁾ ville vara en presentation av väsentliga tankar i några av hans böcker.

Georg Diktaren, genombrottsboken, skildrar en ung mans utveckling. Georg är enda barnet i ett disharmoniskt hem. Fadern är affärsman och oftast ute på resor. Hemmet präglas därför helt av modern, en känslig²⁾, överspänd diktarnatur, vars hela strävan går ut på att fostra Georg till den stora diktare, hon själv ej kunnat eller fått tillfälle att bli. Hon leder honom från den kristna bildvärd, han införts i av sin mormor, till fantasiens och poesiens skönhetsrike. Han får lära sig att bemästra konstens uttrycksmedel, och skriver redan före tonåren³⁾ långa poem. Det stora diktverk, som modern ser fram emot, låter dock vänta på sig. Hon börjar misströsta om Georgs skaparförmåga⁴⁾ och bryter samman, ett offer för sina överspända förväntningar, som verkligheten aldrig ens tillnärmelsevis kunnat motsvara.

Georgs andliga växt fortsätter. Han finner i mystiken en livsgrund att bygga på, en mystik som är både konst och religion och naturfilosofi på en gång. Genom sina spekulationer finner Georg, att han kan överbrygga den gamla klyftan mellan vetenskap och religion. De båda synes honom peka utöver sig själva till en högre enhet, en tredje möjlighet, som är en andens och kraftens religion. Den aningen växer till visshet: Snart skall han i andekraft överträffa till och med evangeliernas Kristus. Utvecklingen har nått ett steg vidare på väg mot den fullkomliga gudamänniskan.

Ett tillfälle att utföra en kraftgärning erbjuder sig, då hans vän blir svårt sjuk. Han smyger sig vid ett tillfälle in till den sjuke. Efter stark inre koncentration känner han hur den andliga kraften kulminerar, och han ropar sitt: Stå upp. Men vännen sover lugnt vidare i sin djupa febersömn, och orden förklingar tomt och ihåligt⁵⁾ i sjukrummet utan någon betvingande verkan. Hans själ, som nyss var samlad till ett anlopp mot materien, förvirras och upplöses. Tillskyndande sänder efter ambulans från sinnessjukhuset.

Efter tillfrisknandet⁶⁾ får Georg ett starkt syndamedvetande⁷⁾: Han har ju velat storma himmelen och andevärlden. I sin förhåvelse har han velat göra sig själv till Gud. — Jesus Kristus blir nu en realitet för honom. I Honom, Förso- naren, finner hans oroliga tanke och hjärta frid.

I Georg Diktaren har författaren säkert givit uttryck för många egna erfarenheter, något som gör själsskildringen både sannolik⁸⁾ och intressant. Vi skall här dock inte fördjupa oss i Gunnar Edmans psykologi, utan i hans budskap. De grundtema han anslagit i debutromanen, varierar han i sina senare romaner, och vi skulle gärna vilja rubricera dem som ovan: havet och korset.

Havet är synbarligen det som gripit Edman mest i sinnevärlden¹⁾. Gång på gång kommer han i sina böcker tillbaka till dess vida horisont, dess djupa ro, dess längtande ändlöshet. Havet skänker vila och harmoni åt den jäktande nutidsmänniskan. Det kan hela en splittrad människosjäl, ty det är en symbol för helheten, enheten i tillvaron. Trots alla växlingar är det dock alltid detsamma.

Korset är symbolen för kampen, för tillvarons stora, obotliga kluvenhet. Korset, som för människor i alla tider har varit en dårskap och en stötsten för tanken. (Värför lät Gudamänniskan förnedra sig ända till den nesligaste¹⁰⁾ död?), är för Gunnar Edman den sannaste och bästa symbolen för människolivet, ja, för hela tillvarons motsägelsesfullhet och oförsonlighet. (Människornas frälsare måste möta det onda på dess egen mark, han måste ikläda sig det och så övervinna det inifrån). Korset avslöjar Guds och Kärlekens väsen. I romanen »Skandalen« säger huvudpersonen om kärleken: »Den är en oavbruten rörelse¹¹⁾ från sig själv över till de föremål¹²⁾, den ständigt skapar sig genom denna rörelse.« Kärleken eller Guds hjärta, fortsätter han, är oroligt tills det finner vila i det minsta stoftgrand¹³⁾ eller den ovärdigaste syndare. På Golgata är den utblottad på allt både gudomligt och mänskligt. Men därigenom blir den allt i alla. Ty »det intet finns som inte vinnas av kärleken som lider«.

Med ett varmt tack för adressen, vi fick på vårt bröllop, och en hälsning till alla vänner.

Elisabeth och Josef Redfors.

1) linier, 2) følsom, 3) övergångsalderen, 4) skaberevne, 5) hult, 6) helbredelsen, 7) syndsbevidsthed, 8) sandsynlig 9) sanseverdenen, 10) mest vanærende, 11) bevægelse, 12) ting, 13) støvgran.

Dalarna — et okänt land.

Brev fra Sigrid Moberg.

Dalarna — vilka associationer väcker inte det namnet hos svenskar och andra! Vi ser ett leende öppet landskap, där björkens ljusa färg dominerar, med glittrande blått vatten mellan träden. Människor i ålderdomliga dräkter rör sig på de gamla gårdarna eller vandrar på söndag förmiddag till kyrkan. I bakgrunden brusar älven fram och skymtar bergen och de milsvida skogarna, men dessa har i denna bild ingen annan uppgift än att med sin dysterhet ytterligare framhäva den ljusa idyllen.

Detta är det Dalarna, som en romantisk turistreklam skapat för att locka människor. Visst kan man finna något av detta här, kanske t. o. m. i högre grad än i andra delar av Sverige, men att identifiera Dalarna med denna tjusande idyll är en halvsanning. Inom dess gränser finns nämligen stora områden av helt annan karaktär. Ett av dessa är det som kallas Västerdalarna och som sträcker sig utefter gränsen till Värmland och upp mot Norge.

Hit upp var jag för några månader sedan på väg. Nog visste jag från tidigare besök i dessa trakter, att Dalarna inte bara är en turistattraktion, men verkligheten blev ändå en stor överraskning. Rälsbussen förde mig från leende mellansvensk natur i Värmland rakt norrut upp mot tätande skogar, som endast då och då lystes upp av en sjö. Ganska ofta gjordes uppehåll, och några resande

steg på eller av. Var hörde de hemma i denna ödslighet, där stationshusen var de enda synliga människoboningarna? Ju mer jag närmade mig min bestämmelseort, Västerdalarnas centrum, Vansbro, desto oländigare¹⁾ blev terrängen. På ett ställe höll man på med vägbygge, och jag fick en aning om vilket jättearbete det måste vara att bana väg där naturen själv inte bjuder annat än motstånd. Uppåt bar färden, och när vi var framme, hade vi nått en höjd av omkring 250 m över havet. Vansbro ligger emellertid lågt i förhållande till omgivningen, och inte långt bort reser sig berg av både 400 och 500 m höjd, och man behöver inte fara länge för att nå fjällen.

Visserligen hör Dalarna till Svealand, men i Västerdalarna möter man ett landskap med alla de kännetecken man väntar sig finna i Norrland. Vill man här

Nordiske elever — sommar 1952.

möta något som motsvarar den populära föreställningen om Dalarna, bör man bege sig ner till älven. Genom denna del av landskapet går Västerdalälven. Kring dess stränder²⁾ har bebyggelsen från början växt upp, och skogen har fått vika för åkrar och ängar. Här lönar sig jordbruket, medan det längre upp i skogsbygden endast kan drivas vid sidan av skogsbruk, jakt, fiske eller annan binäring. Men också vid älven blir man påminnt om att här är inte idyllen grunddraget. Här och där brusar

vattnet i en skummande fors, och på lugnare ställen ligger stora timmersläp, färdiga att matas in i sågen³⁾.

Till de flesta socknar här uppe hör en finnmark, d.v.s. ett område, där mark brutits av inflyttade finnar. Många namn på kartan vittnar om var de hållit till: Pallot, Vattao, Pältoso. — Att fara inåt finnmarken är en upplevelse för en sörmlänning. Finnarna visste, att klimatet var bättre högre upp, och de lade därför alltid sina gårdar på höjder. När man på den slingrande vägen far uppåt och uppåt, kan man inte låta bli att tänka på hur det var här, då finnarna kom. Vi tycker, att det även nu är mycket ödsligt här uppe, och ändå finns det skola för barnen och handelsbod med sådana nymodigheter som kyldisk⁴⁾ och lysrör. Både telefon och ljus är framdragna, längs vägarna i varje fall, så inte behöver de människor, som bor här nu, känna sig aldeles isolerade. Annat var det, när finnarna började bryta mark här. Då fanns inga vägar, och kanske hade människor knappast satt sin fot här tidigare. De var verkliga nybyggare. Nu ser man inte så mycket av dem. Folk från trakten följde deras exempel och flyttade upp i finnmarken, och själva rörde de på sig och har nu gått upp i den övriga befolkningen. Men deras gamla bygd kallas fortfarande finnmarken, och dess natur är vild och storslagen.

Under sista delen av 1800-talet inträffade en revolutionerande händelse. Järnvägen drogs fram, och därmed skapades nya möjligheter för bygden. En helt ny bebyggelse växte upp, stationssamhällena, ofta i kamp med den gamla. Ett typiskt exempel på detta är Vansbro. Namnet kommer av att här sedan gammalt funnits en möjlighet att komma över den breda Vanån, innan den flyter in i

Dalälven. För omkring sjuttio år sedan fanns här blott en liten by, men genom järnvägen skapades livsbetingelser för ett samhälle, som sedan dess vuxit till omkring 3000 invånare. Vansbro station har för övrigt också kommit med i litteraturen. Det var nämligen härifrån, som Palestinafararna i Selma Lagerlöfs »Jerusalem« startade sin färd.

Vad jag velat säga är, att vår uppfattning av Dalarnas karaktär är mycket ytlig⁵⁾, om vi ej tänker på att vid sidan av den ljusa idyllen finns ett annat Dalarna, dystrare och vildare men också storslagnare och därför inte mindre skönt.

¹⁾ mere udyrkelig, ²⁾ bredder, ³⁾ saven, ⁴⁾ køleskab, ⁵⁾ overfladisk.

Amerikansk landbrug m. m.

Det liv, vi fører herovre, er meget, meget forskelligt fra livet på en højskole. Jeg tror, begge dele er noget, unge har godt af at opleve. Herovre er der plads til mange flere danske drenge og piger, der har lyst til at komme ud at se noget nyt og prøve at være rigtig på egen hånd. Drenge? Ja, selv om man er en fyr på 25 år eller lidt mere må man her finde sig i at blive kaldt »a boy« Men alle dem, der agter at foretage en amerikatur, vil jeg anbefale ikke at rejse for unge og at lære så meget engelsk som muligt derhjemme.

I den første tid er alting nyt og fremmed. Det meste venner man sig hurtigt til. Men der er noget, vi har derhjemme, som jeg mangler her, hvilket bl. a. er grunden til, at jeg rejser hjem, når de halvandet år er gået. Hjemme bliver man ofte fæstet som karl flere måneder i forvejen for et helt eller halvt år. Herovre er det en stor sjældenhed at have en plads ventende på sig. Vil man et andet sted hen at tjene, pakker man bilen og drager afsted, håbende på, at lykken vil stå een bi. Jeg har prøvet det tre gange med godt held, men fik samtidig prøvet, hvordan det føles at være arbejdsløs blot nogle få dage. Er en farmer utilfreds med sin karl eller der ikke er arbejde nok, bliver karlen ganske simpelt fyret. Er karlen utilfreds med pladsen, eller finder han noget bedre eller bedre betalt arbejde, rejser han naturligvis. Det er såre nemt og ligetil og i grunden en god ordning for os, der er kommet herover for at lære noget og se noget. Jeg har haft plads i Montana og Nebraska og er lige kommet til Californien. Alligevel er det en af de ting, jeg ikke kan li', denne forjagede, rastløse tilværelse. På den anden side er de fleste amerikanere, så vidt jeg kan se, flinke at arbejde for, hvis man vil bestille noget og tænke sig om. Jeg er flere gange blevet sendt i marken og har arbejdet et par dage, før farmeren selv kom for at se, hvordan det gik. Man kan mange steder tjene en meget større løn end hjem-

me, men må så være belavet på 12—14 timer om dagen og på søndagene i den travle tid og som malker på en arbejdstid fra 5 morgen til 10 aften.

Mange farmere har specialiseret sig, hvilket de oftest er nødt til på grund af jordens kvalitet, klimaet og de høje arbejds lønninger. I Montana var jeg for en tid enekarl på en farm på 1800 acres, udelukkende hvede. I høstens tid var vi flere, men fra oktober til april er manden alene og har faktisk intet eller meget lidt at bestille. Til den farm hører 3 traktorer, 2 selvkørende mejetærskere, 3 lastbiler, 2 varevogne og en personbil. Man vil tro, at sådan en farmer er rig, men hvem siger, alle maskinerne er betalt; men de er nødvendige for at holde bedriften i gang.

Amerika er de store modsætningers land. Man kan i løbet af få timer køre fra Californiens sommervarme op i den kolde sne. Hvilken forandring at komme fra Montanas vidtstrakte prærieland, hvor en almindelig farm er over 1000 acres, til den frodige og tætbebyggede del af Californien.

Nogle farmere laver faktisk intet udover at køre rundt engang imellem for at se, hvordan arbejdet går, og ellers køre til byen for at få dagen til at gå. Andre arbejder hårdere eller i hvert fald flere timer i døgnnet end nogen dansk landmand, jeg kender. Især den kunstige vanding kræver meget arbejde og omhyggelig pasning. Her i Californien er al den dyrkede jord kunstigt vandet. Hvilken kolossal mængde af vand, der bliver pumpet op af jorden hvert døgn. Det regner næsten aldrig med undtagelse af et par måneder om vinteren. Alligevel ser alt frodigt ud på enhver tid af året. Her er store marker med salat, kål, gulerødder og andre grønsager, store arealer med vindruer, ris og bomuld og mange citron-, appelsin- og valnødplantager. Alt dette kræver meget håndarbejde. I plukning o. l. er mexikanerne og de farvede folk specialister. Det er meget morsomt at iagttage, hvor hurtigt og sikkert de bruger fingrene.

I Montana arbejdede jeg for en tid sammen med en hel flok indianere, der hele sommeren havde samlet sten på markerne og nu var i gang med kartoflerne. De boede i telte ligesom deres forfædre, både mænd, koner og børn. Hver gang, de skifter arbejdsplads, flytter de blot hele lejren. Disse indianere taler udmærket engelsk, men indbyrdes taler de deres eget sprog. Dog, to af fyrene var gift med piger fra en anden stamme, hvis sprog de slet ikke forstod, så de måtte bruge engelsk. Der er mange reservater for indianerne, store områder er forbeholdt dem. Alligevel bor der mange hvide indenfor områderne, ligesom man træffer indianere udenfor. De fleste indianere bor i alm. huse og lever som alle andre amerikanere.

Det er rigtigt, at næsten alle har egen bil, men der er mange gamle imellem. De er forholdsvis billige. Jeg har købt en Ford V 8 model 41 for ca. 1 måneds løn og bruger den flittigt.

Man kan køre dag efter dag på Amerikas gode og næsten endeløse landeveje. De fører een op i vilde bjerge, tæt op mod den evige sne, ind gennem USA's mange, smukke nationalparker og ud på de store, øde sletter. I byerne er der meget stærk trafik, men alligevel let at køre, for vi er fuldstændig fri for cyklister. Det værste problem er altid at finde en parkeringsplads. Hver eneste gade er på hver side tæt pakket med parkerede biler. Udenfor en alm. realskole eller high-school ser man i skoletiden en lang række biler i stedet for cykler.

Hvilken ekstra oplevelse at være herovre under den spændende valgkamp mellem demokraterne og republikanerne. Amerika er på den anden ende i den-

ne tid. Man hører valgtaler og -propaganda i radio og fjernsyn hver eneste dag. Jeg har haft det held både at høre og se selveste præsident Truman, der har travlt med at rejse rundt og agitere for Stevenson. Truman kører i sit eget tog. Men han må alligevel tit bruge sin flunkende røde Lincoln (Amerikas dyreste bil) og har da en eskorte eller stab med, der fylder 18 store personbiler, og som følger ham overalt. Hvor end præsidenten rejser hen, myldrer det med politi.

Der er meget mere at fortælle. Men jeg har kun været herovre et halvt år og vil nødig skrive noget forkert om amerikanerne. Jeg er blevet ualmindeligt godt modtaget og behandlet alle vegne og er kort sagt vældig glad for at være herovre. Californien er stedet at tilbringe vinteren, her er næsten sommer hele året rundt. Næste forår går turen måske ind i landet igen. Intet er let at sige på forhånd.

Hilsen fra Knud, Verner og Lars Ove, alle i Californien.

De bedste hilsener . . .

Arne Nielsen.

*

.. Det er noget af en omvæltning i ens tilværelse at komme til USA. Jeg syntes, alting var mærkeligt den første tid, et fremmed sprog, fremmede omgivelser, ja, alting var vidt forskelligt fra danske forhold. Men farmeren og hans familie var flinke mennesker, så jeg blev hurtigt vant til det hele. Sproget forvoldte dog vanskeligheder, men med min ordbog i lommen den første måned gik det nogenlunde.

I Montana dyrkes hovedsagelig hvede. Jorden bliver drevet i 2 skifter. Det ene med avl, det andet som brakmark. Farmerne er nødsaget til at drive landbruget på den måde. Undertiden kommer der regnfattige somre, og hvis ikke halvdelen af jorden lå hen og samlede fugtighed og kraft til det næste år, ville der kun blive et meget ringe udbytte. Jorden bliver aldrig gødet. Det studser man lidt over, men jeg tror, at om 20 år bliver de nødsaget til at bruge kunstgødning.

Sommeren gav ikke for megen regn. Avlsresultatet, hvor jeg arbejdede, var gennemsnitlig 25 bushels pr. acres. Sidste år var det 35. Alle farmere har en avlsforsikring, hvor regeringen garanterer dem en indtægt, der svarer til 10 bushels pr. acres. De sidste par år har landmændene fået 2 dollars pr. bushel, og det er en god pris. I det hele taget garanterer regeringen priserne på næsten alle landbrugsprodukter.

Midt på sommeren kom der en periode i landbrugsarbejdet, hvor der ikke var så meget at bestille. Arne og jeg tog en lille tur på godt en månedstid ned i staten Nebraska. Vi kørte igennem staterne Wyoming og South Dakota. Det var en dejlig tur, hvor fotografiapparaterne blev brugt flittigt.

I Nebraska er meget af landbruget kunstigt vandet. Vandet bliver fra store inddæmninger gennem rørledninger pumpet ud på jorden ved hjælp af store motorer. Vi arbejdede med hø i den sydlige del af staten. Det foregaar vidt forskellig fra dansk måde. Høet bliver slået den ene dag, revet den næste og kørt hjem den tredje. Det behøver ikke at stakkes for at tørre. Sommeren er meget varm. Høet bliver samlet op af en maskine, der enten pakker det i baller eller snitter høet i småstykker. Den sidste metode bliver brugt mer og mer. Det er en hurtig måde at få høet til side på. Da høsten nærmede sig, gik rejsen tilbage til Montana igen. Paa vejen derop kørte vi igennem Yellowstone nationalpark. Det er en umådelig smuk natur med bjerge og søer og varme kilder. Høsten i Mon-

tana foregik helt mekaniseret. Direkte fra mejetærskerne i marken blev hveden i lastbiler kørt hjem til kornsiloerne ved farmen. Hvor jeg var, blev der høstet omkring 1500 acres. Vi havde 3 mejetærskere og 3 lastbiler i gang, og hele høsten tog kun et par uger.

Med efteråret kom tiden, hvor vintersæden skulle sås, og da det var overstået sidst i september, var opholdet i Montana slut.

Den 4. oktober pakkede vi vores ransel og drog sydpå til Californien. Vi kom igennem staterne Idaho, Utah og Nevada. Fra Salt Lake City og tværs over den vestlige part af Utah og endvidere hele vejen tværs igennem Nevada er det ørken og atter ørken. Mange steder i Utah er landskabet fuldkomment fladt. Det eneste man ser er bjergene langt, langt borte og landevejen, der går ligesom en snor igennem det ensformige, saltlignende landskab. Det virker trættende i længden at køre mil efter mil uden nogen som helst afveksling. I Nevada er ørkenen af en lidt anden karakter med bakker og lidt vækst på jorden, men den virker ogsaa ensformig, trist og kedelig. — I Californien møder øjet et andet syn. Frodighed, sol og sommer hersker overalt. Men hvis ikke alting var dyrket ved hjælp af kunstig vanding, ville denne stat ogsaa have været en ørken. Her er store mælkefarme. Vi har fået arbejde på en sådan, dog ikke som malkere, men som markarbejdere. Jeg regner med at blive vinteren over i Californien. Hvor turen går hen næste forår er ikke nemt at sige. Men jeg ville nødig undvære dette ophold, selv om det gamle ordsprog er rigtigt: »Øst, vest, hjemme bedst«.

Mange hilsener . .

Ole Andkær.

Ole.

19. musiklejr 1952.

ELEVLISTEN

SOMMERSKOLEN 1952

Åstrup, Anne Marie, Filsofgangen 10, Odense, Od.	Bridde, Ólöf, Bárgötö 8, Reykjavik, Island, I.
Amstrup, Ruth, Bækmarksbro Rg. a.	Buhl, Anna, »Stovgård«, Klakring, Ve. a.
Andersen, Bodil M., »Klintegård«, Alstrup, Nr. Alslev, Ma. a.	Bønløkke, Thyra Algreen, Lyngbygård, Brabrand, År. a.
— Dagny, Bjedstrupgård, Alken, Skbg. a.	Christensen, Cathrine, »Lindegård«, Klipleve, Åb. a.
— Else, »Birkelund«, Tårup, Stubbekøbing, Ma. a.	— Else, Sørbymagle, Slagelse, So. a.
— Else Rostgård, Lysholtgård, Jordrup, Ri. a.	— Karen Østervang, Hulvad-Overgård, Brørup, Ri. a.
— Esther M., Eskildstrup, Pederstrup, Sv. a.	— Ketty, Trøllund, Hejnsvig, Ri. a.
— Karen Marie, Dinestrup, Ullerslev, Sv. a.	— Magdalene, Stenderup, Rødding, Had. a.
— Konstance, Sørhauggaten 111, Haugesund, Norge, N.	— Mary Thaysen, »Roost«, Ø. Rindum, Ringkøbing, Rgk. a.
Andersson, Karin, box 2240, Bollnäs, Sverige, S.	Christiansen, Ida Smith, »Moselund«, Spjald, Rgk. a.
Andreassen, Juliane, Gongin, Tórshavn, Föroyar, F.	Clausen, Kirsten Rørdam, Østerbæks- vej 62, Odense, Od.
Axelsson, Gurli, box 521, Alfta, Sverige, S.	Dalsgård, Gudrun Ingefred, Mølballe, Søften, Hinnerup, År. a.
Bahn, Jenny, Ejby, Kirke-Hyllinge, Frb. a.	— Olga, »Essendrupgård«, Fjellerad, Ål. a.
Bertelsen, Metha, Nørre Starup, Tofterup, Ri. a.	

- Ebbesen, Dora, Åved, Frifelt, Tø. a. — Else Overgård, »Højmark«,
— Martha E., Parkallé, Skjern, Skjød, Hadsten, Vi. a.
Rgk. a.
- Eilamo, Ritva Tellervo, Tårnberg, — Helga E., »Emiliehøj«, Arslev,
Stenlille (Lahti, Elokato 8, Suomi) Randers, Ra. a.
- Enevoldsen, Anna M., Vork, Egtved, — Irma K., »Kokjær«, Lillering,
Ve. a. År. a.
- Ernstsen, Dagny Frydendahl, Mølle- — Sinne, Finderup, Herborg,
gården, Gørding, Ri. a. Rkg. a.
- Fischer, Bente Marie, »Højvær«, Jessen, Karen Margrethe, »Solvang«,
Kertinge, Kølstrup, Od. a. Lifstrup, Esbjerg, Ri. a.
- Frandsen, Anna Grethe, Lindeallé 2, Johannessen, Randi, Slemdalsgaten 28,
Ølgod, Ri. a. Skien, Norge, N.
- Frost, Klara, »Lindegård«, Skodborg J., Johannsen, Harriet, Wrangelgade 15,
Had. a. Flensborg, Sydslesvig, Sydsl.
- Goul, Bodil, »Hougård«, Brøndum, — Johnsen, Gudrun Hagelskær, Simmel-
Vi. a. kær, Sunds, Rkg. a.
- Gudiksen, Grethe, »Lundgård«, — Karen Marie, Balle mark,
Volling, Balling, Vi. a. Bredsten, Ve. a.
- Haflidadóttir, Ásdís, Miklabraut 32, Justesen, Tove Goul, »Sofiesminde«,
Reykjavik, Island, I. Grove, Brøndum, Vi. a.
- Hagelskær, Benthe, »Ildsgård«, Ilskov, Jørgensen, Ester, Kallerup, Todbøl
Rkg. a. (Thy), Thi. a.
- Haltrup, Gudrun, Sig st. Ri. a. — Ketty M., »Askebjerg«,
Daugård, Ve. a.
- Hansen, Birgit Friis, Agerskov, Had. a. — Vibeke, Frejlev tømmerforr.,
— Birgit Hegelund, »Skovbo«, Ø. Frejlev, Ma. a.
- Egesborg, Stensved, Præ. a.
- Christa Marie Damgård, Karlsson, Sirvi Aliina, box 342,
»Kildegård«, Brem, Rødding, Söderhamn, Sverige, S.
Had. a. (Mänttä, Suomi) F.
- Christine M., Bundti, Ballum, Kisbye, Adda Råhaage, Lyngbyvej 83,
Tø. a. 1., København Ø., Kbh.
- Elin, Åle st. Skbg. a. Kjærgård, Birte M., Vedersø, Ulfborg,
— Elna Huusmann, Okslund, Rkb. a.
- Lindknud, Brørup, Ri. a.
- Inger, Robdrup, Randers, — Kjerulff, Tinne, Balling st. Vi. a.
- Ra. a.
- Ingrid, Lejrevejen, Gevninge, Knudsen, Else P., Vork, Egtved, Ve. a.
- Roskilde, Ro. a.
- Ketty, Nørreby, Femø. Ma. a. — Maria Bitsch, Tørring fællid,
— Margaretha, Mølby, Sommer- Tørring, Skbg. a.
- sted. Ha. a.
- Marie Sofie, »Simonsminde« Kristensen, Karen M., »Skivesminde«,
Fausing, Allingåbro. Ra. a. Vandet, Rødkjærsbro, Vi. a.
- Sanne Høyer, Carl Baggers Krogh, Anna Lydia, Kettingskov,
allé 25, Dalum. Od. a. Over Tandslet, Sbg. a.
- Solvejg, Thorstrup, Sig. Ri. a. Kruse, Karen, »Bølgård«, Gørding.
— Tove, »Lindehøj«, Knarre- Ri. a.
- borg. Od. a.
- Vera Vibeke, »Li. Ebbekøb- Lanng, Edith K., »Søndre Hageler«,
gård«, Fredensborg. Frb. a. Vorning, Hammershøj, Vi. a.
- Hårhøj, Inger Pedersen, »Skranderup Larsen, Anna, »Mosegård«, Barrit
Nørgård«, Sejerslev, Nykøbing Ve. a.
- Mors. Thi. a.
- Iversen, Hanna, Kvivik, Föroyar F. — Ellen Lybecker, Ovstrup,
Jacobsen, Hannelena, Glyvrrar, Föroyar Eskildstrup, Ma. a.
- F.
- Grethe Borre, »Granlygård«,
— Mary Marie, Vadbøl, Eg, Ri. a. Givskud, Jelling, Ve. a.
- Lassen, Bothilde, Barsmark, Løjt — Mary Marie, Vadbøl, Eg, Ri. a.
- Kirkeby, Åb. a.
- List, Magdalene Marie, »Kærminde«, — Jels, Had. a.
- Lundby, Kirstine, Over Holluf,
Odense, Od. a.
- Lyk, Ingeborg, Over Tandslet, Sbg. a.
- Madsen, Else, »Varmkærgård«, — Starup, Gravens, Ve. a.
- Gerda, »Kjærgaard«, Kølvær, Rkgb. a.

- Hilda M., »Akselhøjgård«,
Hyllinge, So. a.
- Inga Irene, »Kjærgård«,
Kølkær, Rkgb. a.
- Karen Bodil, Hersnap, Dalby,
Od. a.
- Malmborg, Karin, box 4, Brunflo,
Sverige, S.
- Mathiasen, Ellen K., Sperring,
Sjørring, Thi. a.
- Mikkelsen, Dagmar Lund, »Bækgård«,
Fole, Had. a.
- Karen Elisabeth, Rørup,
Gelsted, Od. a.
- Mogensen, Esther, V. Kobberup,
Mejrup, Holstebro, Rkgb. a.
- Mouritsen, Anna Marie, Naundrup,
Møldrup, Vi. a.
- Muller, Erna Kåstrup, Gandrup,
Østbirk, Skbg. a.
- Møller, Hanne, Sommerlyst 2, Holste-
bro, Rgk. a.
- Måsbøl, Asta, »Bakkegård«, Surhave,
Brørup, Ri. a.
- Karen, »Bakkegård«, Surhave,
Brørup, Ri. a.
- Nielsen, Annelise, Adserballeskov,
Fynshav, Sbg. a.
- Annie, »Bregneskovgård«,
Kerteminde, Od.a.
- Asta Stausbøll, »Lergrav«,
Nørre Kollund, Rkgb. a.
- Astrid, »Solvang«, Hjerem,
Hanbjerg, Rkgb. a.
- Bodil, Løjt Kirkeby, Ab. a.
- Ebba, Slotsvej, Hørve, Ho. a.
- Elise, »Bregneskovgård«,
Kerteminde, Od. a.
- Hanna Schmidt, Balle,
Bredsten, Ve. a.
- Ingelise, Kongevej 64,
Helsingør, Frb. a.
- Ingrid, v. Dragsmølle, Hørve,
Ho. a.
- Ruth, Skelmosegård, Gudme,
Sv. a.
- Sinna Alstrup, Pjedsted, Ve. a.
- Nissen, Edith Lagoni, Vesterbyen,
Toftlund, Had. a.
- Noack, Else Bit, Colletsgaten 39 b,
Oslo, Norge, N.
- Nygaard, Bodil M., Kvang, Tistrup,
Ri. a.
- Nørgård, Else Katrine, Storvorde,
Ål. a.
- Óskarsdóttir, Jóhanna, Bárögöta 11,
Reykjavík, Island, I.
- Parkkila, Hillevi Mirjam, »Lamme-
fjordsgård«, Svinninge, Ho. a.
- Pedersen, Anna Grethe F., Foersum,
Tarm, Rkgb. a.
- Tove, Ll. Lambæksgård,
Middelfart, Od. a.
- Anny, Helsnedvejen,
Humble, Langeland, Sv. a.
- Astrid Østergård, Vesterallé
14, Vinderup, Rgkb. a.
- Hanne Tove, »Klæstrup-
gård«, Brønderslev, Hj. a.
- Mary Helth, Søndermarken,
Varde, Ri. a.
- Petersen, Annemi, Skovby mark,
Skovby, Sbg. a.
- Bodil, Stouby, Ve. a.
- Ester, Pøll, Nordborg,
Sbg. a.
- Inger Lis, Th. Dahlsvej 27,
Esbjerg, Ri. a.
- Poulsen, Gerda Holberg, Hvam,
Borbjerg, Holstebro, Rkgb. a.
- Inger, »Revgården«, V. Kip-
pinge, Nr. Alslev, Ma. a.
- Rafn, Birte, Hvidørevej 10, Klampen-
borg, Kbh. a.
- Rasksen, Karen, Urup, Eg Ri. a.
- Rasmussen, Kirsten, Frejlev smedie,
Frejlev, Ma. a.
- Schultz, Ninna, »Markskelbæk«, Fole,
Had. a.
- Simonsen, Kirsten, Dyrslægeboligen,
Jerslev J., Hj. a.
- Sigmundsdóttir, Vígdís, Niels Finsens-
göta 38, Tórshavn, Föroyar, F.
- Skov, Petrea, Københoved, Skodborg,
Had. a.
- Sørensen, Gerda, Vestermarken,
Varde, Ri. a.
- Ruth, »Kammesgård«,
Kvang, Tistrup, Ri. a.
- Grethe, »Gammelgård«,
Gårde, Ri. a.
- Thomsen, Anna-Lise, »Toftgård«,
Nølev, Odder, År. a.
- Marie D., »Rønnely«, Vold-
by, Hammel, År. a.
- Meta, »Borgvold«, Gårslev,
Børkop, Ve. a.
- Thorsen, Estrid, »Birkelyst«, Øster-
marie, Bo. a.
- Tingskov, Edith, Lundtoft, Hanbjerg,
Rgk. a.
- Villadsen, Bodil Stærdahl, Frammers-
lev, Balling, Vi. a.
- Vindberg, Tove, »Nørregård«, Skæring,
Hjortshøj, Ra. a.
- Vogn, Bente, Gesinge, Landet b.,
Svendborg, Sv. a.
- Winther, Karen, Korning, Hatting,
Ve. a.
- Østergård, Anne Grethe, »Skovs-
lunde«, Nykøbing Mors, Thi. a.

Ialt 159, deraf 4 svenske, 2 finner,
3 islandske, 3 norske og 4 færinger.

VINTERSKOLEN 1952—53

- Andersen, Jørn Langetoft, Hylstrup,
Fjenneslev, So. a.
- Karl Peter, Refsvindinge.
? a.
- Niels Jakob, Præstkjær,
Brørup. Ri. a.
- Peter, Hundslund, År. a.
- Poul Høite, Lundby, Land-
det, Svendborg. Sv. a.
- Svend, »Toftegård«, Lund-
by, Løgstør. Ål. a.
- Anker-Møller, Jørgen, »Skræggehøj«,
Skelde, Sbg. a.
- Antonsen, Svend Åge, Tørring.
Skgb. a.
- Beck, Jørgen, »Engkærgård«, Dalby.
Od. a.
- Bjerre, Søren Kyhl, Krog Østergård,
Østbirk. Skgb. a.
- Bjerregård, Jens Ejnar, V. Assels, Ø.
Assels, Nykøbing M. Thi. a.
- Christensen, Aksel, Tranum Klit,
Brovst. Hj. a.
- Egon, Dahls mark, Under-
sted, Sæby. Hj. a.
- Erik Nikolaj, »Højvang«,
Sdr. Vilstrup. Had. a.
- Ernst Henning, Sterup,
Jerslev J. Hj. a.
- Kristen H., Ø. Hornum,
Støvring. Ål. a.
- Tage, Soderup. Ho. a.
- Dalby, Kaj Evald, Ryde, Vinderup.
Rgk. a.
- Dalgård, Hans Kristian, Hårslev,
Sandved. So. a.
- Danielsen, Ebbe Vagn, Sønderby,
Femø. Ma. a.
- Engell, Hans-Anker, Møllegård, Nyker.
Bo. a.
- Frederiksen, Leif, Gæstgivergården,
Nørreby, Femø. Ma. a.
- Graubner, Aribert, Entenfang 1,
Ziegenhain, Kurhessen,
Tyskland.
- Grønbech, Thorkild, Bregnerødvej 14,
Birkerød. Frb. a.
- Hansen, Andreas Peder, Krogstrup,
Skodborg J. Had. a.
- Bent, Smedegård, Østermarie.
Bo. a.
- Hakon, Søhuse, Vrøgum. Ri. a.
- Paul Føns, Søndergade 2, Ot-
terup. Od. a.
- Povl Kudsk, Kuskegården,
Ollerup. Sv. a.
- Victor, Sdr. Kollemorten, Kol-
lemorten. Ve. a.
- Harboe, Poul, Kirke-Flinterup, Sorø.
So. a.
- Heissel, Erik, Venbjerg, Hoptrup.
Had. a.
- Jensen, Bendt, Kissendrup, Ullerslev.
Sv. a.
- Børge Emil, Vejlevej 37,
Grindsted. Ri. a.
- Ejvind Busk, Graungård,
Nyby, Brørup. Ri. a.
- Ejvind Rosager, »Toftegård«,
Håstrup. Sv. a.
- Evald Kjærsgård, Hvam,
Hvam st. Vi. a.
- Frederik Speedtsberg, Bølling.
Ve. a.
- Gunner Knudgård, Skovsted,
Thisted. Thi. a.
- Hans, Felsted. Åb. a.
- Johannes Kjær, Gammelby,
Vejen. Ri. a.
- Karl, Gandrup, Østbirk.
Skgb. a.
- Leif, Sønderby, Femø. Ma. a.
- Svend Budde, Buddegård,
Nexø. Bo. a.
- Jeppesen, Gustav O., Horne, Tistrup.
Ri. a.
- Jørgensen, Bent, »Højvang«, Ejby.
Od. a.
- Hans Christian, Ø. Sottrup, V.
Sottrup, Sbg. a.
- Jørgen Rasmussen, Sdr.
Hygum. Had. a.
- Knud, »Holmegård«, Ragebøl.
Sbg. a.
- Kaspersen, Henry, »Abildgård«, Brund
Horsens. Ve. a.
- Klausen, Arne Kulmbach, Jedsted mk.
Gredstedbro. Ri. a.
- Knudsen, Hans Bitsch, Tørring fælled,
Tørring. Skgb. a.
- Helmer, »Vestergård«,
Grindsted, Brønderslev,
Hj. a.
- Koll, Werner, Høtten, kr. Eckernførde,
Sydslesvig.
- Langholz, Hans Jørgen, Fogderup,
Ravsted, Tø. a.
- Larsen, Henning Robert, Lundsgård,
Ø. Hurup, Ål. a.
- Jørgen, »Lindegård«, Højby,
O. a.
- Laue, Hans H., Mindebjerg,
Kirkehørup, Sbg. a.
- Lohmann, Niels Kristian, »Ringsted-
gård«, Asperup, Od. a.
- Madsen, Hans, Højrupgaard, Horne J.
st., Hj. a.
- Mortensen, Peter, Hønsige, Vig, Ho. a.
- Møller, Jens Andresen, Frydendal,
Ragebøl, Sbg. a.

- Nielsen, Børge A., Stenhøjgaard,
Karrebæksminde, So. a.
— Ejner Loberdt, Jenriks bakke,
Frederikssund, Frb. a.
— Hans Juul, Svendstrup,
Højslev K., Vi. a.
— Helge, Nørreby, Femø, Ma. a.
Nygård, Kristen Skov, Gasse,
Skærbæk.
Nøhr, Karl Kristian Buhr, Philipsdal,
Tranebjerg, Samsø, Ho. a.
Nørregaard, Ejvind Rømer, »Nørre-
gård«, Rø, Bo. a.
Olsen, Håkon, Vignæs, Guldborg,
Ma. a.
Pedersen, Anders, Maglebjerggård,
Ullerslev, Sv. a.
— Erik, Vedersø, Ulfborg,
Rgk. a.
— Hans Christian, Bertelsgård,
Sørå, Aså, Hj. a.
— Hans Langberg, »Junget-
gård«, Roslev, Vi. a.
— Johannes, Hjulby, Sv. a.
— Viggo J., Sdr. Hygum, Had. a.
Petersen, Niels, Frederiksgade 15,
Slagelse, So. a.
Rasmussen, Niels, »Kærbyholm«,
Nr. Aby, Od. a.
— Rasmus, Nygårde, Ry,
Skgb. a.
— Thyge Vestergård, Holme,
Ebeltoft, Ra. a.
— Vagn, Kehlet, Vonsbæk,
Had. a.
Reeder, Nicolai, Ejderstedt, Sydslesvig
Rommelhoff, Ib, Sønderby, Femø,
Ma. a.
Rømer, Niels Peder Kofoed, Tyske-
gård, Rø, Bo. a.
Schüpfer, Alois, rest. Kommlen,
Gunzwil, kt. Luzern, Schweiz
Sørensen, Arne Serup, Blidstrup, Ø.
Assels, Nykøbing M., Thi. a.
— Finn Henning, Ubberup,
Ølsted, Frb. a.
— Hans Ejvind, Skinkelsø,
Ølstykke, Frb. a.
Therkildsen, Ole, Fløjstrup Enggård,
Beder, År. a.
Thomsen, Ejvind Højer, Refsing,
Vejen, Ri. a.
— Jørgen Kristian, Mygdal,
Hj. a.
Thorup, Jens H., Bækgård, Sønderbæk,
Vi. a.
Vollersen, Peter, »Lærkenfeld«, Sdr.
Brarup, Slesvig amt, Sydslesvig
Østergård, Mads, Trælhøjgård, Tødsø,
Nykøbing M., Thi. a.
Østerlund, Olav, Agård, Kolding, Ve. a.
Andersen, Else Åmand, Lilballe,
Bramdrupdam, Ve. a.
— Gerda, »Nyvangsgård«,
Pårup, Græsted, Frb. a.
— Inger Åmand, Lilballe,
Bramdrupdam, Ve. a.
Andreasen, Kirsten Høgh, Bredballe,
Vejle, Ve. a.
Berthelsen, Inger, Kollemorten, Ve. a.
Christensen, Hanne Østergård, Arhus-
17, Silkeborg, Skb. a.
Christoffersson, Inga Britta, Sköldga-
tan 26, Malmö, Sverige
Edberg, Ulla, Ysane, Sølvesborg,
Blekinge, Sverige
Flensburg, Margrethe, »Bygebjerg«,
Hejls, Ve. a.
Glob, Mimi Ane, Stenagervej 13,
Hellerup, Kbh.s a.
Hansen, Annelise, Meynmark, Flens-
borg amt, Sydslesvig.
— Astrid, Hejlsgård, Hejls,
Ve. a.
— Grethe, »Lillegård«, Ramløse,
Helsing Frb. a.
— Helga, Over Jerstal, Had. a.
Heggen, Elna, Hornindal, Nordfjord,
Norge.
Hemsen, Sigrid, Frisergade 94, Flens-
borg, Sydslesvig.
Hermansen, Jutta, Elisa, Vedelshave,
Asperup, Od. a.
Holm, Lilli, Tårs, Saxkjøbing, Ma. a.
Johannsen, Vibeke, Wrangelsgade 15,
Flensburg, Sydslesvig.
Jørgensen, Birthe, Rødvorevej 75,
Rødvore, Kbh.s a.
Kolding, Esther, Duruplund, Durup,
Vi. a.
Larsen, Karen, »Solvang«, Sønderkov,
Hj. a.
Lurås, Olaug, Tinn Austbygd, Tele-
mark, Norge.
Madsen, Anna Margrethe, Bredgade
61, Nr. Nebel, Ri. a.
— Eva Elise, Hulby, Korsør,
So. a.
— Tove Dahm, Sofielundsvej 24,
Glostrup, Kbh.s a.
Melander, Birthe, Brobergsgade 1 st.,
København K.
Neiendam, Birgit Vita, Rebekkevej
13¹, Hellerup, Kbh.s a.
Nielsen, Annie, Nørreby, Femø, Ma. a.
— Kamma, Broagergård, Kirke-
Hyllinge, Ro. a.
Olsen, Lis, Nørreby, Femø, Ma. a.
Petersen, Ethel, Askø pr. Bandholm,
Ma. a.
Rafn, Birte, Hvidørevej 10, Klampen-
borg, Kbh.s a.

Rolskov, Grethe Skouenborg, Nr. Vis-
sing. Skanderborg. Skbg. a.
Schiødte, Lissen, Margrethevej 28,
Hellerup, Kbh.s a.
Stagelund, Grethe, Frisvad, Varde.

Thaysen, Lillian Boysen, Fagerdalen,
Vedbæk. Frb. a.
Østergård-Jensen, Ida, Bramminge
mk., Bramminge. Ri. a.

Ri. a.
Svensson, Sally, L. Beethovensvej 14²,
København SV.
Sønderhaven, Julie W., »Holmegård«,
Thorup. Thi. a.

Ialt 135, heraf 129 danske, 2 norske.
2 svenske, 1 tysker og 1 schweizer.

Anne Kirstine.

ELEVFORENINGENS REGNSKAB

1. JULI 1951 — 30. JUNI 1952

<i>Indtægt</i>	<i>Udgift</i>
Overført beholdning 5.565,00	4.100 årsskrifter 6.341,00
Medlemsbidrag 12.055,00	Opkrævningsblank. og kuverter 453,69
Renter på bankbog 124,57	Frimærker og fragt 2.660,00
Renter på giro-konto 1,01	Elevunderstøttelser 1.200,00
	Frederiksborgkredsen i Kbhvn. 200,00
	Rejsegodtg. til skolens lærere . . 200,00
	Næstm. rejse t. Askov d. 30.-8. . 45,00
	Bestyrelsesmdl.s rejse t. elevm. 77,20
	Krans til C. P. O.s bære 65,00
	Sørine og O. Jensens diamantbr. 20,00
	Formandens udgifter 20,00
	Kassererens løn 450,00
	Indbetalingskort, tryksager . . . 166,70
	Gebyrer 3,33
	Medl.bidrag. t. Landselevforen. 757,50
	Beholdning d. 1.-7.-1952 . . . . . 5.086,16
17.745,58	17.745,58

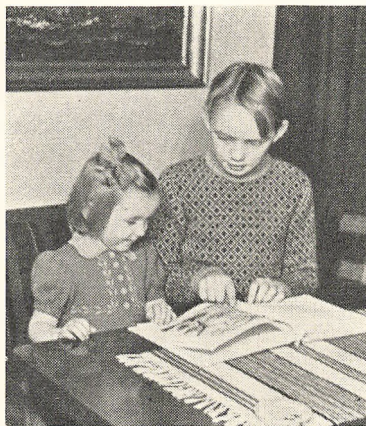
Regnskabet er dags dato gennemgået og fundet i overensstemmelse med bøger, bilag og kassebeholdning.

Helsingø, den 27. Juni 1952

Emil Petersen,

Jacob Nielsen,

revisorer.

Lone og Henrik.

INDHOLD

OM HISTORIE OG HISTORIEUNDERVISNING.....	3
FOLKEHØJSKOLEN I EN KRISETID.....	8
DRAGEN OG SNOREN.....	17
KØDETS GANG OG MÅNENS LYS.....	22
NORGE OG SØNDERJYLLAND.....	30
TANKER I EN BORGÅRD.....	35
LIDT OM EUROPAS FREMTID.....	39
REJSER I SOMMERENS LØB.....	43
SKOLEÅRET 1951—52.....	47
ELEVFORENINGENS GENERALFORSAMLING.....	60
BERETNING FRA LANDSELEVFORENINGEN.....	61
MØDER OG FESTER 1953.....	62
MEDDELELSER.....	63
FREDERIKSBOR GKREDSENE.....	66
BREVE OG BRUDSTYKKER.....	67
ELEVLISTER.....	81
ELEVFORENINGENS REGNSKAB.....	87

